

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Bidrag af Axel Hertel, V. I. Hoff, R. J. Holm, E. Tang Kristensen, Korch, F. P. J. Lund, Otto M. Møller, Zakarias Nielsen, H. P. Hansen-Nørremølle, P. K. S. Overgaard, Jensen-Præstholm, Chr. Richardt, L. Schrøder, Madsen-Steensgaard, E. Toepfer, Udgiveren...
Skolens Aar bog med Almanak for 1891

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place: Odense : Milo, 1890

Fysiske størrelse | Physical extent:

162 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

DET KGL. BIBLIOTEK

Tholens Aarbog.

1891.

Skolens Hærbog for 1890

Milø'ske Boghandels Forlag i Odense.

15. - 11.

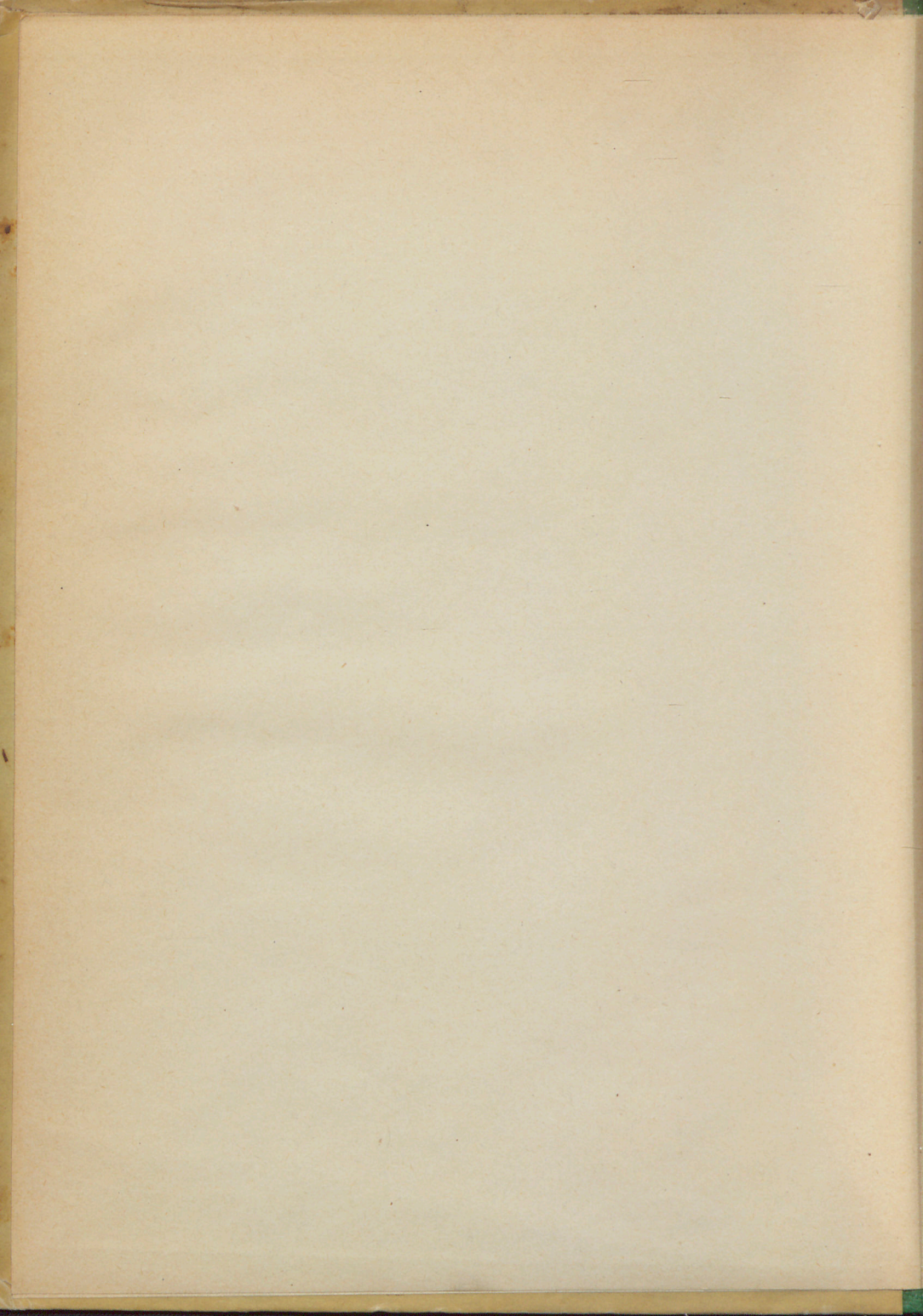
1.80

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020234718

SKOLENS AARBOG

MED

ALMANAK FOR 1891

OG BIDRAG AF

AXEL HERTEL, V. I. HOFF, R. J. HOLM, E. TANG KRISTENSEN, KORCH,
F. P. J. LUND, OTTO M. MØLLER, ZAKARIAS NIELSEN, H. P. HANSSEN-
NØRREMØLLE, P. K. S. OVERGAARD, JENSEN-PRÆSTHOLM, CHR. RICHARDT,
L. SCHRØDER, MADSEN-STENSGAARD, E. TOEPFER, UDGIVEREN

SAMT KUNSTNERISKE BIDRAG

AF

V. IRMINGER, JOAKIM SKOVGAARD, CARL H. F. SCHMIDT OG C. THOMSEN.

UDGIVEN AF

EMIL SMITH,

LÆRER.

FØRSTE AARGANG.

ODENSE.

MILØSKE BOGHANDELS FORLAG.

MILØSKE BOGTRYKKERI.

1890.

I Begyndelsen fra oven
Ordet lød, og Lyset blev,
sand Oplysning, det er Loven,
som Guds egen Finger skrev;
hvor sig spreder Lys i Ord,
der er altid hellig Jord,
naar med Lyst vi det annamme,
da er Skolen Livets Amme.

Grundtvig.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
KØBENHAVN

Forord.

Formaalet med nærværende Bog har i det væsentlige været at samle Stykker af mere blivende Betydning angaaende Skolen og dens Gerning samt at samle en Del Oplysninger, der findes spredte paa forskellige Steder, og som formenes at maatte have Interesse for Lærere og Lærerinder og overhovedet for enhver, der søger Underretning om Skoleforhold. — Det hørte til min Plan at forsyne Bogen med en for Lærere indrettet Noterebog til Brug ved den daglige Gerning, men Hensynet til Bogens Størrelse og den deraf betingede Pris har bevirket, at jeg har maattet udelade dette Afsnit i det Haab, at det maa være en kommende Aargang forbeholdt at byde Kaldsfæller et saadant formentligt praktisk Hjælpemiddel. Det skyldes ligeledes dette Hensyn, at »Fortegnelserne« ikke ere blevne saa omfattende, som jeg havde haabet, de skulde blive — en Mangel, jeg venter ogsaa at skulle faa rettet ad Aare.

— Saa vidt mig bekendt, er nærværende Arbejde det første Forsøg af denne Art i vor Literatur*).

Jeg maa her bringe min Tak til alle de mange, der med Beredvillighed have staaet mig bi ved Udarbejdelsen af »Skolens Aarbog«! Blandt dem, jeg skylder betydningsfuldere Meddelelser, og som ikke nævnes i det følgende, skal jeg her nævne: Docent Feilberg, København, Provst Vahl, Nørre Alslev, Lærerne Raben i Asperup og P. G. Winding i København samt Højskolelærer P. Mortensen, Vallekilde.

Maatte Bogen nu finde Indgang baade i og udenfor Lærernes Kreds, ja i mangt et Hjem, hvor Sansen er vakt for Skolespørgsmaal; maatte den blive af Betydning baade for dem, der ikke have Tid og Lejlighed til at følge med Dagens Skolespørgsmaal, som for dem, der tage Del i og følge Udviklingen; ja maatte den sluttelig blive en kær Erindring fra det sjette nordiske Skolemøde for Deltagerne i samme, — da vilde det være et Vidnesbyrd om, at der var en Plads for, hvad »Skolens Aarbog« vil bringe!

E. S.

*) Efter at Planen for »Skolens Aarbog« var udarbejdet og Bekendtgørelse om Medarbejdere udsendt (se Lærerstandens Adresseavis fra Juletiden 1889), blev det mig af en Boganmeldelse i dette Blad bekendt, at Frk. Th. Lang i Silkeborg havde udgivet et noget beslægtet Arbejde, til hvilket hun havde hentet Ideen paa en Rejse i Tyskland.

1891 — JANUAR — 31 Dage.

Maanen: Lørdag 3: ☾ s. Kv. 11.2' Form. Lørdag 10: ☾ n. M. 4.15' Eftm. Lørdag 17: ☾ f. Kv. 7.8' Form. Søndag 25: ☾ f. M. 1.16' Form.

		Sol	Bemærkninger.
Kristi Omskærelse, Luk. 2, 21. 2. Række, Matth. 6, 5		13. AF	
T. 1	Chr. Flor, 1792, d. 1875.		
F. 2			
L. 3	Sørensen, Seminarieforst. 1856.		
Da Herodes var død, Matth. 2, 19 til Enden. 2. R., Matth. 2, 13—18.			
S. 4	S. e. Nytaar.		
M. 5			
Ti. 6	Hell. 3 Konger. (Carl Mortensen, 1832.		
O. 7	J. M. Thorup, Skoleinspkt. 1836.	op 8.30'	
T. 8	J. Kr. Lindberg, 1797, d. 1857.	n. 3.44'	
F. 9			
L. 10	Balslev, Biskop, 1805.		
Da Jesus var 12 Aar gammel, Luk. 2, 42 til Enden. 2. R., Mark. 10, 13—16.			
S. 11	1. S. e. H. 3 K.		
M. 12	J. H. Pestalozzi, 1746, d. 1827.		
Ti. 13	F. J. Spener, 1635, d. 1705.		
O. 14	Herluf Trolle, 1516, d. 1565.	op 8.24'	
T. 15	Ludv. Schröder, 1836.	n. 3.55'	
F. 16			
L. 17	Erik Bogh, 1822.		
Brylluppet i Kana, Joh. 2, 1—11. 2. R., Luk. 19, 1—10.			
S. 18	2. S. e. H. 3 K.		
M. 19	Heegaard, Prof., 1835, d. 1884.		
Ti. 20			
O. 21		op 8.15'	
T. 22		n. 4.09'	
F. 23	Ernst Trier, 1839.		
L. 24	E. Tang Kristensen, 1843.		
Arbejderne i Vingaarden, Matth. 20, 1—16. 2. R., Matth. 25, 14—30.			
S. 25	Septuagesima.		
M. 26	Kristen Pedersen dør 1554.		
T. 27	Polytekn. Læreanst. stift. 1829.		
O. 28	Andrew Bell dør 1832.	op 8.03'	
Ti. 29	A. A. Jørgensen, Realsk.bst., 1844.	n. 4.23'	
F. 30			
L. 31			

1891 — FEBRUAR — 28 Dage.

Maanen: Mandag 2: ☾ s. Kv. 5.33' Form. Mandag 9: ☉ n. M. 3.2' Form. Mandag 15: ☾ f. Kv. 7.20' Eftm. Mandag 23: ☉ f. M. 8.9' Eftm.

		Sol	Bemærkninger.
De fire Slags Sædejord.			
Luk. 8, 4—15. 2. Række, Mark. 4, 26—32.			
S. 1	Sexagesima.		
M. 2	Kristensen, L. (Oppesundby), 1819.		
Ti. 3			
O. 4	C. C. Møller, Forst. (Flakkebj.) 1810.	{ op 7.51'	
T. 5		{ n. 4.38'	
F. 6	{ Ole Vig, 1824, d. 1857.		
L. 7	{ Frk. K. Frederiksen, Lærerinde, [Frh. 1845.		
Kristi Daab.			
Matth. 3, 13 til Enden. 2. R., Luk. 18, 31 til Enden.			
S. 8	Fastelavn.		
M. 9	Tiedemann, Seminariefst. 1822.		
Ti. 10			
O. 11	Skat Rørdam, 1832.	{ op 7.36'	
T. 12		{ n. 4.53'	
F. 13	Anders Sørensen Vedel dør 1616.		
L. 14	V. Trotsendorf, 1490, d. 1556.		
Jesus fristes af Djævelen.			
Matth. 4, 1—11. 2. R., Luk. 22, 24—32.			
S. 15	{ 1. S. i Fasten.		
	{ N. Lindberg, 1829, d. 1886.		
M. 16	Filip Melanchton, 1497, d. 1560.		
Ti. 17	Bencke, tysk Pædagog, 1798.		
O. 18	Dansk Husflidsselsk. stiftes 1873.	{ op 7.21'	
T. 19	H. H. Lefolii, Rektor, 1819.	{ n. 5.8'	
F. 20	H. Nutzhorn, Højskolel., 1833.		
L. 21			
Den kananæiske Kvinde.			
Matth. 15, 21—28. 2. R., Mark. 9, 17—29.			
S. 22	{ 2. S. i Fasten.		
	{ N. V. Gade, 1817.		
M. 23			
Ti. 24			
O. 25		{ op 7.4'	
T. 26		{ n. 5.23'	
F. 27			
L. 28	E. C. A. Løfler, Prof., 1835.		

1891 — MARTS — 31 Dage.

Maanen: Tirsdag 3: ☾ s. Kv. 8.28' Eftm. Tirsdag 10: ☿ n. M. 12.41' Eftm. Tirsdag 17: ☾ f. Kv. 10.1' Form. Onsdag 25: ☿ f. M. 2.2' Eftm.

		Sol	Bemærkninger.
Jesus drev en Djævel ud, Luk. 11, 14—28. 2. Række, Joh. 8, 42—51.			
S. 1	3. S. i Fasten.	—	
M. 2	A. P. Berggreen, 1801, d. 1880.	—	
Ti. 3		—	
O. 4		—	{ op 6.46 ^c { n. 5.38 ^c
T. 5		—	
F. 6		—	
L. 7		—	
Jesus bespiser 5000 Mand, Joh. 6, 1—15. 2. Række, Joh. 6, 35—51.			
S. 8	{ Midfaste. { Rm. Sørensen (Venslev) 1799, d. 1865 { Lov om Borger- og Almuesk. v. 1856.	—	
M. 9	H. C. Ørsted dør 1851.	—	
Ti. 10	K. H. Masmann (Sønd. sk.) 1766, d. 1816	—	
O. 11	C. D. Fr. Rewentlow 1748, d. 1827.	—	{ op 6.29 ^c { n. 5.53 ^c
T. 12		—	
F. 13		—	
L. 14	{ Blaagaard Sem. aabnes 1791. { C. Brix, 1820.	—	
Gabriel Engel udsendes, Luk. 1, 26—38. 2. Række, Luk. 1, 46—56.			
S. 15	5. S. i Fasten.	—	
M. 16		—	
Ti. 17		—	
O. 18		—	{ op 6.10 ^c { n. 6.7 ^c
T. 19		—	
F. 20	Henrik Ibsen, 1828.	—	
L. 21		—	
Kristi Indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1—9. 2. Række, Mark. 14, 3—9.			
S. 22	{ Palmesøndag. { H. J. M. Svendsen, 1816, d. 1872.	—	
M. 23	A. H. Francke, 1663, d. 1727.	—	
Ti. 24		—	
O. 25		—	{ op 5.52 ^c { n. 6.21 ^c
T. 26		—	
F. 27		—	
L. 28	Joh. A. Comenius, 1592.	—	
Kristi Opstandelse, Mark. 16, 1—7. 2. Række, Matth. 28, 1—8.			
S. 29	{ Paaskedag. { K. Kromann, 1846. { Kold, 1816, d. 1870.	—	
M. 30	{ 2. Paaskedag. { Wiggers, Skoleinsp., 1844.	—	
Ti. 31		—	

1891 — APRIL — 30 Dage.

Maanen: Torsdag 2: ☾ s. Kv. 7.21' Form. Onsdag 8: ☼ n. M. 9.47' Eftm. Torsdag 16: ☾ f. Kv. 2.31' Form. Fredag 24: ☼ f. M. 3.56' Form.

		Sol	Bemærkninger.
O. 1	Hovedreform af d. l. Skolev. 1871.	Jop 5.34'	
T. 2	H. C. Andersen, 1805, d. 1875.	n. 6.35'	
F. 3	L. Nielsen (»Gamle N.«) 1799, d. 1889		
L. 4	P. Hersleb, 1689, d. 1757.		
Jesus kom ind ad lukte Døre,			
Joh. 20, 19 til Enden. 2. R., Joh. 21, 15—19.			
S. 5	1. S. e. Paaske.		
M. 6	C. Thomsen, Maler, 1847.		
Ti. 7			
O. 8	Kong Christian IX , 1818.	Jop 5.16'	
T. 9		n. 6.49'	
F. 10			
L. 11	J. Langkjær, Overlærer, 1846.		
Jesus er en god Hyrde,			
Joh. 10, 11—16. 2. Række, Joh. 10, 22—30.			
S. 12	2. S. e. Paaske.		
M. 13	P. A. Holm, L. (Bjerger), 1844.		
Ti. 14	J. C. Jensen, L. (Mammen), 1825.		
O. 15	P. Bojsen (Gedved), 1838.	Jop 4.58'	
T. 16		n. 7.3'	
F. 17	Dødstummeinst. stiftes 1807.		
L. 18			
Kristi Bortgang til Faderen,			
Joh. 16, 16—22. 2. Række, Joh. 14, 1—11.			
S. 19	3. S. e. Paaske.		
M. 20			
Ti. 21	Fr. Frøbel 1782, d. 1852.		
O. 22	Im. Kant, 1724, d. 1804.	Jop 4.41'	
T. 23		n. 7.17'	
F. 24	Chr. Balling, L. (Lindeballe), 1843.		
L. 25			
Den Helligaands Sendelse,			
Joh. 16, 5—15. 2. Række, Joh. 8, 21—36.			
S. 26	4. S. e. Paaske.		
M. 27	V. Bertelsen, Skoleinsp., 1836.		
	N. J. Fjord, 1825.		
	Herbert Spencer, 1820.		
Ti. 28			
O. 29		Jop 4.25'	
T. 30	Lyngby Sem. opr. 1813, nedl. 1874	n. 7.31'	

1891 — MAJ — 31 Dage.

Maanen: Fredag 1: ☾ s. Kv. 2.41' Eftm. Fredag 8: ☾ n. M. 7.6' Form. Fredag 15: ☾ f. Kv. 7.55' Eft. Lørd. 23: ☾ f M. 7.16' Eftm. Maaneformørkelse Kl. 8¹/₄ Eftm. Lørdag 30: ☾ s. Kv. 7.45' Eftm.

		Sol	Bemærkninger.
F. 1		—	
L. 2		—	
Beder i Jesu Navn,			
Joh. 16,	23—28. 2. Række, Joh. 17, 1—19.		
S. 3	5. S. e. Paaske.		
M. 4	N. Andersen, Højskforst., 1824.		
Ti. 5	Anton Nielsen, 1827.		
O. 6	G. P. Brammer, 1801, d. 1884.	Jop 4.10'	
T. 7	J. J. Kierkegaard, 1839.	n. 7.45'	
F. 8	Kr. Himmelfart.		
L. 9	Emil Sauter, 1832.		
	V. A. Bloch, Rektor, 1826.		
Naar Fristeren kommer.			
Joh. 15,	26—16, 4. 2. R., Joh. 17, 20 til Enden.		
S. 10	6. S. e. Paaske.		
M. 11	Herman Trier, 1845.		
Ti. 12	Ludv. Kr. Müller, 1806, d. 1851.	Jop 3.56'	
O. 13		n. 7.58'	
T. 14	J. P. E. Hartmann, 1805.		
F. 15			
L. 16	J. P. C. Henrichsen, L., 1845.		
Hvo mig elsker.			
Joh. 14,	23 til Enden. 2. Række, Joh. 14, 15—21.		
S. 17	Pinsedag.		
M. 18	2. Pinsedag. »D. L. F.« stift. 1874.		
Ti. 19	J. G. Fichte, 1762, d. 1814.	Jop 3.43'	
O. 20	C. Hostrup, 1818.	n. 8.10'	
T. 21	Sorø Akademi indvies 1827.		
F. 22	Niels Bache, Sk.direkt. 1841.		
L. 23	Joakim Larsen, Sk.inspekt., 1846.		
Kristus og Nikodemus.			
Joh. 3,	1—15. 2. Række, Matth. 28, 18 til Enden.		
S. 24	Trinitatis.		
M. 25	Chr. Richardt, 1831.		
Ti. 26			
O. 27	Lucianus Kofod, 1829.	Jop 3.33'	
T. 28	B. S. Ingemann, 1789, d. 1862.	n. 8.21'	
F. 29	C. C. Møller, Præst, 1845.		
L. 30			
Den rige Mand.			
Luk. 16,	19 til Enden. 2. R., Luk. 12, 13—21.		
S. 31	1. S. e. Trin.		
	M. Matzen, Sk.inspekt., 1830.		

1891 — JUNI — 30 Dage.

Maanen: Lørdag 6: ☉ n. M. 5.16' Eftm. Søndag 14: ☾ f. Kv. 1.24' Eftm. Mandag 22: ☿ f. M. 6.2' Form. Mandag 29: ☾ s. Kv. 12.6' Form.

		Sol	Bemærkninger.
M. 1	Kbhvns. Universitet indv. 1749.		
Ti. 2	Herlufsholms Sk. stiftes 1565.		
O. 3	Kronprins Frederik , 1843.	{ op 3.25'	
	Skaarup Sem. oprettes 1803.	{ n. 8.31'	
T. 4			
F. 5	Grundloven, 1849.		
	Zak. Nielsen, 1844.		
L. 6	Brahetrolleb. Sem. opr. 1794.	{ For- mør- kelse (5.38' E.	
Den store Nadvere,			
Luk. 14,	16—24. 2. Række, Luk. 14, 25 til Enden.		
S. 7	2. S. e. Trin.		
M. 8			
Ti. 9			
O. 10		{ op 3.20'	
		{ n. 8.39'	
T. 11	Frk. N. Zahle, 1827.		
F. 12			
L. 13			
Det fortabte Faar,			
Luk. 15,	1—10. 2. Række, Luk. 15, 11 til Enden.		
S. 14	3. S. e. Trin.		
M. 15			
Ti. 16	C. Schurmann, Sem.forst., 1812.		
O. 17	Rødning Højsk. opr. 1844 (Bevill.)	{ op 3.18'	
	Pædag. Selsk. stiftes, 1820.	{ n. 8.43'	
T. 18			
F. 19			
L. 20	C. Berg, Rektor, 1812.		
Værer barmhjertige,			
Luk. 6,	36—42. 2. R., Matth. 5,43 til Enden.		
S. 21	4. S. e. Trin.		
M. 22	C. Ipsen, Sem.lærer, 1833.		
Ti. 23	H. V. Kaalund, 1818, d. 1885.		
O. 24	St. Hansdag.	{ op 3.19'	
	Blaagaard(Jonstrup) Sem.opr. 1790	{ n. 8.45'	
T. 25	Joh. Bugenhagen, 1485, d. 1558.		
F. 26			
L. 27	F. E. v. Fellenberg, 1771, d. 1844.		
Jesus lærer af Skibet,			
Luk. 5,	1—11. 2. Række, Matth. 16, 13—26.		
S. 28	5. S. e. Trin.		
	J. J. Rousseau, 1712, d. 1778.		
M. 29	Opfostringshuset stiftes 1753.		
Ti. 30			

1891 — JULI — 31 Dage.

Maanen: Mandag 6: ☉ n. M. 4.49 Form. Tirsdag 14: ☾ f. Kv. 6.19' Form. Tirsdag
21: ☿ f. M. 2.44' Eftm. Tirsdag 28: ☾ s. Kv. 5.23' Form.

		Sol	Bemærkninger.
O. 1	Jean Pio, Prof., 1833, d. 1884.	{op3.23'	
T. 2		{n. 8.44'	
F. 3			
L. 4			
Farisæernes Retfærdighed.			
Matth. 5, 20—26. 2. R., Matth. 19, 16 til Enden.			
S. 5	6. S. e. Trin.		
M. 6	P. Chr. Kierkegaard, 1805.		
Ti. 7			
O. 8		{op3.30'	
T. 9		{n. 8.39'	
F. 10			
L. 11			
Jesus bespiser 4000 Mand.			
Mark. 8, 1—9. 2. Række, Matth. 10, 24—31.			
S. 12	{7. S. e. Trin.		
	{Em. Henningsen, 1844, d. 1888.		
M. 13	Veterinærskolen aabnes 1773.		
Ti. 14	Chr. Grønlund, Adj., 1825		
O. 15		{op3.39'	
T. 16		{n. 8.32'	
F. 17			
L. 18			
De falske Profeter,			
Matth. 7, 15—21. 2. Række, Matth. 7.22 til Enden.			
S. 19	{8. S. e. Trin.		
	{Fr. Winkel-Horn, 1845.		
M. 20			
Ti. 21	{Claudi, fhv. Sem.lærer, 1821.		
	{Vaisenhuset stiftet 1727.		
O. 22		{op3.50'	
T. 23		{n. 8.22'	
F. 24			
L. 25	Lov om Skolelærereks. 1867.		
Den utro Husfoged,			
Luk. 16, 1—9. 2. Række, Luk. 12, 32—48.			
S. 26	{9. S. e. Trin.		
	{J. G. Jørgensen, Forst. (Fredericia),		
M. 27	[1838		
Ti. 28	{Kristensen-Randers, Højsk.f., 1854.		
	{C. Gandrup, Sk.insp., 1847.		
O. 29	Skoleloven 1814.	{op4.1'	
T. 30		{n. 8.10'	
F. 31			

1891 — AUGUST — 31 Dage.

Maanen: Tirsdag 4: ☉ n. M. 6.3' Eftm. Onsdag 12: ☾ f. Kv. 10.2' Eftm. Onsdag 19: ☉ f. M. 10.19' Eftm. Onsdag 26: ☾ s. Kv. 1.0' Eftm.

		Sol	Bemærkninger.
L. 1	Tønder Sem. oprettes 1786.		
Jesus græder over Jerusalem,			
Luk. 19, 41 til Enden. 2. R., Matth. 11, 16—24.			
S. 2	10. S. e. Trin.		
M. 3			
Ti. 4	{ Birgitte Gøye dør 1574. { N. C. Rom, 1839.		
O. 5		{ op4.14'	
T. 6		{ n. 7.56'	
F. 7	Joh. Nik. Madvig, 1804, d. 1886.		
L. 8			
Farisæeren og Tolderen,			
Luk. 18, 9—14. 2. Række, Luk. 7, 36 til Enden.			
S. 9	11. S. e. Trin.		
M. 10	V. Sanne, 1840.		
Ti. 11			
O. 12		{ op4.27'	
T. 13	Herbart, tysk Pædagog, d. 1841.	{ n. 7.41'	
F. 14	H. C. Ørsted, 1777, d. 1851.		
L. 15			
Den Døve og Stumme,			
Mark. 7, 31 til Enden. 2. R., Matth. 12, 31—42.			
S. 16	12. S. e. Trin.		
M. 17			
Ti. 18			
O. 19	H. L. Martensen, 1808, d.	{ op4.41'	
T. 20	A. Stephansen, Holsteinsm., 1791, d.	{ n. 7.25'	
F. 21	Edv. Storm, 1749, d. 1794. [1870.]		
L. 22			
Samaritaneren og Leviten,			
Luk. 10, 23—37. 2. Række, Matth. 20, 20—28.			
S. 23	13. S. e. Trin.		
M. 24	Landbohøjskolen indv. 1858.		
Ti. 25			
O. 26		{ op4.54'	
T. 27		{ n. 7.8'	
F. 28	J. W. Goethe, 1749, d. 1832.		
L. 29			
De 10 Spedalske,			
Luk. 17, 11—19. 2. Række, Joh. 5, 1—15.			
S. 30	14. S. e. Trin.		
M. 31	{ Flakkebj. Opdrag.anst. aabn. 1836. { Joh. Fr. Oberlin, 1740.		

1891 — SEPTEMBER — 30 Dage.

Maanen. Torsdag 3: ☉ n. M. 9.6' Form. Fredag 11: ☾ f. Kv. 11.57' Form. Fredag 18: ☉ f. M. 5.54' Form. Torsdag 24: ☾ s. Kv. 11.58 Eftm.

	Sol	Bemærkninger.
Ti. 1	Ranum Sem. indvies 1848.	
O. 2		{op 5.8'
T. 3	J. Listov dør 1888.	{n. 6.50'
F. 4		
L. 5	{Chr. Bredsdorff, 1836. {Malling-Hansen, 1835.	
Ingen kan tjene to Herrer. Matth. 6, 24 til Enden. 2. R., Luk. 10, 38 til Enden.		
S. 6	15. S. e. Trin.	
M. 7	Dronning Louise, 1817.	
Ti. 8	Grundtvig, 1783, d. 1872.	
O. 9	{Svend Grundtvig, 1824, d. 1883. {M. Abrahamsen, 1837, d. 1887.	{op 5.21'
T. 10		{n. 6.32'
F. 11	J. B. Basedow, 1723, d. 1790.	
L. 12	Brøchner-Larsen, 1829.	
Enkens Søn af Nain. Luk. 7, 11--17. 2. Række, Joh. 11, 19--45.		
S. 13	16. S. e. Trin.	
M. 14	{P. Lavridsen, L. (Kbh.), 1846. {Mathiesen, L. (Gundsømagle), 1841.	
Ti. 15		
O. 16	N. J. Jensen, Præst, Højsk.f., 1821.	{op 5.35'
T. 17		{n. 6.14'
F. 18	Viggo Holm, Kantor, 1846.	
L. 19		
Den Vatersøttige. Luk. 14, 1--11. 2. Række, Mark. 2, 14 til Enden.		
S. 20	{17. S. e. Trin. {Emilie West, Linde, Frb. 1844. {J. Jensen, Sem.f., 1796, d. 1875.	
M. 21		
Ti. 22	J. P. Hebel dør 1826.	
O. 23		{op 5.48'
T. 24		{n. 5.55'
F. 25	Chr. Westergaard, L., Redakt., 1847.	
L. 26		
Hvis Søn er Kristus. Matth. 22, 34 til Enden. 2. R., Joh. 15, 1--17.		
S. 27	18. S. e. Trin.	
M. 28		
Ti. 29		
O. 30		{op 6.2'
		{n. 5.37'

1891 — OKTOBER — 31 Dage.

Maanen: Lørdag 3: ☉ n. M. 1.48' Form. Lørdag 10: ☾ f. Kv. 11.47' Eftm. Lørdag 17: ☉ f. M. 2.35 Eftm. Lørdag 24: ☾ s. Kv. 2.47' Eftm.

		Sol	Bemærkninger.
T. 1	J. Lavridsen, L. (Odense), 1824.	—	—
F. 2		—	—
L. 3		—	—
Den Værkbrudne,			
Matth. 9, 1—8.	2. Række, Joh. 1, 35 til Enden.		
S. 4	{ 19. S. e. Trin. C. F. Lütken, Prof., 1827. Wegener, Sem.f., 1787, d. 1846. Snedsted Sem. indvies 1812.	—	—
M. 5		—	—
Ti. 6		—	—
O. 7	Th. Köhl, Realsk.best., 1852.	{ op 6.16'	{ n. 5.19'
T. 8		—	
F. 9	Betz, L. (Idestrup), 1819.	—	—
L. 10		—	—
Bryllupsklæderne,			
Matth. 22, 1—14.	2. Række, Matth. 21, 28—44.		
S. 11	{ 20. S. e. Trin. St. St. Blicher, 1782, d. 1848. N. E. Balle, 1744. H. J. Greensteen, 1833.	—	—
M. 12		—	—
Ti. 13		—	—
O. 14	Universitetet indv. eft. Genopf. 1836 J. Lancaster dør 1838.	{ op 6.30'	{ n. 5.1'
T. 15		—	
F. 16		—	—
L. 17		—	—
Den kongelige Mand,			
Joh. 4, 46—53.	2. Række, Joh. 4, 34—42.		
S. 18	{ 21. S. e. Trin. F. A. Holstein, Greve, 1784, d. 1836 Balle dør 1816.	—	—
M. 19		—	—
Ti. 20		—	—
O. 21		{ op 6.44'	{ n. 4.44'
T. 22		—	
F. 23	J. Kr. Madsen, Sem.f., 1839, d. 1883 N. N. Krajberg, 1814, d. 1888. F. L. Granzow, 1838.	—	—
L. 24		N. M. Petersen, 1791, d. 1862.	—
De 10000 Pund,			
Matth. 18, 23 til Enden.	2. R., Matth. 18, 1—20.		
S. 25	{ 22. S. e. Trin. Lorenz Frølich, Maler, 1820. Madsen-Stensgaard, L., Org., 1850.	—	—
M. 26		—	—
Ti. 27		—	—
O. 28	Møllerup Højskole indv. 1880.	{ op 6.59'	{ n. 4.28'
T. 29		—	
F. 30	Diesterweg, tysk Pædag., 1790, d. 1866 J. Beyerholm, Sem.l., 1829.	—	—
L. 31		—	—

1891 — NOVEMBER — 30 Dage.

Maanen: Søndag 1: ☉ n. M. 7.23' Eftm. Mandag 9: ☾ f. Kv. 9.37' Form. Søndag 15: Formørkelse 11.25' Eftm. Mandag 16: ☽ f. M. 1.6' Form. Mandag 23: ☾ s. Kv. 9.16' Form.

		Sol	Bemærkninger.
Jesús prædiker om Salighed, Matth. 5. 1—12. 2. Række, Matth. 5. 13—16.			
S. 1	{ 23. S. e. Trin. Skaarup Sem. beg. Underv. 1803.	—	—
M. 2	—	—	—
Ti. 3	And. S. Vedel, 1542, d. 1616.	—	—
O. 4	Dalum Landbr.sk. aabn. 1886.	—	—
T. 5	—	—	—
F. 6	Askov Højsk. aabnes 1865.	—	—
L. 7	Rødning Højsk. aabnes 1844.	—	—
Den blodsottige Kvinde, Matth. 9. 18—26. 2. Række, Joh. 5. 17—29.			
S. 8	{ 24. S. e. Trin. Mart. Kristensen, Gedved, 1842.	—	—
M. 9	—	—	—
Ti. 10	Mort. Luther, 1483, d. 1546.	—	—
O. 11	—	—	—
T. 12	C. A. Thyregod, 1822.	—	—
F. 13	J. Nørregaard, Højsk.f., 1838.	—	—
L. 14	Th. Nielsen, Sk.best., L.thmd. 1838.	—	—
Ødelæggelsens Vederstyggelighed, Matth. 24. 15—28. 2. Række, Luk. 17. 20—33.			
S. 15	{ 25. S. e. Trin. Per Henrik Ling, 1776, d. 1839.	—	—
M. 16	P. O. Bojsen, Biskop, 1762.	—	—
Ti. 17	—	—	—
O. 18	—	—	—
T. 19	Thorvaldsen, 1770, d. 1844.	—	—
F. 20	M. Rosing, Overl. (Soro), 1830.	—	—
L. 21	—	—	—
Jeg priser Dig, Fader, Matth. 11. 25 til Enden. 2. R., Matth. 25. 31 til Enden.			
S. 22	{ 26. S. e. Trin. R. Kr. Rask, 1787, d. 1832. M. Jørgensen, L., 1835.	—	—
M. 23	—	—	—
Ti. 24	D. G. Monrad, 1811, d. 1887.	—	—
O. 25	Bang, Præst (Rekrutpr.), 1833.	—	—
T. 26	—	—	—
F. 27	C. Ankiær, Rekt., 1834.	—	—
L. 28	—	—	—
Jesu Indtog i Jerusalem, Matth. 21. 1—9. 2. Række, Luk. 4. 16—30.			
S. 29	{ 1. S. i Advent. Jell. Sem. indv. 1841.	—	—
M. 30	{ Soro Akademi stiftes 1623. Fr. Meisler, pens. L., 1816.	—	—

1891 -- DECEMBER -- 31 Dage.

Maanen: Torsdag 1: ☉ n. M. 12.35' Eftm. Tirsdag 8: ☾ f. Kv. 6.4' Eftm. Tirsdag 15: ☽ f. M. 1.43' Eftm. Onsdag 23: ☾ s. Kv. 6.29 Fm. Torsdag 31: ☉ n. M. 4.10' Fm.

		Sol	Bemærkninger.
Ti. 1	N. Femmer, Kursusbst., 1818, d. 1888		
O. 2		op 8.9 n. 3.30	
T. 3	{ Røvsing, Prof., 1812, d. 1889. Holberg, 1684, d. 1754.		
F. 4	Mart. Hammerich, Prof., 1811, d. 1881		
L. 5			
Tegn i Sol og Maane.			
Luk. 21, 25—36.	2 Række, Matth. 25, 1—13.		
S. 6	{ 2. S. i Advent. Holbech, Skoledirekt., 1815, d. 1885		
M. 7	Vilh. Birkedal, 1809.		
Ti. 8	{ Bjørnst. Bjørnson, 1832. Tang, Sem.f., 1829.		
O. 9		op 8.19' n. 3.25'	
T. 10			
F. 11	Fru Marie Bojesen, 1807.		
L. 12	J. N. Madvig dør 1886.		
Johannes i Fængsel.			
Matth. 11, 2—40.	2. Række, Luk. 1, 67 til Enden.		
S. 13	{ 3. S. i Advent. Ed. Erslev, Prof., 1824. H. Schou, Sk.insp. (Vejle), 1820.		
M. 14			
Ti. 15			
O. 16	H. Østergaard, Overl. (Aalb.) 1845.	op 8.27' n. 3.24'	
T. 17			
F. 18	C. Berg, fhv. L., F.thmd., 1829.		
L. 19			
Johannis Vidnesbyrd.			
Joh. 1, 19—28.	2. Række, Joh. 3, 22 til Enden.		
S. 20	4. S. i Advent.		
M. 21	Sigurd Müller, Rekt. (Kold.), 1844.		
Ti. 22	A. Petersen, p.L. (Sk.statistik), 1822		
O. 23	G. Hvejsel, L. (Randers), 1845.	op 8.31' n. 3.27'	
T. 24			
F. 25	Juledag.		
L. 26	{ 2. Juledag. Jak.Nielsen, L.(o: Knud Skytte) 1830		
Simeon og Anna.			
Luk. 2, 33—40.	2. Række, Luk. 2, 25—32.		
S. 27	{ S. i J. o. N. C. J. Boye, Sem.l., 1791, d. 1853.		
M. 28			
Ti. 29	Jørg. Sadolin dør 1559.		
O. 30		op 8.32' n. 3.33'	
T. 31	{ Resol. om Sorø Akademis Omdan- nelse til en Højskole, 1847.		

Fra Kysthospitalet.

V. Irminger : Brevskrivning Søndag Formiddag. Fra Børnehospitalet paa Refsnæs
(Originalen i den kgl. Malerisamling.)

Paa Børnenes Sygestuer
er Søndagsro og Hvile.
Men Længslen hviler ikke,
den flyver mange Mile;
og Kærlighed hviler ikke,
det ses paa varme Blikke —
det ses paa travle Hænder,
som Hjemmet Hilsen sender!

Lidt om Kuren skal der meldes,
 om Massage og Styrtebade;
 lidt om Stranden skal fortælles,
 og om Sandets hvide Flade,
 om de blanke, runde, rene,
 farverige, vaade Stene!
 lidt om ny' Veninde-Hjerter!
 ogsaa lidt om gamle Smerter!
 Dernæst Skallen af en Musling
 sendes skal en Søster-Pusling.

Og mens Pennen sagte vrisser,
 er Papirets hvide Flade
 en taalmodig Patient:
 tager sine Taarebade,
 og Massage af Fingerspidser,
 inden alt er sagt paa Prent.
 Dog som Lysglimt over Stranden
 strejfer Smilet Margen-Randen:
 Haab om blege Kinders Rundhed!
 Haab om Gensyn, Haab om Sundhed!
 og de taaretunge Tanker
 mer og mere Sollys sanker,
 blinke funklende og rene —
 just som Strandens vaade Stene.

Chr. Richardt.

Det kristelige Hjem og Børnene.

»Lader de smaa Børn komme til mig og hindrer dem ikke; thi Guds Rige hører saadanne til. Sandelig, siger jeg Eder: hvo, som ikke tager imod Guds Rige som et lidet Barn, han skal ingenlunde komme ind i det. Og Han tog dem i Favn og lagde Hænderne paa dem og velsignede dem« (Mr. 10, 14—16). Disse Ord lyder, hver Gang der døbes et Barn i vore Kirker. Lader Børnene komme til Jesus og hindrer dem ikke, — det gælder jo ikke blot Daabstimen, men det gælder jo Livet; det gælder ikke blot Forældrene, men det gælder alle, der kommer i Forhold til Børnene, deres Husbønder, Værger, Lærere o. s. v. Det lyder med en underlig manende Klang gennem alle Tider, til alle Slægter. Men jo vanskeligere Tiderne er, desto alvorsfuldere lyder det. Hver Tid har sine særegne Hovedfristelser. Vor Tid »staar Barnet efter Livet«. Mange kristne Forældre har i vore Dage ofte følt, hvor svært det er at tænke paa, naar de skulle sende deres Børn ud i Verden. Strømmene gaar jo stridige; vildsomme og forvirrede slynges Vejene, og mange Lys ere tændte, der vinker ad dem. Omgærde deres Baner kan vi ikke; afspærre dem fra Livets Røre skal vi ikke; udruste dem mod alle Farerne er umuligt. Vi faar i Guds Navn lade dem sejle den høje Sø paa

Tidens rørte Vande. Men noget kan vi dog give dem med hjemmefra, og det er, hvad der ligger i Herrens Ord: »Lader de smaa Børn komme til mig og hindrer dem ikke!« Bring Ham dem, I Forældre, Lærere og Værger! Se, der vokser en stor Børneflokk op iblandt os. Deres Fremtid vil for en stor Del bero paa Eder. Hvad der saas nu i deres Barndom, det vil bære sin Frugt siden i deres Liv. Dette er, hvad der tidligst skulde møde dem i Livet: at Herren kalder paa dem, vinker ad dem. Det er Hans Vilje, at de skal komme til Ham, og at ingen maa hindre dem deri. Han elsker dem, og de høre Ham til, og Guds Rige hører dem til. Det er Midtpunktet i al kristelig Børneopdragelse at forstaa dette, at der er en saadan Pagt mellem Ham og Børnene, og at det er Opgaven at frede om den.

Ingen anden Opgave overfor Børnene kan sættes lige dermed. Herrens Ord om, at Han vil have dem, er absolut uforeneligt med Tanken om, at man ikke skal paavirke dem i religiøs Henseende, men lade dem selv alene prøve sig frem i Livet og gøre sit Valg. I andre Henseender har man i vore Dage begyndt at faa store Betæneligheder ved Princippet om »den frie Konkurrence«, der skulde af sig selv ordne de sociale Vanskeligheder og bringe det dygtigste frem og skaffe det sandeste og bedste Resultat. Man ser, at der er den Ting at mærke, at alle er langt fra ligestillede, naar Kapløbet skal begynde; men nogle er ligesom forudbestemte til at maatte sejre, fordi de har alle Betingelserne paa deres Side, og andre ligeledes forudbestemte til at maatte tabe, fordi de har alle Hindringerne paa deres Side. Konkurrencen er altsaa ingenlunde »fri«. Bag den rent formelle Frihed og Lighed skjuler sig en uhyre reel Ufrihed og Ulighed. Denne kan til-dækkes, saalænge Systemet holdes indenfor Tankens Verden,

men ved Livets Prøve maa den snart komme for en Dag. Saaledes ogsaa i Børneopdragelsen.

Det kan se ret tiltalende ud, naar man, »for at Barnets Udvikling kan blive naturlig og sand«, lader det staa ubørt af det religiøse, uden noget Gudsforhold. Men enhver Livets Prøve vil vise, at dette fører og maa føre til de sørgeligste Følger. Thi Sagen er simpelthen den, at man gør den store Fejl, at man overser eller fornægter, at ethvert Barn har ikke blot sit naturlige Moderskød, hvorfra det stammer, men har ogsaa sit aandelige Moderskød. Dets aandelige Liv hører ligesaa fuldt med til dets Væsen som det naturlige. Det bærer Faders og Moders Slægtsmærke, men det er ogsaa skabt i Guds Billede. Det er født »af Køds Vilje og af Mands Vilje; men Gud selv vil, at det i Tro og Daab skal fødes paany, fødes af Gud« (Joh. 1, 13). Det er denne dobbelte Afstamning, man overser eller fornægter, naar man stiller dette Krav om, at Barnet skal begynde uden Forudsætning i denne Henseende, uden Forhold til Gud og Hans Rige, kun som en Jordborger, der intet har med Himlen at gøre. Man kunde med ganske den samme Ret løsrive Barnet fra sin naturlige Afstamning, fra sit Hjem og sine Forældre. Det kan jo ogsaa hindre dets »frie og naturlige Udvikling«, at det paavirkes af Hjemmets Aand og Forældrenes Væsen. Man maatte hellere stille det ganske frit, og lade det udvikle sig, som det kunde bedst, som Livets Tilfældigheder førte det med sig, og derfor i hvert Fald helst opdrage det i Anstalter udenfor Hjemmet. Hvor unaturligt dette vilde være, føles dog endnu af de fleste. Men der er i Virkeligheden ikke større Unatur i dette sidste, end i det ikke at ville paavirke Barnet i religiøs Henseende.

Og desuden: mon ogsaa alle de øvrige Inter-

esser og aandelige Magter, der møder Barnet i Livet, ville holde sig paa Afstand og ikke søge at paa-virke Barnet? Mon de ikke netop ville møde det med al den Styrke, de ejer? Skulde Kristendommen da være den eneste Aandsmagt, der maatte holde sig tilbage, og ikke overfor Barnet maatte udfolde og aabenbare den Kraft, som boede i den? Hvorledes vilde dette stemme med Herrens Ord: »Lader de smaa Børn komme til mig?« Og hvorledes med Ordet: »og hindrer dem ikke?« Vilde man ikke netop ved at prisgive dem for de andre aandelige Indflydelser, men stoppe for Kristendommens aandelige Indvirkning paa dem, »hindre dem« i at komme til Jesus? Valget blev jo i Virkeligheden slet ikke frit.

Hertil kommer endnu, at man gør en anden Hovedfejl ved den Betragtning. Man sætter uden videre videre Gudsforholdet paa lige Linie med alle disse andre Ting, Anskuelser, Tanker, Retninger, Tidens »brændende Spørgsmaal« o. s. v., der møder Barnet i Livet. Religionen er saa »en Interesse« i Livet som saamange andre Interesser, og det er i alle Maader Menneskets eget fri Valg, der bedømmer og afgør, om den Interesse er værd at pleje eller ikke. Den fri Konkurrence maa raade! Men saaledes er det jo slet ikke. Der er noget, der er stort, og noget, der er smaat. Der er noget, der er fra Himlen, og noget, der er fra Jorden. Der er noget, der bliver evindeligt, og noget, der staar idag og visner imorgen. Der er noget, der hedder »Sandheden«, og andet, der kan have en vis Gyldighed til en Tid og paa sit Sted. Om dette sidste kan man disputere, man kan vælge og vrage. Sandheden selv er ikke »under Debat«. Den taler, »som den, der har Myndighed«, og hvor den finder et beslægtet Sind, der tros den og følges, og Hjertet bøjer sig

for den. Der er slet ingen Forhandling om den Sag. Det er slet og ret »Livet om at gøre«.

Disse Grundtanker hører til enhver kristelig Børneopdragelse, saasandt Herrens Ord har Ret: »Lader de smaa Børn komme til mig og hindrer dem ikke; thi Guds Rige hører saadanne til!« Kristendommen er aabenbart aldeles udenfor Konkurrencen mellem alle Livets mange Interesser. At kristelige Forældre paavirker deres Børn i religiøs Henseende er ikke blot uundgaeligt, men det eneste rette og forsvarlige. Kunsten er kun den, at gøre dette paa den rette Maade; at det virkelig kan blive **et Liv**, der indplantes i Børnenes Hjerter, og ikke et paa-klistret Væsen. Kun i Frihed tilegnes Troen, og det gælder derfor ogsaa om at finde den rette Grænse for Paavirkningen i religiøs Henseende.

Kristendommen er det samme himmelske Sædekorn under alle Himmelegne, men dets Vækst er saare forskellig efter Jordbund og Klima, Røgt og Pleje. Det er ikke let at have med det aandelige Agerbrug at gøre. Men det er jo i det hele ikke let at leve og gøre sin Pligt. At det ikke er let, er imidlertid ingen Grund til at lade det ligge, men al Grund til at gøre sig desmere Flid. Netop dette, at det ikke er let, bliver for kristelige Forældre en Hjælp og Velsignelse. Thi da bliver det en Sag, som de maa til Gud for at faa Hjælp i. De komme derved i des nærmere Forbindelse med Ham. Og dette Forhold til Gud er af den væsentligste Betydning for al god Børneopdragelse. De er saa aldrig ene om det; thi Herren kender jo ogsaa Børnene, elsker dem og vil hjælpe med Opdragelsen. Ja, Han er selv den store Opdrager. Han gør det gennem Livets Førelser og gennem Samvittigheden. Men Han bruger gerne kristelige Forældres Vidnesbyrd som sin Røst. Og han hjælper derved,

at Han hører, naar vi bede. Al alvorlig, kristelig Børneopdragelse er en lang Kæde af Bønner, der gaar fra Vuggen op til Himlen og fra Himlen atter ned til Vuggen. Det kan se ud til en Tid, som hørtes Bønnen ikke. Der er nemlig flere Kræfter i Arbejde og med i Udviklingen, end vi ofte ane. Og i Frihed skal Menneskelivet udvikle sig; og der er mange Traade, af hvilke vort Livs Væv dannes. Vi kende kun faa af dem, — og endda »stykkevis«. Men Bønnen til Gud om, at, hvordan det saa end gaar, Børnene maa høre Herren til og komme til Ham, den er visselig ikke forgæves. Og kan det blot blive Udgangen af Livsløbet, saa naaedes jo dog Maalet. Men først og fremmest maa vi følge Herrens Formaning til at »lade de smaa Børn komme til Ham«, ved selv at gaa til Ham. Al god Børneopdragelse er ogsaa i dette Stykke Selvopdragelse. Al vor Tale til Børnene om deres Gud og Frelser har ingen Magt, dersom vi ikke selv gaar til Ham. Vi fører dem kun til Ham, idet vi selv gaar med dem derhen. Kun som Liv, ikke blot som Lære, kan Kristendommen i Sandhed forplantes til Børnene.

Paa dette Punkt ligger det afgørende for hele Paavirkningen. De maa føle og erfare, at Jesus er Faders og Moders Tilflugt og Frelser. Det maa være det stærke Indtryk fra Barndomshjemmet, hvormed de gaar ud i Livet. Dette »Barneminde er langt«. Mange Aar efter, at Hjemmets Dør er lukket og Faders og Moders Øje med, kan dette Minde komme i en velsignet Stund og banke paa. Snarest vil dette maaske ske med mange, naar de engang staa ude paa Livets Skilleveje, der, hvor Mærkepælene staa, der lade os vide, hvor de forskellige Veje gaar hen, og hvor der saa skal træffes et

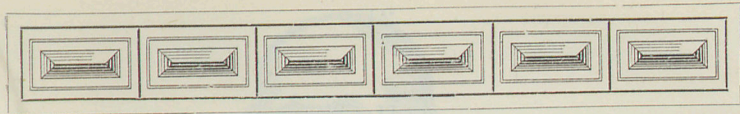
afgørende Valg. Der kan da være saa meget, der drager og lokker til at gaa ad de vilde Veje. Velsignet er det, om der da kan komme et Barndomsminde, der alvorsfuldt kan pege paa Mærkepælen, og sige: »Se, hvor den Vej fører hen! glem ikke Faders Formaning og Moders Bøn! tab ikke Dig selv! — Større Rigdom kan et Barn ikke faa i Arv fra sit Hjem end dette. Gods og Guld, Ære og Lykke, ja, det kan alt sammen hastigt forsvinde og omskiftes. Men at have faaet den Rigdom i Arv: Mindet om Faders og Moders Tro, om Livet i Hjemmet, om Bønnen ved Vuggen, om Hjælpen i Nøden, om Guds Nærhed i Sorg som i Glæde, — større Rigdom kan intet Hjem skænke et Barn! Alt dette kommer som en Engel dér, hvor Vejene blive svære og kalde ad det dybeste og bedste i Hjertet, og bringer Liv og Frelse. Og den Arv kan det fattigste Hjem ligesaa godt efterlade Børnene som det rigeste. Tænk, at vi kan efterlade dem den! at dette virkelig staar til os! Ja, vi maa kæmpe med Gud i Bønnen derom. Thi det gælder et Samarbejde mellem Gud og os. Vi maa ikke blive trætte i dette Stykke, for Guds Skyld, for vore Børns Skyld, for vor egen Skyld! Vi maa leve Kristendom derhjemme i stort og smaat. Det maa være hellig Alvor! Vi hjælper derved Børnene — og os selv! Thi det gælder jo dog egentlig alle Mennesker, ogsaa de gamle: »Lader de smaa Børn komme til mig og hindrer dem ikke! Thi kun som saadanne kan vi voksne og gamle komme til Ham. »Hvo, som ikke tager imod Guds Rige som et lidet Barn, han skal ingenlunde komme ind i det«. Det gælder, at »Barnet i vor Sjæl« reddes og bevares, den barnlige Tillid, der tør give sig hen i Tro til Gud, og den barnlige Ydmyghed, der kan tage Guds Rige som en

Gave af Guds Naade. Det er sandt, hvad Digteren
synger:

Kan Du kun gennem din Strid og din Daad
redde det barnlige Smil til det sidste,
da har Du Regnbuen over din Graad,
da har Du Glorien over din Kiste!

V. J. Hoff.

To Sonetter.

I.

Se der paa Skolebakken hist, hvor Flokken
i Frikvarteret sig med Larm fornøjer!
Vildt gaar det til, de hopper, løber, støjer,
en bruger Næverne, en anden Stokken.

Der vanker Spark og Klask og revne Trøjer,
der klinger Latter, høres Raaben, Lokken.
Saa kommer Degnen frem og ser paa Klokken,
— ak, saa er alt forbi de korte Løjer!

Tit tumler værre sig de voksnes Skare:
Man leger Livet bort i Løjer tomme
til en utøjlet Friheds Kraft-Fanfare,

man kævles, raaber, lader Glæden flomme
i skummende Pokal med Perler klare,
ak, før man ved — er Frikvarteret ommel!

II.

Der udenfor i Folkets store Masse,
hvor Kampen raser mellem Livets Magter,
du Tankens Fred forgæves eftertragter,
saafremt din Værnepligt du ret vil passe. —

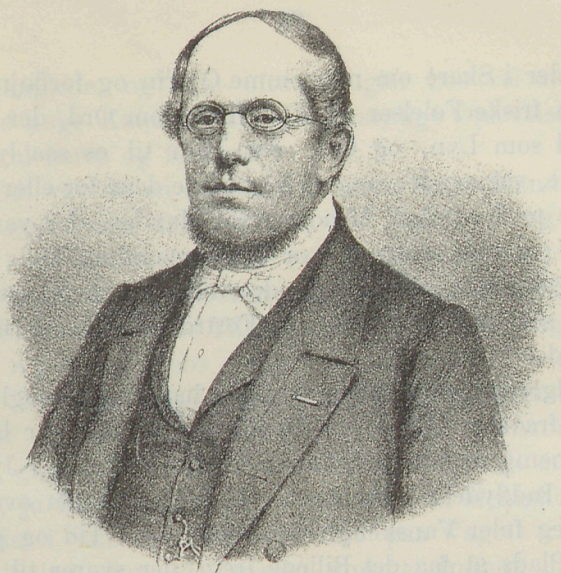
En regner rask med Daarer dig i Klasse,
en anden møder dig med Smigrens Fagter,
snart man i Forhold til din Færd dig agter,
og snart i Forhold til din Pengekasse.

Men i dit Ly bag Hjemmets lune Mure,
hvor du kan aande frit for Smigrens Bande,
og ingen Skumlere i Krogen lure,

hvor du et Fristed har for Niddets Brande,
hvor Kærlighed er Dørens vaagne Kure,
— der faar du Fredens Korstegn for din Pande.

Zakarias Nielsen.

"Jala Herder ai opveins
 Jaa vi lever og jaad vi mest,
 Jemmen og saa Jaa vi lever
 I vor dærfens Hjerter." *Svendsen*

Hans Jørgen Marius Svendsen.

(Nogle Meddelelser af R. J. Holm.)

Naar dette Navn nævnes i en Kreds af Lærere, der stamme fra Jelling Seminarium i Tidsrummet 1856—72, gør det en ejendommelig Virkning. En mulig tilstedeværende fremmed vilde se, men ikke forstaa Navnets magiske Evne. Vi andre forstaa det nok. Det bringer Minder frem fra vor Ungdom, fra en Tid, som var frugtbar for

os, Minder i Skare om morsomme Optrin og forfløjne Indfald, om friske Følelser og rige Haab, om Ord, der kunde slaa ned som Lyn, og Ord, der kom til os saa lysende, befriende, varmende, som vi ikke hørte dem før eller siden. Og inde mellem disse Minder staar Manden, der var Midtpunktet i det alt sammen, vor Ungdoms udmærkede Lærer, der, uagtet han i alle Henseender var os saa overlegen, dog kom os saa nær og vandt vor Fortrolighed, som maaske intet andet Menneske.

Udgiveren af Skolekalenderen har ønsket nogle Meddelelser fra min Haand om denne Mand, der har haft en saa gennemgribende Betydning for Børneskolen i Jylland, og hvis Indflydelse forøvrigt er kendelig Landet over, og skønt jeg føler Vanskeligheden ved i kort Tid og paa en snæver Plads at faa det Billede frem, der svarer til Virkeligheden, har jeg dog ment ikke at burde sidde Opfordringen overhørig.

Om Svendsens Barndom og Ungdom kan jeg ikke fortælle stort. Hans Fader var en velhavende Slagter paa Vesterbro i Kjøbenhavn; der blev han født d. 22. Marts 1816. At Barndomshjemmet har hørt til de gode og solide, kan skønnes baade af andres og hans egne Ytringer. Blandt sine Lærere nævnede han med Agtelse og Kærlighed P. C. Kierkegaard, der plejede at gøre store Fordringer, men sikkert ogsaa her har kunnet faa dem hel godt fyldestgjorte; de, som kjendte Manden, kan ikke tvivle om, at allerede Drengen har hørt til de omhyggelige og pligttopfyldende. 19 Aar gammel blev han fra Borgerdydsskolen dimitteret til Universitetet, og 6 Aar efter tog han theologisk Embedseksamen med bedste Karakter. Saa skulde han jo være rustet til at tage en Livsgjerning op i Skole og Kirke. Og vistnok var han i flere Henseender vel forberedt dertil; men der var alligevel noget,

der manglede, og som ofte mangler hos vel oplyste og dygtige unge Kandidater: den personlige Oplevelse af det, som skal læres og forkyndes.

Det var da en Lykke for denne unge Kandidat, og for mange andre, at han kom ind i et Hjem og et Samfund, hvor Kristendommen var en Livsmagt, og det var den i Østerhæsingene Præstegaard og i den Kreds af troende Mennesker, der havde Tilhold der hos den barnlig-fromme Præst Agerbek, hos hvem Svendsen 1842 blev Huslærer. Agerbek og de troende Mænd og Kvinder, der, fra nær og fjærn, i en død Tid samledes om ham, er forlængst gaaede i Graven, men de har efterladt et levende Minde, ja mere end et Minde, en Arv til Menigheden her i Landet i Salmen: »Uforsagt vær paa Vagt!« Igennem denne Salme kan vi ligesom gøre et Indblik i det lille agerbekske Samfund og skønne, at Kristendommen der var noget mere end en Pynt paa et verdsligt Liv, at den var som et Væld fra dybe Grunde, en fuld Hengivelse til ham, der »har vundet det store Slag, Satan bundet til Dommedag, aabnet os Himmerigs Port«. I dette lille Samfund fik Svendsen Indvielsen til sin Livsgerning. Han har fortalt, at det gjorde et meget alvorligt Indtryk paa ham, da en gammel Mand fra Horne, en af dem, der jævnlig kom til Agerbek, og som længe havde set spejdende paa Huslæreren uden at kunne blive klog paa, om han var med, en Dag traadte tæt hen til ham, saa ham stift i Øjnene og spurgte: »Livet? har han Livet, min Far?« Men vistnok kunde Spørgsmaalet ikke have virket, som det gjorde, om det ikke havde laant sit Indhold fra hele det Samfundsliv, der i disse Aar omgav Svendsen, præget som det var af forventningsfuld Glæde over ham, der »bier længe, men kommer dog vist« og kommer da for »at hente sin Brud hjem fra det fremmede Land til sin Gud,

hjem til sin himmelske Fred!« At Svendsen altid elskede denne Salme saa højt og sang den saa tit, hænger selvfølgelig sammen med Oplevelserne i den agerbekske Kreds. Kort Tid efter at han var kommen til Jelling, lod han den trykke og omdele til Menigheden, for at den kunde synges ret jævnlig ved Gudstjenesten; den fandtes jo den Gang ikke i Salmebogen. Men samme Søndag (2. Søndag i Advent 1857) holdt han over dens Indhold en Prædiken af dem, der huskes længe.

I fire Aar var Svendsen hos Agerbek; derefter var han et Par Aar Lærer i Odense og kaldedes herfra til Kateket i Ringkjøbing 1848.

Det varede ikke længe, før han i dette dobbelte Embede udfoldede en mere end almindelig rig Virksomhed. Han var i Besiddelse af betydelige Læregaver, saa alt blev levende under hans Hænder. Den friske, frejdige, djærve Natur, der var ham egen, og den Inderlighed, hvormed han havde grebet det grundtvigske Syn paa Menneske- og Kristenliv, gav ham baade Virkelyst og Virkeevne i rigt Maal. Han vandt de unges Hjærter ved en livlig og dygtig Undervisning, og om hans Prædikestol samledes snart en stor Skare. Blandt dem, der med Opmærksomhed og Glæde fulgte denne Virksomhed og skønnede, at en fremragende Personlighed her var under Udfoldelse, var Biskoppen i Ribe, Jacob Daugaard, der trods den Forskel, der kunde være og var i Livssyn, ikke blot søgte Svendsens Bistand til Udarbejdelsen af en Religionslærebog, men heller ikke tog i Betænkning, da Forstanderpladsen ved Jelling Seminarium 1856 var bleven ledig, at udpege ham for Ministeriet til denne Post.

Det er mig fortalt, at daværende Kultusminister Hall paa den Tid, da det nævnte Embede var ledigt, en Dag under et Folkethingsmøde tog Grundtvig afsides for at

meddele ham, at Ministeriet fandt det billigt og rigtigt, at et af Statens Seminarier overlodes til en Mand af den grundtvigske Retning, men tillige for at spørge ham, om man gjorde det rette Valg, naar man ansatte Svendsen. Grundtvigs Svar gik ud paa, at det glædede, men ikke undrede ham, om man følte Trang til at faa noget mere Liv ind i Statsskolen, og at man næppe kunde gjøre noget bedre end at lade Svendsen forsøge sig paa denne Opgave. Paa Daugaards og Grundtvigs Anbefaling fik Svendsen da Embedet.

At han selv er gaaet til denne betydningsfulde Gerning med Frygt og Bæven, det kan enhver, der kendte ham, sige sig selv. Med alle sine store Gaver var han en saare ydmyg Mand, og han vidste, at mange Øjne vogtede paa ham. Han havde ikke store Tanker om sig selv, men han havde store Tanker om sin Sag, og det var vel derfor, han fik udrettet saa meget.

Palmesøndag 1856 blev en Mærkedag for Jellingboerne. Flagene var hejst paa Højene, og Kirken fyldtes af Sognets Beboere og Seminariets Lærere og Elever, til hvem Svendsen første Gang skulde tale. Jeg fortæller ikke herom som Ørevidne, da jeg først et halvt Aar senere kom til Byen, men jeg har hørt mange fortælle derom, og mellem Svendsens Papirer har jeg fundet Opskriften til hans Tale. En ældre Mand, hvem jeg spurgte om det Indtryk, han den Dag fik af Svendsen, svarede: »Da jeg først saa ham oppe i Koret, tænkte jeg, at der nok ikke blev stort ved det, for han saa saa forknøyt ud; men da han begyndte at prædike, kan det nok være, vi fik Øjne og Øre op«. Han talte over Ordet: »Den banker dristig paa, der godt Budskab bringer*^{*)}. Han

^{*)} I det hele nyttede Svendsen meget Ordsprogene. Ved folkelige Møder indledede han meget hyppig sin Tale med »et gammelt

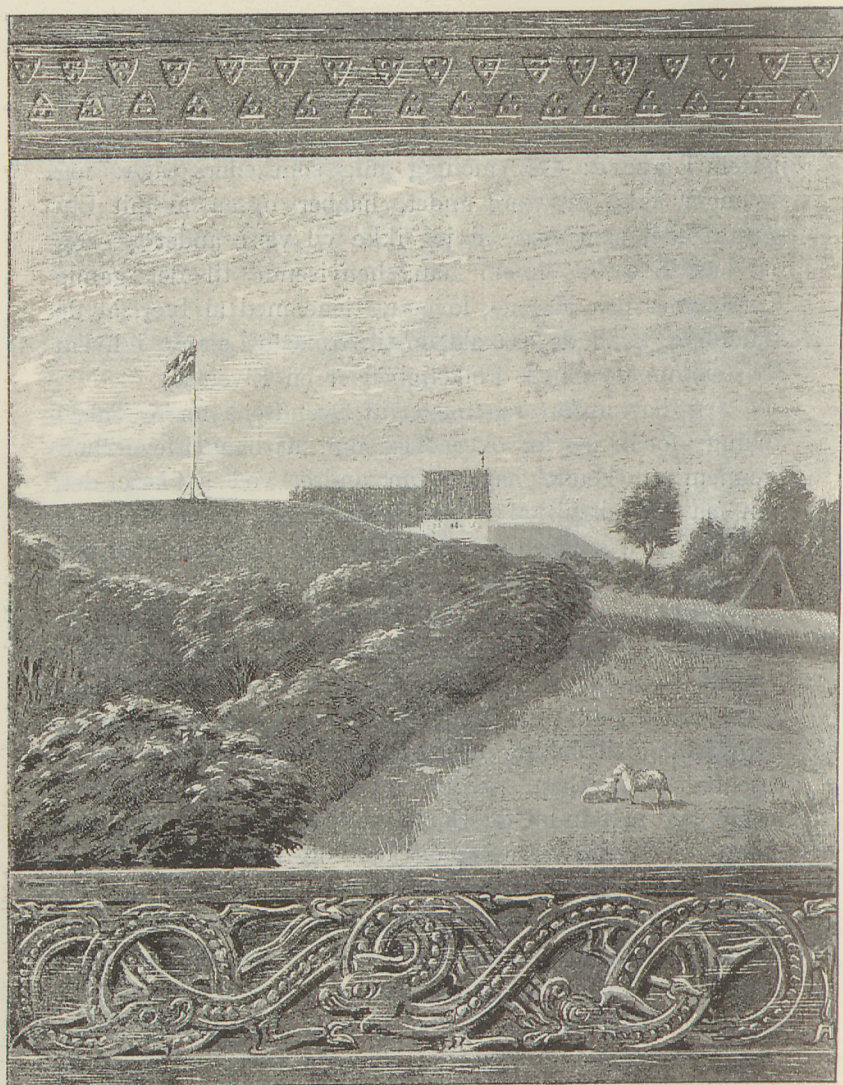
spurgte, om de ikke nok kjendte dette Ord, og om de ikke havde erfaret Sandheden af det. Selv havde han ofte, baade i sin Embedsgjerning og ellers gjort den Erfaring. »Men — i Dag, i Dag, da jeg første Gang bærer et godt Budskab til eder, i Dag har jeg ondt ved at banke dristig paa. Min Sjæl er ængstet og mit Hjerte bekymret, ikke fordi jeg tvivler om, at Budskabet er godt; jeg véd, det er det bedste Budskab, nogen kan bære til eder. Men derfor har jeg ondt ved at banke dristig paa, fordi jeg ved og føler, at jeg er et syndigt Menneske, og tillige dybt og alvorligt føler, hvor betydningsfuldt og ansvarsfuldt det dobbelte Embede er, jeg i Dag overtager iblandt eder. Jeg vil ikke trætte eder med mine Sorger og Bekymringer, men jeg maa sige eder, hvorledes jeg har det i min Sjæl, at jeg ikke staar her med Selvtillid og høje Tanker; jeg staar her som Tolderen i Templet og maa sige med ham: »Gud vær mig Synder naadig! Og jeg vil sige eder, at kan jeg ikke banke dristig paa i Dag, saa skal det nok komme herefter. Thi der skal bankes dristig paa med det gode Budskab, det er sikkert nok; saa længe det sniger sig sagte om, ikke bæres højt, ikke udraabes lydt, saaledes som det er, gjør det ingen Gavn og fremkalder ikke Liv«. — Prædikenen drejer sig derefter om, hvad det gode Budskab lyder paa, og hvorledes det bør modtages, og naar man læser det opskrevne og kjender Svendsens Maade at tale paa, forstaar man godt, at de som hørte det, »fik Øjne og Ører op«. I Slutningen henvender han sig til Menigheden, som han beder ikke at forarges, naar han i Herrens Navn vil søge at styrte alle selvgjorte Støtter om, som Mennesker stole paa i deres Saligheds Sag, og tage alle Puder bort, hvorpaa de drømme sødt om Fred

Ord«, og det var heller ikke sjældent, at en hel Prædiken eller Dele af den var bygget over et Ordsprog.

og ingen Fare, og i Stedet derfor sætte Guds Evangelium om Synderes Frelse, og han beder dem om at komme ham i Møde med Kærlighed og Tillid — »jeg trænger saa haardt til det«. Ligeledes henvender han sig til Seminariets Lærere: — »modtag mig som eders Lige; jeg forlanger ikke at være andet, haaber ogsaa, at mit Liv iblandt eder skal vise, at jeg ikke vil være andet« — og til dets Elever, hvem han, henvisende til det gamle Korsbanner paa Højene, lover at tjene med al Iver, at de kan blive, hvad de er kaldede til, trofaste Lærere, i hvem Kristendom og dansk Folkelighed er en Livsmagt.

Jeg har anført saa meget af Svendsens første Tale i Jelling, fordi jeg er overbevist om, at hans Elever herigennem vil kende ham. Om andre, ved at læse det, kan faa et Indtryk af hans Personlighed, er ikke saa let at vide; men sikkert nok er det, at han mere end de fleste gav sig selv i sine Ord.

Egentlig skulde vi her kun dvæle ved Svendsens Skolegerning, ikke ved hans Præstegerning. Men i Virkeligheden var det dog saaledes, at de to Sider af hans Virksomhed faldt nøje sammen. Da han paa sin Rejse fra Ringkøbing til Jelling besøgte Pastor Svejstrup i Nørup, foreholdt denne ham, at det blev for meget, om han vilde lægge sig helt ind i de Embeder, han gik ind til; han maatte særlig udvælge sig det ene og væsentlig overlade det andet til Medhjælpere, men den Tanke var og blev ham fremmed; han maatte tage det hele op med al sin Kraft. Og af de Minder, Eleverne i hans Tid har taget med fra Jelling, veje Søndagsminderne for mange ikke mindst, Minderne om de festlige Timer i Jelling Kirke, »naar under Sang med det vingede Ord Sjælen af By over Stjernerne før«, og naar Svendsen holdt sine gribende Taler til den store Skare, der Søndag efter Søndag fyldte

C. H. F. S.

F. H. 186.

Jelling Kirke mellem Gorms og Thyra's Høj.

Kirkens Stole og Gange, og hvoraf mange var komne langvejs fra.

Indholdet af Svendsens Prædikener i de 16 Aar, han talte i Jelling Kirke, var for saa vidt det samme, som det fra Begyndelsen til Enden var Pagtens Ord, der klang stærkest igjennem. Men de, som havde Lejlighed til at høre ham gennem alle disse Aar, kunde nok kende Forskel i Farvetonen. I de første Aar var de meget vækkende; det vilde være Uret at kalde dem strenge; men der var ikke saa lidet af Storm i dem, om end mere af den Ild, der slaar ned og tænder. Efterhaanden faldt Ordene mere stille, det vækkende traadte mere tilbage for det oplysende, og fra denne Periode vil mange kunne huske en Række meget tiltalende Skildringer, jeg kunde fristes til at kalde dem psykologiske Personskildringer, af det nye Testamentes Mænd og Kvinder, meget oplysende og meget opbyggelige. I de sidste 3 Aar, da hans Hustru var død, og han var bleven ensom i sit Hjem, blev Røsten lavere, men derfor rigtignok ikke mindre virkningsfuld; thi hvad han sagde, sprang saa umiddelbart ud af hans daglige Samliv med Gud, at Folk uvilkaarlig rejste sig i Stolene for at høre godt efter, at ikke et Ord skulde gaa til Spilde for dem. — Om hans Prædikemaade hørte jeg engang en æsthetisk dannet Mand, der stod paa et andet kirkeligt Stade, sige: »Han har en mægtig Pathos, men den er ægte«. Bemærkningen var ikke uden Træffe-eyne, særlig naar den henføres til den Maade, hvorpaa Svendsen kunde anføre Ord af Skriften. Jeg har ikke hørt nogen anden læse Søndagsevangeliet op med lignende Virkning, og han kunde sige et Skriftord, saa det trængte til Marv og Ben. Men forøvrigt var Talen jævn. Den udmærkede sig paa ingen Maade ved Billedpragt, heller ikke ved usædvanlig Tankerigdom. Jeg tror, at det

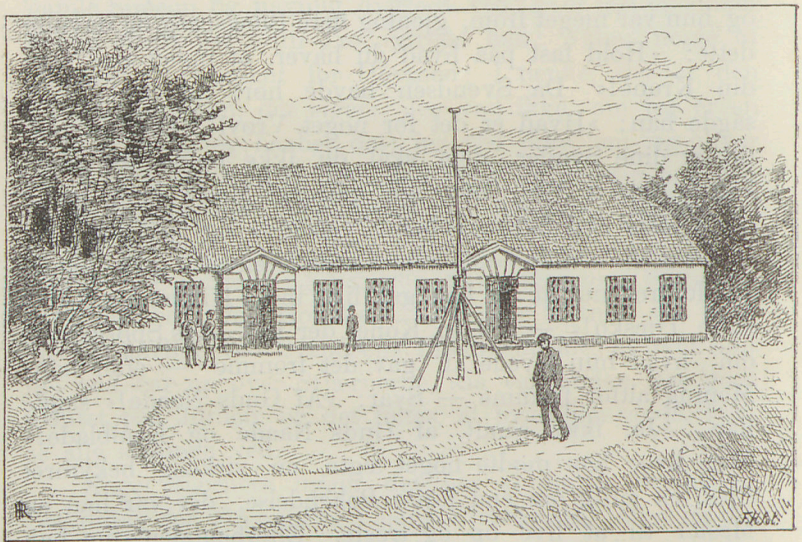
fængslende ved den særlig maa søges i, at han, mere end det almindelig er Tilfældet med Talere, gav sig selv, ikke fremmede Tanker eller udtænkte Forklaringer. Hans Ord smagte altid svært af Virkelighed, af det Liv, der rørte sig om ham og i ham selv. En Søndag, da han talte om, hvor herligt det er at være et Guds Barn, føjede han til: »Men jeg ved godt, at mange af jer anse det for et Hundeliv«. En anden Søndag, da han talte om den gamle Simeon og navnlig dvælede ved, hvor fast og sikker denne Mand var i sin Tro, ytrede han: »Men nogle af jer anse jo saadant for Hovmod; I tænke, det er den rette Kristendom, der siger: Jeg ved ikke, om jeg er en Kristen, men jeg haaber det; jeg ved ikke, om jeg bliver salig, men jeg haaber det. Jeg peger da trøstig paa den gamle Simeon med Jesusbarnet paa sine Arme, jeg minder trøstig om hans visse, faste, sikre Ord: Nu lader du din Tjener fare i Fred! og jeg tror ikke nogen med Rette kan beskyldte ham for Hovmod«. Det var vistnok det mest ejendommelige ved Svendsens Prædikemaade, at hvor højt det end bar op over Stjærnerne, saa var Foden lige godt plantet paa Jorden, og det følte, at hvad han sagde, kom os alle sammen ved.

Noget fjærnere ligger det her at omtale Svendsens Betydning for Hjemmene i hans Virkekreds. Men da det dog hører med til Billedet af Manden, skal det kortelig berøres. Om Formiddagen var han paa Seminariet eller hos Konfirmanderne. Om Eftermiddagen var det en sat Ret, at hans lille Islænder blev sadlet, og da red han ud i Sognet og saa indenfor i Huse og Gaarde, særlig hvor der var Sygdom. Og han satte Spor, hvor han kom. Han maatte ofte gjøre den Erfaring, som vel mange Præster har gjort, at Folk blive mere gudelige, naar Præsten kommer, end de egentlig er; de dække over sig selv med

Talemaader og Bibelsprog, som de har lært. Men Svendsen var ikke nem at komme om ved paa den Maade; han havde en stor Gave til at hugge igennem al slig Overdækning for at komme til Mennesket, som det i Virkeligheden var. Jeg var en Gang til Stede, hvor en gammel Kone, der var bekendt for alt andet end Dyd og Kristendom, laa syg, da Svendsen kom ind for at se til hende. Han stod ved Sengen, spurgte til hende og saa paa hende, og hun var meget from, gjentog flere Bibelsprog og navnlig dette: »Hold fast paa hvad du haver, at ingen skal tage din Krone!« Da Svendsen havde hørt lidt paa dette, sagde han: »Hvad er det for noget Vrøvl! Det, du har, det er dine Synder, dem skal du ikke holde fast paa«. Paa et andet Sted, hvor en gammel Mand kom lovlig nemt forbi sine Skrøbeligheder, slaaende sig til Taals med, at der er en naadig Gud, anmærkede Svendsen: »Ja, gamle J., du tror nu, at du kan gaa lige ind i Himlen med dine store Træsko!« — Til en Kone, der paa hans Spørgsmaal om, hvad hun levede af, gav det fromme — efter hans Mening altfor fromme — Svar: »Af Guds Naade!« sagde han: »Ja, ikke sandt, af Guds Naade og Kaalblade!« Men hvor han mødte noget ægte, en virkelig bekymret Sjæl, en ærlig om end fattig Bekendelse, der var han en Mester til at live op og trøste. Efterhaanden som han blev mere kendt paa Stedet, fandt han mange Huse, hvor Hjerterne slog ham i Møde, naar han kom, og hvor der laa Solskin efter ham, naar han gik. Han har et sjældent levende Minde i Menigheden, og det er ikke blot hans hele Skikkelse og Færd, der staar i fuldt Lys, men man husker, hvad han sagde ved den og den Lejlighed; der var noget saa kjærnefuldt ved hans Ord, at de bed sig fast i Sindet, og de blive staaende der.

Den Bygning, her er afbildet, er der ikke megen

Stads ved; den er ikke videre anselig, og Stilen maa vel kaldes noget kedelig. Men saaledes saa Jelling Seminarium ud i Svendsens Tid. Det første Aar, Svendsen var Forstander, blev den ene Tredjedel af Bygningen tilføjet, fordi en ny Bestemmelse krævede 3 Klasseværelser, men ellers skete i Svendsens Tid ingen Forbedringer af den Art, uagtet der nok kunde siges at være Trang dertil.

Den ældre Seminariebygning i Jelling.

Gangene var saa smaa, at man i Frikvartererne maatte myre sig igennem dem. Bogsamlingen og den fysiske Samling gemtes i nogle Lukafer oppe under Taget; Eleverne havde ingen Læsestue, Lærerne intet Værelse, og Inventariet i Klasseværelserne svarede til det øvrige. Svendsen var en sparsommelig Mand, der selv ikke i nogen Henseende slog stort paa, og han paaførte heller

ikke gerne Staten Udgifter, som ikke var helt nødvendige. Forøvrigt var der vel heller næppe nogen dengang, der følte sig synderlig trykket af de smaa Forhold og de nævnte Ubekvemmeligheder. Blandt det, vi har lært siden den Tid, er ogsaa det at gøre større Fordringer.

Og stod Seminariet en Del tilbage, hvad de ydre Forhold angik, saa kan vi vel nok sige, at denne Mangel opvejedes ved den kraftige Livsbevægelse, paa én Gang kirkelig og folkelig, der prægede det i dette Tidsrum, og som vel ikke tog alle med sig, men dog de allerfleste, i det mindste saa længe de stod midt i den. For mange har den haft blivende Betydning.

Denne Livsbevægelse flød fra mere end én Kilde; hele Tiden hjalp til at bære den frem, især da dens folkelige Indhold. Det var jo ikke blot i Jelling, at den folkelige Følelse i de Aar var varm og bevæget. Vi var blevne et frit Folk; Fremtiden laa stor og løfterig for os. Vi havde kæmpet for Sønderjylland og sejret herlig, mente vi; derfor laa der som en Feststemning over Landet. Sikkert nok var der en hel Del Fantasi heri, og Glæden var vel ikke fri for en vis Kaadhed. Men Kernen var dog sund; thi der var virkelig Fædrelandskærlighed deri, og Idealerne har jo deres berettigede Plads i Livet, ikke mindst, hvor Ungdom flokkes. Jelling Seminarium fik sin gode Del af denne Folkelivsbølge. Vor By sad inde med store Minder, og det netop Minder, der var levende oppe dengang, om Uffe, der vakttes af Dvalen, og Thyra, der byggede Danevirke, hvortil kom, at Frederik den syvende i de Aar oftere gæstede Byen, under hvilke Besøg Egnens Befolkning var som en Flok glade Børn, der jublede over Minderne, Friheden, Kongeidealet og alt, hvad der var af Lyspunkter i Folkesamfundet. Det kan saaledes ikke siges, at den nationale Følelse, der saa levende var fremme paa

Seminariet i Slutningen af Halvtredserne og Begyndelsen Treserne helt og alene stammede fra Svendsen — den var en Gren af en større Flod — men han var selv greben af den, og han var dens bedste Tolk paa Stedet. Af Naturen var han dannet med det jævne, brede, ærlige Præg, som vi pleje at kalde særlig dansk, og der var Hjærteklang i hans Ord, naar han i Kirken eller paa Seminariet kom ind paa, hvad der vedrørte Fædrelandet. Og det fandt han tit Lejlighed til. Jeg kan godt sige, han søgte Lejligheden; thi da hans Fag ikke tilbød den i saa rigt Maal, som han ønskede den, stævnede han ikke saa sjældent Eleverne og Byens Beboere til Møder paa Seminariet om Aftenen, hvor han da i Fællig med andre af Seminariets Lærere ret forstod at sætte Liv i det danske, snart muntert spøgende, snart mildt bevæget, altid saaledes, at man kom til at holde af, hvad han talte om, og af ham selv med. Naar jeg tænker tilbage paa disse Sammenkomster, slaar det mig, at vi er bleven meget kloge siden den Tid. Vi forlange nu meget mere af Forstaaelse, Udrødning, ny Synspunkter; dengang var vi saa inderlig glade ved, hvad man kunde kalde et opbyggeligt dansk Ord, og jeg erindrer tydelig, med hvilken Henrivelse vi ved en af vore Fester sang Visen om Liden Gudrun ufortrødent Vers efter Vers med Hjerterne saaledes vuggende sig deri, at vi vist gerne kunde have taget den én Gang til, da vi omsider naaede Enden. Uden Tvivl vilde mange brave Folk fra de nærværende Tider, om de kunde kige ind til den Tids »danske Samfund«, rynke Næse derad; men der er da to Ting, de bør erindre: dels, at Tiderne skifte, dels, at det barnlige Sind jo ogsaa har sine Lovtalere, af hvilke i det mindste én forstod sig paa frugtbare Sjælstilstande.

Svendsens Fag paa Seminariet var »Religion« og

»Praktisk Færdighed«. Skønt han var nøje kjendt med sin Bibel og havde en stærk Hukommelse, forberedte han sig til hver Time; det var ham en Trang at være omhyggelig i alt. Men denne Forberedelse mærkedes ganske vist ikke; der var i hans Undervisning ikke noget, som smagte af Bogen. Jeg tror ikke, man kan kalde Svendsen original i den Forstand, at han selv gjorde Kilestudier eller opfandt nye Forklaringer; i saa Henseende søgte han Hjælp hos andre. Men der var dette originale ved ham, at han ikke lærte andet fra sig, end hvad der saa at sige var blevet Kød og Blod hos ham. Derfor var der, jeg kan gerne sige, en sjælden Enhed i hans Undervisning. Han henstillede ikke forskellige Ting til behageligt Udvalg; enten sagde han rent ud, at han ikke kunde forklare Tingen, eller ogsaa gav han den Forklaring, han selv havde sin Overbevisning i. Men denne Omstændighed, at hans Undervisning altid var ud af en personlig Overbevisning, gjorde den tillige i høj Grad vækkende; den forenede i sig de to Egenskaber: at være oplysende og forkyndende. Vi fik ikke stort at vide om, hvad Per og Povl havde ment om Sagen, men vi var ved Timens Slutning aldrig i Vilderede med, hvad Svendsen mente. Dette gælder jo nærmest hans Undervisning i Trosklære og hans Bibelforklaring. De allerfleste af hans Elever vil samstemme i, at Timerne i disse Fag var fornøjelige og lærerige — skønt det nu er 32 Aar siden jeg hørte hans Forklaring over Galaterbrevet, staar den endnu helt tydelig for mig —; men de vil være lige saa enige om at give Bibelhistorietimerne første Rang. Til at fortælle, i hvert Fald den bibelske Historie, var Svendsen rent ud en Mester. Hvor tit vi end havde beskæftiget os med disse Fortællinger om Paradis, Abraham, Jakob, Josef, Moses, David osv. — naar Svendsen fortalte,

blev de saa ny, som havde vi aldrig hørt dem før, dels vel fordi han aldrig tog fejl af det centrale, dels vel ogsaa fordi han var saa fortrolig med alle disse Skikkelser, kendte dem ud og ind, ogsaa i deres Menneskelighed, ja og saa naturligvis fordi han havde Fortælle-gaver, raadte over de rette Ord og mødte i den rette Stemning. At dette har haft Betydning for mange Børneskoler Landet over, derom kan ikke være Tvivl. — Som nævnt var han ogsaa Lærer i »Praktisk Færdighed«. Om Berettigelsen af dette Fag paa Seminariet har der været forskellig Mening. Nogle har dømt det til Landsforvisning som noget kunstigt — der kommer jo nogle faa Børn fra Skolen, paa hvilke Eleverne øve sig. Svendsen havde en anden Mening. Et af de sidste Aar, han levede, sagde han til mig: »De maa nu sige, hvad de vil, om vore praktiske Øvelser; har jeg ikke udrettet noget med det andet, saa tror jeg virkelig, jeg har gjort nogen Gavn med dem«. Og det har han sikkerlig gjort, baade naar han selv tog en Øvelse med Børnene og satte Fyr i de smaa, og naar han efter Øvelserne havde Lejlighed til at sige mange fortræffelige Ting om, hvorledes Børn er, og hvorledes Børn skal tages. Det var let nok at kende, at han selv havde været Børnelærer, og at han havde Kærlighed til de smaa. Det han stiledede imod, var fremfor alt en livlig Undervisning.

Paa dette Sted skal nævnes en Tørn, han maatte tage i Førstningen af sin Forstandervirksomhed. Dimissions-eksamen afholdtes dengang ved Seminarierne i Overværelse af Direktionen og forskellige andre Censorer. I 1857 mødte Monrad som Overskoledirektør til denne Eksamen. En Formiddag kom han noget ilter ned fra Byskolen, hvor de praktiske Prøver aflagdes, traf Svendsen ved Seminariet og for temmelig heftig løs paa ham med den

Beskyldning, at han »lærte Eleverne et femte Evangelium«. Da Svendsen bad om nærmere Forklaring, fik han den, at Monrad i Skolen havde hørt en Dimittend fortælle om Disciplene, der gik til Emaus, og det var et dygtigt Menneske, sagde Monrad, han fortalte paa en vis Maade fortræffeligt, men han fortalte om, hvordan Vejen var og adskillige andre Ting, som Biblen intet melder om, og det er Deres Skyld! — De fleste vilde vel under disse Omstændigheder have bøjet lidt af, men Svendsen gjorde det ikke; hvor det gjaldt ham selv, var det ikke vanskeligt at faa ham til at vige, men hvor det gjaldt hans Sag, skulde han nok blive paa sin Post som en tapper Soldat. Da han havde faaet at vide, hvad det var for Friheder, Dimittenden havde tilladt sig, at det var de samme, som Grundtvig havde tilladt sig i sin bibelske Sang om samme Emne, optog han et livligt og dygtigt Forsvar for Brugen af de bibelske Sange. Under dette fjærnede Parterne sig, men at Sammenstødet ikke dermed var til Ende, fremgik af Svendsens Afskedstale til Dimittenderne, hvilken Monrad naturligvis ogsaa hørte paa. I denne Tale forekom følgende Udtalelse: »Det er sagt mig i disse Dage, at jeg lærer mine Elever at pjanke. Nødig vilde jeg, at mine Elever selv skulde sige det om mig. Jeg vilde gerne hjælpe dem til at blive alvorlige Mennesker med Lyst til at være trofaste i et ansvarsfuldt Kald. Men naar galt skal være, da hellere lidt Pjank end en Undervisning, som er død og kold«. Nogle Aar efter spurgte jeg Svendsen, hvorledes Sammenstødet med Monrad løb af. Han svarede: Det løb godt af. Om Aftenen, da Dimissionen var til Ende, gik vi os en Tur sammen, paa den blev jeg rigtig glad ved Monrad, og vi skiltes i god Forstaaelse.

Men Svendsen var jo ikke blot Lærer; han var ogsaa Forstander.

I denne Bestilling faldt adskilligt for, som han efter sin Natur og sit Aandsindhold ikke kunde have synderligt Behag i, Regnskabsvæsen, Forretningsbreve o. lign.; men han udførte det ikke desmindre med Omhu. »Det er godt, der er Lov til«, sagde han. I Forholdet til sine Medlærere var han yderst frisindet. Han var af dem, der ikke lod det blive ved at tale om Frisind; han udførte sin Anskuelse i Livet, og det faldt ham saa let at gøre det. Ved hans Kiste udtalte den ældste af Lærerne sig saaledes: »I Kærlighed vilde han Frihed omkring sig. Han vilde saa nødig tvinge, men gik hellere mildt og lemfældig til Værks, han bad hellere, end han bød, tav hellere, end at han skulde fornærme. Ingen af os, som arbejdede med ham, følte noget Tryk af at have ham til Overmand; vi følte, at han var os overlegen i Aand og Hjærte, men han vilde aldrig lade os føle det, og lige saa lidt vilde han give til Kende, at han havde Magt over os. Vi ordnede i frit Fællesskab med ham alt, hvad der angik vor fælles Gerning, enhver af os kunde gøre sin Stemme gældende i lige saa fuldt Maal som han, og han bøjede sig for enhver af os, naar han skønnede, at vor Mening var den rette«. Disse jævne Ord gemme ingen Fortielse og indeholde ingen Overdrivelse; de give en træffende og solid Karakteristik af Svendsen, som han var i dette Forhold, og jeg kunde, om jeg vilde, fra egne Forhold paa mangfoldig Vis illustrere dem. De Ord, hvormed han hilste Lærerne i sin Tiltrædelsesprædiken, indfrie han paa den smukkeste Maade i et fortroligt og kærligt Samliv med dem. Derfor blev hans sidste Ord i dette Forhold saa ligt det første, kun med den Forskel, at bag det første laa kun Spaadommen, bag det sidste næsten mer end Opfyldelsen. Da faa Dage før hans Død en af Lærerne udtalte sin og de andre Læreres Sorg over den Skilsmisse,

der forestod, udbød han frejdig og glad: »Ja, Gud ske Lov! vi har været Venner, vi har været Brødre, vi har levet i Kærlighed med hverandre!»

Hvad hans Forhold til Eleverne angaar, da gik der gerne nogen Tid, før de ret turde nærme sig ham. Dette var dog ikke begrundet i Forstandermyndigheden — man mærkede overhovedet meget lidt til »Embedsmanden« — snarest var det begrundet i hans overlegne Personlighed, overfor hvilken unge og uudviklede Mennesker naturlig følte sig fattige, og dernæst i, at hans Maade at modtage Folk paa, som havde Ærinde til ham, nok kunde mistydes af dem, der ikke kendte ham nærmere. Naar man kom indenfor i det lille bekendte Værelse i Gavlen, forlod han Pulten, gik den indtrædende meget nær, nærmere end de fleste tyktes om, og saa ham fast i Øjet, og det var ingenlunde usandsynligt, at han indledede Samtalen med et »Hvad vil De?« Denne Maade at modtage paa stammede ganske sikkert ikke fra et uvenligt Sind, det stammede fra hans Travlhed og fra hans Tilbøjelighed til at gaa lige til Sagen; men det kan ikke undre, at adskillige fremmede mistydede den og lovede sig selv, at den Vej skulde ikke tiere betrædes uden Nødvendighed. Svendsen handlede her ganske ubevidst. Engang jeg var hos ham paa hans Værelse, og hans Hustru ogsaa var til Stede, ytrede hun om en vis Person: Du har nok kyst ham, Mand! Svendsen udbredte sig da om det latterlige i, at han skulde have kyst nogen; men da hans Hustru appellerede til mig, og jeg desaarsag maatte frem med den Beskrivelse, der ovenfor er givet, og med flere mig bekendte Virkninger af Modtagelsesmaaden, blev han helt alvorlig og sagde: »Det er da stygt af mig; det maa jeg virkelig se at forandre!»

Som sagt, i Begyndelsen var Eleverne i Reglen ikke

videre oplagte til at komme »under fire Øjne« med Svendsen. Men dette hindrede ikke, at de gerne »flokkedes« om ham. Der var for de unge noget i høj Grad tiltalende ved den friske Bris af sund og frodig Menneskenatur, han førte med sig. Og jo længere Forholdet varede, des mere frit og utvungent blev det. I ældste Klasse udviklede sig gerne et vist Familieforhold mellem Eleverne og »den gamle«, som han kaldtes, skjønt han jo ikke var gammel. Han havde to Egenskaber, der gjorde ham det let at blive de unges Mand: han evnede at gribe deres Følelse, og han havde megen Sans for det skæmtefulde. En af hans Elever (Chr. Balling) fortæller saaledes herom: »Med en lille Skæmt kunde »den gamle« affærdige os, naar vi blev for nærgaaende med vore Anmodninger, f. Eks. om en Skovtur eller om at faa vor Frieftermiddag, som vi jo allerhelst vilde have forud optaget, om vi havde kunnet, men som vi ikke glemte at begære den første Dag i Maaneden, især naar der den Eftermiddag var ansat megen Regning eller Mathematik paa Timetabellerne. Da kunde han under spøgende Bemærkninger sno sig fra os ud af Klassen, forfulgt helt ind i Præstegaarden, indtil han smuttede fra os ind i sit Kammer; og spøgende kunde han optage Kampen paany, naar han blev hindret i at unddrage sig den derved, at en af hans Plageaander havde set sit Snit til at stikke sin Fod eller en Lineal ind ved Døren, saa han ikke kunde faa den lukket«.

Egentlig »vittig« var Svendsen vel ikke; i alt Fald gjorde han sig ingen Umage for at være det, og han var det efter min Opfattelse heller ikke i nogen synderlig Grad. Hans Skæmt, og den var rigelig til Stede, egner sig mindre for skriftlig Optegnelse, fordi det, som bar den og gjorde den til en Oplivelsens Kilde for hans Omgivelser, var det straalende Humør og den hele elskværdige Personlighed.

Paa Papiret, hvor vi ikke har Skælmen i Øjet og det levende Tonefald, vilde hans skæmtefulde Ord tabe deres bedste Indhold. I højere Grad karakteristisk for ham var den udprægede Sans, han havde for andres »Vid« og den inderlige Gottelse, hvormed han nød andres frivillige eller ufrivillige Pudsigheder. Denne Side af hans Natur var saa fremtrædende, at det maa undskyldes, at den her illustreres med nogle Exempler.

Mens jeg var Elev paa Seminariet, fik Eleverne Paa-bud om at tage Plads paa Pulpituret under Gudstjenesten, formodentlig begrundet i, at der i Skibet daarlig var Plads til de mange Mennesker, der fra nær og fjern strømmede til. Men dette følte vi som en Krænkelse af vor Frihed og Menneskeret. Der blev holdt Møde, hvor denne betænkelige Sagernes Stilling drøftedes, og nogle udvalgte til at indlede en Forhandling med Svendsen derom. Under denne rykkede vi frem med, at det havde været under Omtale at løse Sognebaand til Pastor Sveistrup i Nørup, men det kom os slemt paa tværs, da Svendsen straks greb dette og sagde: »Ja, det skulde De virkelig gøre; Sveistrup er en fortræffelig Præst; det kunde De være tjent med«. Svendsen har utvivlsomt faaet sig et rigtig godt Lattertag, da vi var gaaet. Vi var færdige med Oppositionen med det samme.

En Elev havde digtet en Nidvise om en af Kammeraterne, og da den var ganske vittig, begyndte den at faa Løb i Byen. Forfatteren blev da indkaldt for at faa en Overhaling, og Svendsen begyndte: »De har digtet en Vise om N., og jeg vil sige Dem, at det var daarlig gjort af Dem!« Men da Synderen svarede: »Ja, men jeg kunde ikke gjøre det bedre!« tog Sagen en Vending, der gjorde det aldeles umuligt for Svendsen at fuldføre Afstraffelsen i Alvor. Den skyldige kjendte sin Dommer.

Ved de praktiske Øvelser anførte en Elev under Samtalen med Børnene den Salmestrofe: »Ak, Viljen er saa god, men Evnen er saa ringe«. I den paafølgende Kritik dadlede Svendsen meget denne Anførsel: »Det er jo ikke andet end Selvros og Klage over Vorherre. Viljen er vor egen, Evnen har han givet os. Den Salme burde aldrig være skreven«. »Ja, men den kan dog nok faa en passende Anvendelse«, ytrede en anden Elev. Sv.: »Naa, det kan den, min gode B., hvordan vil De da have den anvendt?« B.: »Som Offersalme!« Da var Svendsen afvæbnet: »Ja, det har De Ret i! Der vil den nok være et passende Udtryk for Følelserne. Lad os saa være enige om at bruge den som Offersalme, men ellers ikke«.

Iblandt de Ting, som Svendsen ikke havde »Fidus« til, var kateketiske Dispositioner; de var ham for kunstige med alle deres Afdelinger og Underafdelinger; men de skulde til, og det var hans Bestilling at opøve Eleverne i at skrive saadanne Udkast. I Almindelighed holdt han Ørene stive, naar han gennemgik de indleverede Opsæt; men det hændte ogsaa, at det bristede for ham. En Dag, da Dispositionen var lagt om »Englene«, skulde en Elev, hvis Udtale var noget utydelig, sige sine Sætninger op. Han skred da frem gjennem sin Indledningssætning og Themaets store A med tilhørende lille a, b, c, og det kunde nogenlunde passere. Derefter fortsattes saaledes: Sv.: »Gaa nu videre!« Eleven (noget utydeligt): store B . . . Sv.: »Hvad er det, De siger? har Englene store Ben?« E. (noget højere, men fremdeles utydeligt): store B, siger jeg. Sv.: »Ja, De siger store Ben, men det er aldeles uforsvarligt af Dem i den Grad at gaa i Detaille. I det foregaaende har De allerede sagt mere om Englene, end De vidste, og nu kommer De og vil ovenikøbet fortælle os, at de har store Ben. Nej, det vil vi ikke høre mere af!«

Lignende Træk kan Elever af Svendsen mindes mange af. De blandede sig forfriskende og velgørende ind i det alvorlige Arbejde og var saa langt fra at skade dette, at de utvivlsomt har medvirket til at bane Vej for de Alvorsord, han baade i og uden for Seminariet havde at sige. Svendsens hele Færd var et sjældent godt Vidnesbyrd om, at »Alvor og Gammen kan godt sammen«.

Som han var omhyggelig for Eleverne, mens de var her, saa fulgte han dem, saa vidt muligt, ogsaa efter at de havde forladt Seminariet, man kan godt sige med en Faders spejdende Øje, og det var hans store Glæde, naar han hørte, at de arbejdede med Liv og Lyst. Ikke faa af de afgaaede Elever stod han i Brevvexling med; man maatte undre sig over, hvorledes han fik Tid dertil; men de, der skrev, fik Svar, og det ofte saadanne Svar, som de længe kunde leve højt paa.

Af Begivenheder, som laa udenfor det daglige Seminarieliv, men dog havde Betydning for dette, maa nævnes Festerne paa Seminariets Stiftelsesdag, hvilke i Svendsens Tid, dog særlig før 64, var overmaade livlige og indholdsrige — mange vil fra den Tid mindes, hvorledes Omegnens Præster og Lærere gav Møde med Alvor og Skæmt, og især vil mange mindes Pastor Fogs af Vid sprudlende Taler — og Dimissionshøjtidelighederne, under hvilke Svendsen holdt sin aarlige store Skoletale, sit Afskedsord til de bortdragende Elever, hvorigjennem det klang saa stærkt, at det ikke er nok med Kundskaberne, men at det gælder allermest om at have Aandens Indvielse, at være mellem de sande kaldede og at være tro i sit Kald. Men mellem de Begivenheder, der berørte Seminariet maa ogsaa fremhæves Kongebesøgene i Slutningen af Halvtredserne og Begyndelsen af Treserne. De blev

store nationale Fester for hele Egnen, men naturligvis især for Seminariets Befolkning.

Ved det første af disse Besøg (1858) talte Svendsen til Kong Frederik paa Gorms Høj og for en Menneskeskare, der dækkede Højen og Veje og Gader til alle Sider. Det vakte nogen Opmærksomhed, at han ikke tiltalte Kongen med »Deres Majestæt«, men med »Herre Konge« og »Du«; men Talen gjorde en gribende Virkning paa alle, ikke mindst paa Kongen, der blev saa bevæget, at han næppe kunde takke. Den Dag hængte Kongen Ridderkorset paa Svendsens Bryst, og det var meget kendeligt, at han vedblev at sætte Pris paa Præsten i Jelling. Ved samme Lejlighed skulde der raabes et Leve for Grevinde Danner. Svendsen indledede det med de Ord: »Den, der glæder Kongens Hjærte, glæder os; den, Kongen hædrer, hædre vi. Et Leve for Kongens Hustru!« En Ven af Svendsen sagde siden til ham: »Det kom Du godt fra«. »Ja, ser Du«, svarede Sv., »der er to Personer i ham, en Konge og en Sjøver. Man skal tale til Kongen, saa kommer Kongen op!«

Det længste Besøg aflagde Kong Frederik her i 1861, da Højene blev undersøgte. Kongen selv boede i Præstegaarden, hans Følge rundt om i Byen, og det daglige Taffel holdtes paa Seminariet. Der kunde fortælles meget fra dette Besøg, men der maa holdes tilraade med Pladsen, og derfor kun et Par Meddelelser. — Før Kongen kom, var der i Byen stor Fryd over, at den gamle Historie skulde gjentage sig, at Jelling atter for en Tid skulde være Kongestad. Seminarieeleverne var især højt oppe, og Svendsen forstod saa godt deres ungdommelige Begejstring. Han gik ind paa, at de skulde danne en Æresvagt om Kongen. Et Telt blev rejst paa Gymnastikpladsen; der skulde være Hovedvagt, derfra skulde Dag og Nat udgaa

Patrouiller til Afløsning af Vagterne uden for Kongens Soveværelse, og hvor de forøvrigt skulde anbringes. Et Vidnesbyrd om, hvor barnlig Tiden var, er det, at selv en gammel Militær som Gymnastikinspektør la Cour, der netop nogle Dage før Kongebesøget var paa Inspektion i Jelling, med samme Iver som de 18-aarige Seminarister gik ind paa Planen og ordnede hele denne Leg. Geværer havde man; der var paa Seminariet nogle gamle Excercegeværer; de blev skurede blanke. Det værste var, at hvor to Skildvagter skulde udstilles paa eet Sted, som ved Trappen ind til Præsteboligen, kunde de ikke skuldre paa een Gang. Dette gik la Cour og øvede dem i. Han opstillede to Vagter ved Foden af Trappen. Pas paa, sagde han, nu er jeg Kongen! naar jeg kommer frem i Døren, da skuldrer de begge paa een Gang. Først stikker han dog Hovedet ud og hvisker: nu kommer jeg! og saa lød det: »Klask! — Klask! — Det lykkedes ikke den gamle Oberst at faa Slagene til at falde sammen; han maatte trøste sig med, at Meningen var god. Vagttjenesten blev udført. Eleverne spankede om Nætterne foran Døre og Vinduer, sagtens drømmende om Carl af Rise, og Kongen fornøjede sig derved.

Under et senere Besøg, da Kongens Følge var mindre, saa der kunde spises i Præstegaarden, og Seminariet holdes i Gang, kom Svendsen, der havde haft en Time paa Seminariet, nogle Minutter for silde til Bordet. Kongen var ikke fri for at være noget misfornøjet og sagde: »Ved De ikke, at Kongens Tjeneste gaar for alt?« — »Jo«, svarede Svendsen, »men der, hvor jeg var, gik jeg netop i Kongens Tjeneste!« Saa var den Rynke glattet.

Svendsens jævne danske Natur tiltalte aabenbart Kongen, der befandt sig vel her. Ved et af Besøgene sad han efter Bordet i Havestuen og røg sin Pibe, da han,

henvendende sig til Svendsen, paa sin jævne Vis sagde: »Jeg kan s'gu rigtig godt lide at være her!« Svendsen syntes, at Kongen da skulde udsætte Afrejsen. »Nej«, sagde han, »det tør jeg ikke for Hall«.

Kongebesøgene med alt, hvad der fulgte med dem, havde ikke saa lidet at betyde for Seminariet i den paa-gældende Tid. De satte Fantasi og Følelse i livlig Bevægelse hos gamle og unge.

Men i underlig Modsætning til disse festlige Tider, da man aandede saa let under en høj Himmel, staar det sørgelige Krigsaa 1864, da Prøjserne slæbte Seminariets Lærere og Elever til Skansearbejde, da vore Fjender sad til Højbords her, og saa mange Illusioner brast. Efterretningen om Fredslutningen kom hertil netop som Dimissionseksamen afsluttedes. Men den Dag brast Svendsens Røst, saa han med Nød og næppe kunde kundgøre Eksamensudfaldet.

Det var naturligt, at de efterhaanden fra Seminariet udgaaede Elever, der følte sig i saa stor Taknemmelighedsgæld til Svendsen, følte Trang til at give ham et Vidnesbyrd om deres Følelser, og saa snart Tanken var nævnet, blev den iværksat. Der blev gjort Aftale med Maleren Dalsgaard, der paatog sig at male et Billede af Dronning Thyra, byggende Danevirke, og med dette stemningsfulde Billede mødte da en større Flok ældre Lærlinge en Sommerdag 1869 i Jelling, hvor de havde en herlig Dag sammen med »den gamle«. Tiden var trang dengang for Svendsen; hans Hustru var død nogle Maaneder før, og han savnede, som han sagde, »et Par Øjne til med sig at se paa dette Billede«; men kendeligt var det, at det glædede ham inderligt. I sin Tak for Vennegaven udtalte han, at Lærergerningen ogsaa af den Grund er en lykkelig Gerning, at man i den saa let vinder Menneskers Kærlighed*).

*) Maaden, hvorpaa Svendsen takkede ved denne Lejlighed, er et

Jeg hørte engang en anden ældre Lærer sige, at den var den utaknemmeligste af alle Bestillinger. Saa forskelligt kan det stille sig for de forskellige.

Svendsens Gerning i Jelling rakte kun over 16 Aar; han gik altsaa forholdsvis tidlig bort, i sit 57. Aar. Det blev almindelig sagt, at han sled sig op, og det er rimeligt nok, at den meget omfattende Virksomhed, i hvilken han paa intet Punkt skaanede sig selv, har medvirket til tidlig at nedbryde den ellers saa kraftige Natur. Selv havde han en anden Opfattelse. Han var et af de Mennesker, paa hvem det i ganske særlig Grad passer, at »Hjemkærligheden bor os i Brystet«, og han havde et velsignet Hjem, hvor han var som »Fisken i Vandet«. Det var et Hjem, hvor alt var naturligt og frit, præget af en Kristendom, der ikke var fremtvungen eller styltet, men som paa den skønneste Maade havde forbundet sig med en frisk og sund Menneskelighed, altid kraftig nok til at være som den dybe Grundtone, men aldrig i Vejen for

Eksempel paa, hvorledes han altid med Finhed forstod at vise bort fra sig selv. Det var ikke ham, men Bestillingen det skyldtes, at vi følte os taknemmelige. Hermed kan sammenholdes, hvad Pastor Sveistrup har fortalt mig: »Efter en Bibellæsning i Jelling Kirke en Aften (over Efeserbrevet) fulgte jeg med S. over til Præstegaarden og ytrede min Glæde over, hvad jeg havde hørt. Han svarede: »Ja, hvor dog den Bibel er en mageløs Bog!« — Det var god Takt, men det var meget mere, det stammede fra et ydmygt Sind, det vi ved mangfoldige Lejligheder, undertiden til vor Beskæmmelse, lærte at kende. Det var ikke ud af en tilfældig Stemning, men ud af en Grundfølelse, at han den første Dag, han stod i Jelling Kirke, udtalte: »Jeg staar her som Tolderen i Templet!« og at han under sin sidste Sygdom paa nogle Ord, som Præsten Heiberg lod falde til ham om, at det maatte være trøsteligt at have et saa daadrigt Liv at se tilbage paa, svarede: »Jeg tror paa Syndernes Forladelse; er det Løgn, saa er jeg fortabt!«

Munterhed og Skæmt, ja end ikke for barnlig Overgivenhed. Den Vennekreds, dette Hjem i en Række af Aar samlede om sig, og som der har oplevet saa meget af det, som styrker og glæder, forstod saa vel, at i det havde Svendsen sit Rustkammer. Og da han blev ensom der, fik han timelig talt sit Grundstød. Han var gift to Gange, med to Søstre, Døtre af Boghandler Milo i Odense. Hans første Hustru, Regisse, fødte i Ringkøbing Tvillinger, der begge døde (Svendsen var siden barnløs), og Moderen selv var fra den Tid ikke stærk; hun døde i Jelling 1861. To Aar efter blev Svendsen gift med Søsteren Marie, der efter Regisses Død havde været ham en trofast Støtte, og nu som hans anden Hustru gav ham Hjemmets tabte Rigdom tilbage. Da var det, at der efter 6 Aars Samliv meldte sig hos hende en indvortes Sygdom, der krævede en livsfarlig Operation, og kort efter dennes Udførelse toges hun bort herfra. Svendsen satte paa hendes Gravsten:

Sit Barn Gud gemt har i sit Skød.

Og han klagede ikke; han viste sig som en Troens Mand og takkede Gud for dem, han gav, og dem, han tog. Men ikke desmindre skønnedes det jo nok, at han var ramt paa det ømmeste Sted. Et Aars Tid før han døde, da jeg en Eftermiddag saa ind til ham, traf jeg ham siddende i sit Sofahjørne uden Bog. Jeg forstod straks, hvad han tænkte paa, at det var de to Mennesker, som han havde elsket højest, men som nu var borte. Han talte da om sin Død som nær forestaaende, og da jeg ytrede noget om, at den Sygdom, han led af (en Hjærtesygdom), kunde han dog vistnok leve med i mange Aar, svarede han: »Nej, jeg tror ikke, jeg kan leve længe; det er Savnet, der overmander mig«. Og deri tog han vist

Mindestenen i Jelling.

ikke fejl. Han døde ikke saa meget af Slid som af Savn, naar man kender ham, forstaar man det; han havde en dyb Følelse, og det er de følelsesfulde Mennesker, der lide mest, naar Sorg og Savn melde sig.

En og anden Gang kunde det gamle rige Humor paa kostelig Maade bryde frem ogsaa i hans sidste Aar; men ellers blev hans Ord og Færd, alt som Sygdommen skred frem, et stille, men ikke desmindre forunderlig mægtigt Vidnesbyrd om Guds Kærlighed. Hvad han sagde, talte til det bedste i os. Hvor var han taknemmelig, og hvor dømte han mildt! Naar jeg tænker paa ham, som han var i den sidste Tid, da er det, som hørte jeg ham sige:

Ligne vor Fader jegod,
som sig af Hjærtet forbarmer,
som, naar vi falde ham til Fod,
inderlig rørt os omarmer,
det maa vi alle i det smaa,
det kan vi alle godt forstaa,
som har et Menneskehjærte.

Han døde 24. September 1872, og 8 Dage efter blev han jordet tæt ind ved Thyras Høj under en levende Deltagelse fra nær og fjærn. Aaret efter rejste hans Venner ham et synligt Minde paa en Plads mellem Seminariet og Kirken, en høj Granitsten med hans Billede.

Om nogen skulde synes, at det her nedskrevne mere ligner en Lovtale end en alsidig Bedømmelse af Svendsen, da kan det være, de har Ret deri. Jeg kunde imidlertid ikke skrive anderledes om ham. Er hans Billede blevet lyst, da svarer det til min Opfattelse; thi jeg kan uden Betænkning sige, at han er det ædleste Menneske, jeg har kendt. Jeg har skrevet det mest for hans Venner, som

jeg ved har Glæde og Udbytte af at dvæle ved hans Minde. Men jeg har ogsaa tænkt mig, at mange andre danske Lærere kunde have noget Udbytte af at faa Kendskab til en Mands Liv, der har sat saa kendelige Spor i vor Folkeskole, og hvis hele Personlighed, saa synes det mig, er et skønt Forbillede for os alle.

Tidstavle paa Skolens Omraade for 1889.

(Ved Udgiveren og *Jensen-Præstholm.*)

Januar.

5. Bekendtgørelse om Tillægseksamen i Fysik for dem, der have bestaaet 4de Klasses Hovedeksamen i sproglig-historisk Retning.
7. Ministeriets Cirkulære angaaende skærpet Tilsyn med Skoletvangens Overholdelse.
15. Tidsskriftet »Den danske Folkeskole«, redigeret af Skoleinspektør Brøchner-Larsen, begynder at udkomme.
21. Regulativ for Sangundervisningen i Realskolerne, i Borger- og Almueskolerne i Købstæderne og Handelspladserne samt i Almueskolerne paa Landet.

Realskolerne maa for at erhverve Dimissionsret underkaste sig samme Kontrol i Sang og Gymnastik som for Skolens øvrige Fag.

Februar.

1. Kapitelstaksten for Afgrøden 1888 sættes.
12. Bestemmelse om Udskrivning af Almueskolen i 13-Aars Alderen.

Marts.

9. Ministeriets Skrivelse, ifølge hvilken Sanginspektør Sannes Sangbøger ikke ere monopoliserede ved Sangregulativet.
15. Lov om Bonusudbetaling til Interessenterne i Livsforsikringsanstalten.
19. Regler for Benyttelsen af Almueskolernes Lokaler i Undervisningen uvedkommende Øjemed og udenfor Undervisningstiden, ved hvilke Regler den hidtidige Brug indskrænkes.
Dansk Skoleforenings 2den Aarsberetning udkommer med Bidrag af L. Schrøder, R. J. Holm og V. Mallng.

April.

6. Bestemmelser angaaende Lærer- og Lærerindeeksamen. Fordringerne skærpede. Enkelte Karakterer faa en mindre Talværdi og Hovedkaraktererne naas først ved flere Points.
9. Efter Indbydelse af Journalistforeningen afholdes Møde i København angaaende Retskrivningssagen.
20. Ministeriets Bekendtgørelse om 1-aarig Kursus for Lærere og Lærerinder ved kommunale og private Realskoler udenfor København til Uddannelse i Sprog. Understøttelse 6—900 Kr., fri Undervisning og Hjælp til Bøger.
23. Ministeriet tildeler efternævnte Rejseunderstøttelser:

Navn.	Stilling.	Bopæl.	Summenes Størrelse.	Hvorhen?	Formaal.
E. Kristensen	Lærer		1000		
Buhl	Professor	} Kbhv. {	2000	Palæstina	
Scharling . .	Professor		2000		
Bang	Overlærer	Viborg	600	Paris	} Fransk
Zerlang . . .	Adjunkt	Odense	600		
Ballin	Frk.		500		
Arlaud	Spl.		500		
Stigaard . . .	Lærer	Randers	600		} Engelsk
Møller	Adjunkt	Nykb., F.	600		
Zeuthen . . .	Realsk.bst	Lemvig	600		
Hoffmeyer . .	Adjunkt	Aarhus	600	London. Paris.	} Geografiunder- visning
Winteler . . .	Skolebest.	Odense	400	Tyskland Schweiz	
Köhl	Realsk.bst	Odder	600	England	Astronomi
Lang, Frk. . .	Skolebest.	Silkeborg	500	Frankrig Schweiz	} Pigeskoler.
Schmidt, Frk.	do.		400	Tyskland	Pædag. Ojemed
O. Jensen . . .	Forst.	Kbhvn.	500	Würtemb. Schweiz	} Opdragelse, Lærerindeud. osv
E. Sauter . . .	Lærer	Gladsaxe	600	Paris London Berlin Leipzig	} Skolemateriel
P. A. Holm . .	Lærer	Bjerge	300	Sverige Tyskland	} Skolehygiejne og Skolemateriel
Christensen	Overlærer	Aarhus	400	Tyskland	Tysk. Borgersk.
R. J. Holm . .	Semin.l.	Jelling	300	Sverige	Smaaskoler
Gandrup . . .	Overlærer	Randers	200		Prv. Kommunesk.
Høst	Spl.		400	Tyskland	Tysk
Hansen, Frk.	Lærerinde		400	Udlandet	Aandssv. Underv.
Frisenberg,	Lærerinde		400	Frankrig	Literært Studium

24. Ved Forhandlingen om Karaktererne ved alle Eksam. for de lærde Skoler og Realskolerne maa kun Eksaminator og Censorer være tilstede.
24. Ministeriet tildeler forskellige Opdragelsesanstalter og Børnehjem Understøttelse.

Maj.

10. Dansk Cirkulære-Ekspedition i Aalborg (Kbd. Hans Andersen og Herm. Hald) udsender sin 1ste Opfordring til Lærerne om ved Kontrakt at forpligte sig til ikke at omdele andre Sendinger af Cirkulærer end de, der ere forsynede med de hos Ekspeditionen indkøbte Mærker. Halvdelen af Beløbet for disse Mærker tilfalder nødlidende Lærerenker. I Aarets Løb udvikler denne Sag sig mere og mere, idet flere og flere slutte sig til, og ændrede Bestemmelser optages, indtil den i 1890 gaar over i Hænderne paa Bestyrelsen for Danmarks Lærerforening.
23. Ministeriet tilstaar forskellige Lærere de sædvanlige Feriekursus i København.
24. Forklaring af Ministeriets Cirkulære af 7de Januar (Skoletvangen). Skema for Forsømmelseslister, der anskaffes af Kommunen.

Juni.

3. Styrelsesvalg i »Dansk Skoleforening« paa 6 ny Medlemmer.

Valgte bleve:

1. Valgmenighedspræst V. Malling, Odder,
2. Overlærer J. Olsen, Varde,
3. Folkethingsmand Harald Holm, København,
4. Forstander L. Budde, Holstejnsminde,
5. Sognepræst Th. Elmquist, Flødstrup,
6. Gaardejer N. Hansen, Maltbæk.

7. Ministeriets Bekendtgørelse om den ny Retskrivning, som skal indføres i Skolerne efter Sommerferien 1890, til hvilken Tid Docent Saabys Retskrivningsbog vil foreligge trykt.

Skolemøder:

Foredragsholder	Emne	Foredragsholder	Emne
II. Roskilde.		II. Odense.	
Forstander Budde	Hjemløse Børn	Dr. Nørregaaard	Glæden ved at gaa i Skole
Skolebest. Jørgensen	Almueskolens Omordning	E. Sauter	Skolemateriel
Vaaelse		Læge Nommels	Antikva og Fraktur
Skolebest. Hauch, København	Om Oplæsning	Jensen, Svendborg	Geografiunderv.
Højskolel. Dolleris	Hygiejn. Undervisn.		
Cand. mag. Hansen	Provinsbørns Adg til		
	Hovedstadens Museer		
II-12. Aarhus.		II-12. Varde.	
Skolebest. Slomann, København	Skolereformer	P. la Cour	Naturvidensk. Selvsikkerhed
Lærer Gundersen, Aarhus.	Det centrale i Skolen	R. J. Holm	Følelseslivet
Lærer Vaaben, Faarup	Hverdagsunderv.	Baago, Testrup	Skoleloven af 1814
Læge Hertel, Kbhv.	Børnenes Holdning og Still. under Arb.	P. Bojsen, Kerteminde	
Pastor Müller, Gadstrup	Antikva og Fraktur	Riemann, Nørre Nebel	Religionsundervisn.
Jørgensen, Skanderb.	Lærernes Uddannelse og Skolelærereks.		

Foredragsholder	Emne	Foredragsholder	Emne
21-22. Odense. Dansk Friskoleforening.		25. Nykøbing F.	
Højskolef. J. Bek	Friskolesagen	Realskb. Jørgensen,	Læreruddannelsen
Seminariel. Holm	Idealernes Betydning for Opdragelsen	Vaaelse	
Red. J. Pedersen	Et Friskolefond	Overl. Langkjær	Forberedelsessk.
Red. Laursen	Friskols Fordringer til en Skolereform	Overl. H. Rasmussen	Underv. i Bibelh.

Avgust.

5-10. Askov. (Lærermøde).

H. Nutzhorn	Danmark for 50 Aar siden	Frk. K. Frederiksen	Fried. Frøbel og An- skuelseunderv. i
Jak. Knudsen	D. franske Revolut.		amerik. Skoler

12-13. Kolding. Dansk Skoleforenings Aarsmøde.

Højskolef. Rosendal	Orden i Skolen.	Rekt. Sig. Müller	Børnenes Skønheds.s
Højskf. L. Schrøder	Hjemløse Børn	Frk. K. Frederiksen	Viljeslivets Opdr.
Seminl. Holm	Sjælevidenskab og Apostelskriften		

September.

2. Den ny Seminariebygning i Jelling indvies; opført i gothisk Renæssance-Stil.
- 12—13. Danm. Lærerforenings Bestyrelse holder sit aarlige Møde i København.
27. Ministeriets Cirkulære angaaende Gymnastikundervisningen, hvori det forlanger, at der fremtidig lægges større Vægt endnu paa dette Fag.

Oktober.

10. Nr. 1 af Lærerstandens Adresseavis udkommer. Udg. af Chr. Erichsen, Kolding.
17. Ministeriet meddeler Gymnastik-Inspektøren Instruks. Seminarierne inspiceres aarlig, de lærde Skoler hver andet Aar, Almueskolerne saa tit gør ligt.
- 28—29. Dansk Skoleforenings Styrelse holder Møde i København. Et Andragende fra Styrelsen angaaende de hjemløse Børns Sag overbringes Kultusministeriet.

November.

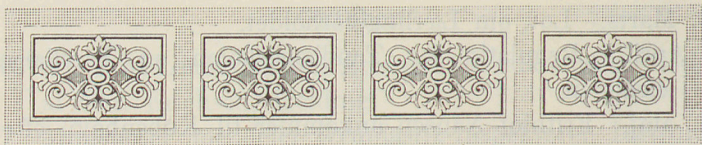
1. En ny Højskole i indre Missions Retning aabnes i Børkop ved Vejle.
3. En ny Højskole i Odder aabnes. Forstander Dolleris. En ny Landbrugsskole aabnes i Malling. Forstander Tuxen.
4. En ny Højskole aabnes i Brahe Trolleborg. Forstander Vinther.
16. Ministeriet udtaler i en Skrivelse, at Nedflytning af et Barn i Klassen maa anses for et berettiget Straffemiddel.
23. En ny Højskole i indre Missions Retning i Nørre-Nissum indvies.

December.

6. »Gamle Nielsen« (Forfatteren Anton Nielsens Fader, fhv. Lærer i Rerslev) dør.
12. Ministeriet udsender Bekendtgørelse om Undervisningskursus og Feriekursus i 1890.

30. Marts. Lov om Lærlingeforholdet.
1. April. Regulativ for Tandlægeskolen og Tandlægeeksamen.
21. Maj. Frithiof Nansen ankommer til København efter sin Grønlandsfærd.
28. Maj. 100-Aarsdagen for Ingemanns Fødsel fejres paa forskellige Steder i Landet, blandt andre i Sorø og i Thorkildstrup.
20—30. Maj. Kirkeligt Møde i Aarhus.
15. August. Et Mindesmærke for Oldgranskeren Worsaae afsløres i Musæet for nordiske Oldsager.

Degnehistorier.

Ved Evald Tang Kristensen.

Ved en Eksamen i en Skole gik det meget trevent med Overhøringen, og Læreren, der ingen Eksamen havde taget, var heller ikke dygtig til det. Da han atter havde givet et Spørgsmaal og intet Svar faaet, ytrede han: «Stræb nu, a er lige saa kjed af det, som I er».

Ved en Overhøring skulde Læreren tale om det Ord: Mennesket lever ikke af Brød alene, og saa falder det Spørgsmaal da ogsaa for: «Naa, hvad kan Mennesket mere leve af?» Børnene svarede: «Af Ost og Kjød».

Degnen spørger en Dreng om, hvor mange Sanser han har. «Syv», svarede Drengen. «Nej nej, min Dreng, du har kun fem». Jo, han havde syv, for det havde hans Fader sagt. «Hvad er da det for syv?» Ja, det var da Syn, Hørelse, Lugt og Smag og Følelse og saa Nemmelse og Glemmelse.

Ved at tale om Guds Allestedsnærværelse plejede Degnen at tage sin firkantede Snusdaase frem og spørge: «Er han ogsaa i denne Daase?» Hele Raden ned hed det da altid: «Ja». En Dag holdt han en rund Daase frem, og Drengene svarte nu paa samme Spørgsmaal: «Nej». Degnen studsede: «Hvordan det?» — «Nej, for han er i den firkantede».

Degnen udviklede ved en Overhøring, at vi skal hade og forsage Djævelen og alt, hvad hans er, og saa fremførte han tillige det Skriftsprog: «Giver ikke Djævelen Rum. «Husk nu paa det, Børn, giv ham ikke Rom, Brændevin er god nok til ham».

I en Skole var Provsten paa Besøg, og Skolemesteren skulde da spørge Børnene til. Saa forekom da ogsaa det Spørgsmaal: «Hvad er Elementerne?» Ja, det var der ingen, der svarede paa. Han spurgte igjen, men det hjalp ikke. Saa siger Provsten: «De kommer til at spørge dem noget mere specielt, de forstaar det jo ikke». Ja, det skulde han da saa. «Saa spør a jæ da no mie spesielt, Bøen, hwa er Elementeren?»

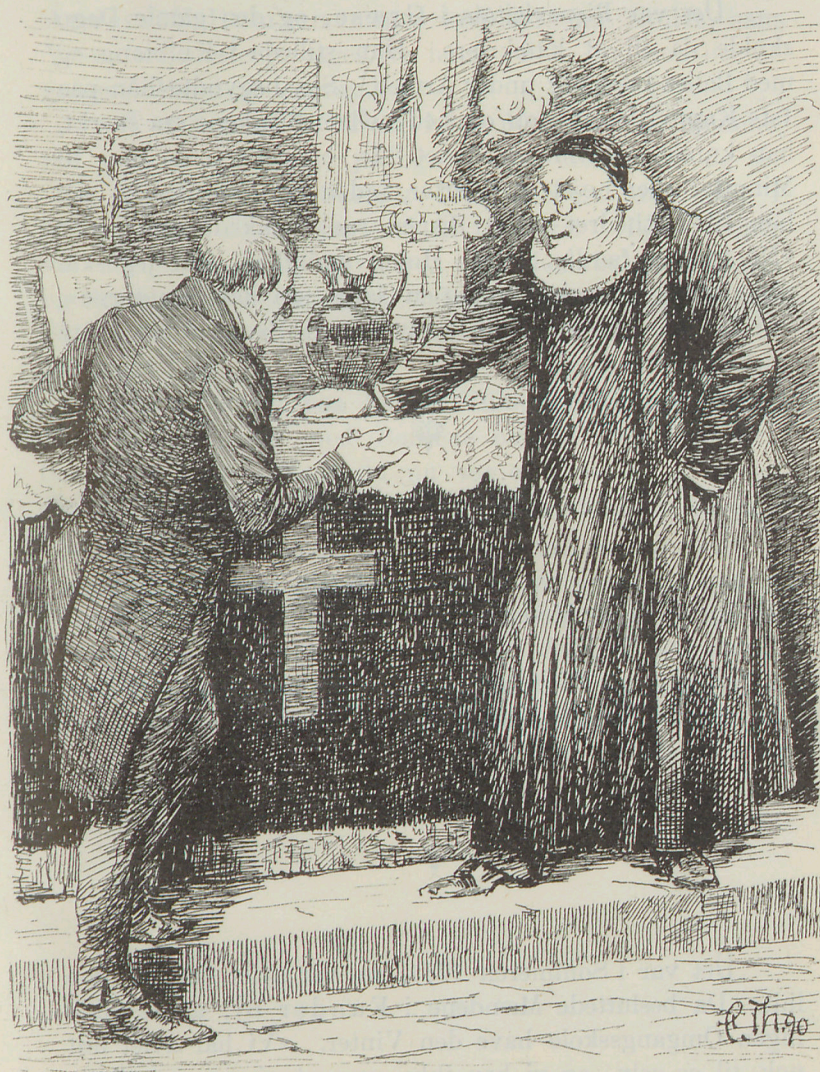

Nogle Mænd saa en Aften, da de gik hjem fra et Gilde, at der gik et stort hvidt Spøgelse paa Kirkegaarden; hvad det nu saa var, er lige meget. De gik da ned til Degnen og fortalte ham, hvad de havde set. «Det skal I ikke bryde jer om», sagde han, «det er gamle Mette, der gaar igjen, fordi hun aldrig ofrede, mens hun levede». Mændene glemte aldrig at ofre siden den Dag.

En Offerdag var noget af Degnens Offer ved en Fejltagelse kommet op paa Alteret imellem Præstens. Da Degnen nu krævede sit, sagde Præsten: «Nej, Bordet fanger».

Bordet fanger.

Der var Bispevisitats i Græse, og den gamle Degn skulde da til at katekisere. Han stillede i Knibtang og med Balles Lærebog under Armen. Saa begyndte han paa 1ste Kapitel, rendte op og ned mellem Bænkene saa stærkt, han kunde, og endte med det 8de, og det varede kun 10 Minutter eller højst et Kvarter, inden han var færdig, gik hen til Kathedret, hvor Bispen sad, bukkede og sagde: «Nu er jeg færdig, Deres Højærværdighed; om jeg skal piske hende igjennem endnu en Gang, saa kan jeg gerne». — «Ja, det kan være nok», var Bispens Svar. Dette skete imellem 1828 og 31.

Der var en Kone, som skulde have sin Dreng i Skole. Da han nu havde været der den første Dag og var kommen hjem, sagde Moderen: «Naa, min Dreng, hvad sagde æ Degn saa til Dig?» — «Han sagde, te min Moder skulde faa lært mig mit Fadervor». — «Faderwoer!» raabte Konen, «dæ blywer misallier aasse manne Merriser o et no om Daww, æ dæ no aasse nøj, di kaalde Faderwoer?»

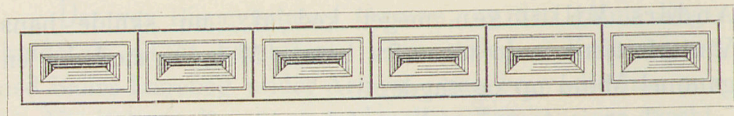
Det var i Sommeren 1781, der var avlet saa grumme lidt. Da besluttede Mændene i Funder By, at de vilde ingen Omgangsskole have den Vinter. «Vi har avlet lidt nok til os selv, og vi kan ikke evne at give noget til en Lærer», sagde Beboerne. Det var Omgangsskolelæreren

Anders Villumsen meget ked af; nu skulde hans Vinterfortjeneste jo tages fra ham. Men saa stod der en gammel Mand op og sagde:

«I er jo tossede. Naar I beholder Børnene hjemme, saa gaar de og plager jer og vil have Meldmader og ser efter Brødringer og Skorper i Skufferne. Men naar I sender dem i Skole, saa er I fri for det». Hans Mening var altsaa, at de spiste mere, naar de ikke gik i Skole, og det blev da besluttet, at Anders Villumsen skulde holde Skole som sædvanlig, den Besparelse kunde nok svare til Lærerens Løn.

Her en Prøve paa Anders Villumsens Undervisning. Han talte en Dag med Børnene om at gøre Gengæld. Saa siger han: «Naar du nu var en Gris, og a var en Hund, og a saa bed Halen af dig, hvad vilde du saa sige til det?»

N. F. S. Grundtvig og Folkehøjskolen.

Af L. Schrøder.

Selv i den korteste Redegørelse for, hvad Folkehøjskolen er, bør dens Fader, N. F. S. Grundtvig, nævnes. Men naar saa det Spørgsmaal paatrænger sig en, naar »den frugtbare Højskoletanke« begyndte at spire hos ham, da kan man være uvis om, hvad man særligt skal fremhæve, da der er saa meget baade i hans Barndom og i hans Ungdom, som forberedte ham til at blive Banebryder for en ægte dansk Skole for hele Folkets voksne Ungdom, hvor Modersmaalet indtog Højsædet, og hvor Historien blev det væsentlige Middel til at bringe den enkelte til at »lære sin Gud og sig selv at kende«. Lad mig fremdrage noget af det, der har med Folkehøjskolens Forhistorie at gøre, med Tankens Udvikling i hans Hjærte, hvem dens Tilværelse skyldes. Det kan være et Bidrag til at oplyse, hvad der er Kernen i Sagen, det væsentlige, som ikke maa tabes af Syne, hvordan saa ellers Virkeliggørelsen bliver i den enkelte.

Havde Grundtvig ikke i sin tidligste Barndom lyttet til de mange »fyndige Ord« og »snilde Vendinger«, som

hans gamle sydsjællandske Barnepige Magdalene førte i Munden, og havde han ikke under sin Opvækst paa den jydsk Hede »moret sig med Bønderne« som »med Bierne«, da havde han næppe faaet den varme Kærlighed til den danske Almue og dens jævne Modersmaal, som hele hans Virksomhed for Folkeoplysningen — Oversættelserne af Højnordens Krøniker lige saa vel som Forslaget om Folkehøjskolen — bærer Vidnesbyrd om.

Ikke mindre havde det at betyde, at Grundtvig i sin Studentertid fik Lejlighed til at høre sin »høje Frændes«, Henrik Steffens', ildfulde og fængslende Foredrag, hans

fri og stærke Tale
om, hvad Haanden griber ej,
men, hvad dog fra dybe Dale
baner sig til Stjærner Vej.

Det var denne Erfaring, som den 20-aarige Yngling gjorde, der bragte ham til at gøre Lærernes fri Foredrag, ikke Bøger og Lektie læren, til Hovedsagen paa Ungdomsskolen.

Efter at Grundtvig som Huslærer paa Langeland »havde lyttet til Shakspeares, Goethes, Schillers og Ossians Harper« og »med Fichte, Schelling og Schiller havde grundet over Livets Vilkaar« og saaledes havde prøvet »den vide, tit vildsomme Omvanken«, der saa tit følger med den gærende Ungdomstid, kom han 1808 til København, hvor han snart fik Fribolig paa Valkendorfs Kollegium. Men de tre Aar fra 1808 til 1810 har han kaldt sin »Ungdoms stolteste Aar«, og det ganske særlig, fordi han i dem fandt jævna ldrende Venner, hvem han kunde meddele sine Længsler, sine Syner og sine dristige Fremtidsplaner. Det var især Paul Dons, Christian Molbech, F. C. Sibbern og S. B. Hersleb, der i denne Retning fik

Betydning for hans Liv. Men med den levende Erfaring af, hvad Ungdoms-Venskaber har at betyde, maatte Grundtvig prise Samlivet imellem Læringerne som et af de vigtigste Midler, hvorved Folkehøjskolen skulle virke, og derfor kunde han siden fuldt ud erkende, at Kristen Kold gjorde Ret i selv at tage sine Læringer paa Kost og bygge et Hjem for dem under sit Tag, og anbefale andre Højskolemænd at træde i dette Spor.

Det var i Selskab med de to førstnævnte af Ungdomsvennerne, paa en Rejse for at besøge den enes, Molbechs, Hjem, at Grundtvig, »første Gang gæstede Soer, hvor den patriotiske Højskole stod tom og øde, men hvor de talrige Minder om det ædle, kraftige og kække i Fædrelandet, lige fra Kong Volmers Dage til nu, sammenklyngede sig i det kærligste Moderskød«, han nogen Tid har set, og syntes ham, »der i Opstandelsens visse Haab kun at smile ad Døden«. Det hele gjorde saa vidunderlig dansk et Indtryk paa ham, at han for Alvor fik Lyst til at for-danske sig selv, hvad »heller næppe mislykkedes«. Men i samme Stund blev Frøet lagt i hans Sjæl ikke blot til Kvadet om »Sorø Kirke« fra sidst paa Aaret 1810, men ogsaa til »Morgendrom om Sorø« fra 1821 med Spaa-dommen om den ny Skole, der skulde fremme Opstan-delsen af de hensovne Helte, og som skulde aabnes med den Indgangstale, at »al Daad er kun en Efterklang, al Visdom er forklaret Sang«. Det var dette Haab om, hvad der skulde ske i Sorø, der siden bestandig dukkede op hos Grundtvig paa ny, som i Versene fra 1834:

Ja, Brage Bænke-Pryder,
jeg øjner dig i Sor,
naar klart du det udtyder,
hvad der er stort i Nord,
hvad der er Danmark givet,

hvad der er godt for Livet
og klogt for Askurs Æt.

Et Lys sig da udbreder,
som trindt i Mark og Skov
om Liv og Sandhed freder,
forklarer Friheds Lov,
som Idræt, Ord og Tanker
kun holder saa i Skranker,
at Frihed kan bestaa.

Den historisk-poetiske Tale skulde efter Grundtvigs Forventning være Midlet til, at vi kunde opleve en virkelig Genbyrds-Tid med Oplivelsen af »det gamle Nordens Smag for stort og sandt, for Kæmpe-Daaden og for Hjerte-Hvilen«. Er Sorø Akademi ikke hidtil bleven Hjemstedet for den folkelige Højskole, saa er Tanken om den historisk-poetiske Oplysning, de for Grundtvig fra først af blev sammenkædet med Indtrykket, Sorø havde gjort paa ham, lige fuldt uadskillelig fra de Skoler, der virker i Banebryderens Aand.

Til at udvikle de Spirer i Grundtvigs Sjæl, der peger frem ad imod Folkehøjskolen, skulde der ogsaa Erfaringer af en anden Slags, end de, som her er fremhævede fra hans Barndom og fra hans Ungdom. Han havde under sin toaarige Skolegang i Aarhus lært et Skolevæsen at kende, der siden bragte ham til at advare imod alle Forsøg paa at indføre Alderdoms Vinter i Barndommens Vaar, og han havde under det trælsomme Arbejde med at oversætte Sakse, Snorre og Bjowulfs-Drapa faaet en større Længsel efter at ombytte, hvad der stod for ham som et Liv i Graven, med en frugtbar Ordets Tjeneste i de Levendes Land. Raabet om Rigsdage, som kom stærkt frem i 1830, og Indførelsen af raadgivende Stænderforsamlinger nogle Aar efter havde overbevist ham om, at Tiden

nødvendigt krævede, at der aabnedes den opvoksende Slægt Adgang til at faa en saadan Oplysning, som vi kan faa den tydeligste Forestilling om, naar vi spørge, hvad Medlemmerne af det folkelige Statsraad behøve, for at være deres Stilling voksne og deres Hverv mægtige«. Mere og mere gjorde han det gældende, at det var en »Skole for Livet«, det gjaldt at faa rejst, saa der til enhver Tid og paa ethvert Sted skulde tages skønsomt Hensyn til Tidens Tarv og Trang. Men det fastholdt han med samme Sikkerhed som nogen Tid, hvad der fulgte af hans egen Udvikling til at fatte Skolens Maal.

I den nærværende Tid har man travlt med i een Ungdomsskole at tage et og i en anden at tage et andet nyt Fag op, og derimod kan intet indvendes, naar det stemmer med Tidens Tarv; men derunder maa blot ikke glemmes, at der er det, som altid stemmer med Livets Krav, og som derfor maa være det blivende, den inderste Kerne i den grundtvigske Højskole-Bevægelse. Dette var det, jeg vilde minde om ved at fremhæve, hvordan han fik Kærlighed til det jævne danske Folk og dets daglige Tungemaal, hvordan han fik Erfaring af det mundtlige Foredrags Fortrin for Bøgerne, hvordan han lærte at skønne paa Samlivet med jævnaldrende Ungdomsvenner, og hvordan han fik Haab om, at den opvoksende Slægt skulde kunne naa til at vandre med »opklaret Gang i ædle Fædres Spor« — af Guds Naade og til Guds Ære.

Skoleforholdene i Nordslesvig.

Af H. P. Hanssen-Nørremølle.

Den berygtede «Anvisning af 18. Decbr. 1888», som nu er Grundlaget for Undervisningen i de nordslesvigske Folkeskoler, bestemmer, at der ugentlig skal meddeles fire Timers Religionsundervisning i det danske Sprog, men at Undervisningen iøvrigt udelukkende skal meddeles i det for Børnene fremmede tyske Sprog.

Undervisningen i Modersmaalet fortrængtes ved denne Anvisning af henved 450 Folkeskoler, og henved 100 Skoler i sydligere dansktalende Egne var i Forvejen blevne helt for tyskede ad administrativ Vej. I de tidligere blandede Distrikter syd for Flensborg—Tønder-Linjen, som omfatter en hel Række rent dansktalende Sogne, fortrængtes det danske Sprog allerede af Skolerne før Hertugdømmerne ved Wienerfreden vare blevne afstaaede til Preussen og Østerrig, og i Trekanten Flensborg—Tønder—Løgumkloster fortrængtes det i Slutningen af Halvfjerdserne og Førstningen af Firserne i Henhold til en § i Instruksen for de nordslesvigske Skoler af 1878, som gav Overpræsidenten

Ret til at paabyde fuldstændigt tysk Skolesprog paa Regeringens Anbefaling.

De danske Privatskoler har alle været lukkede i flere Aar, og Forældrene har hverken Lov til at lade deres Børn undervise i Hjemmet af danske Lærerinder eller til at sende dem til kongerigske Skoler. De kan undervise dem i Hjemmet udenfor den lovbealede Skoletid, men da den er fastsat til 30 Timer ugentlig, og Børnene desuden har meget Hjemmearbejde, vil Faren for at overlæse Børnene altid holde Hjemmeundervisningen indenfor snevre Grænser.

Der er fra Forældrenes Side gjort meget for at faa Anvisningen af 18. Decbr. ændret eller delvis ophævet. Over 10,000 Skoleinteressenter bade først i en Petition til Regeringen i Slesvig om Modersmaalets Ligeberettigelse med det fremmede Sprog. Svaret gik ud paa, at den ny Skoleordning i hvert Fald foreløbig skulde prøves. En Deputation, som drog til Berlin og rettede en lignende Bøn til Kultusministeren, modtog samme Svar. Kirkeforstanderskaberne i henved 100 nordslesvigske Sogne indgav noget senere Bønskrifter til Hertugdømmernes øverste kirkelige Myndighed, Konsistoriet, for gennem det at udvirke Genindførelsen af delvis dansk Sprogundervisning af Hensyn til Religionsundervisningen. Ikke faa tysksindede nordslesvigske Gejstlige sluttede sig til disse Bønskrifter, en enkelt bekendt tysksindet Provst erklærede endog i et Bønskrift, som han indgav til Konsistoriet paa sit Provstis Vegne, at Religionsundervisningen vilde blive lig Nul, hvis den ny Sprogordning ikke sattes ud af Kraft. Konsistoriet lovede foreløbig at tage sig af Sagen, men de endelige Svar, som Kirkeforstanderskaberne først har modtaget i Foraaret, gaa ud paa, at Anvisningen af 18. Decbr. 1888 ikke kan ventes ændret. Dermed er Forsøgene

paa at faa denne mod alle pædagogiske Grundsætninger stridende Skoleordning ophævet, foreløbig strandede.

Og imidlertid gaar Regeringen i Slesvig stadig videre med Fortyskningen. Der er en Passus i den ovennævnte Anvisning, som bestemmer, at Regeringen fremtidig «efter Forholdenes Stilling kan give Tilladelse til Brugen af det tyske Sprog ved Religionsundervisningen, hvor Ønsket derom kommer frem i selve Kommunen». Altsaa, blot Ønsket kommer frem — der er ikke Tale om noget Flertal! Regeringen har allerede underhaanden sørget for, at saadanne Ønsker ere blevne udtalte af enkelte Skoleinteressenter i sydligere danske Kommuner, og skønt store Flertal samtidigt i Petitioner til Regeringen har protesteret mod, at der tages Hensyn til disse Ønsker, ere de dog uden videre beredvillig blevne opfyldte af Regeringen. Grundet paa disse Erfaringer kan man allerede nu med temmelig Sikkerhed paastaa, at den danske Religionsundervisning i de nordslesvigske Skoler vil forsvinde i Løbet af faa Aar; thi der findes kun faa Kommuner, i hvilke Regeringen ikke kan bevæge en eller anden indvandret tysk Borger eller Embedsmand til at udtale Ønsket om tysk Religionsundervisning.

En anden Passus i Anvisningen af 18. Decbr. 1888 bestemmer: «De kongelige Skoleinspektører har i Samkvem med Børnene at betjene sig af det tyske Sprog og at agte paa, at dette ogsaa mere og mere sker i Børnenes indbyrdes Samkvem». Hidtil har de nordslesvigske Lærere paa faa Undtagelser nær været danskfødte Sønderjyder, da Lærerstandens Rekruttering sydfra var umulig, saalænge Undervisningen delvis meddeltes paa Dansk. De fleste Lærere har derfor hidtil ogsaa kun talt Dansk i deres eget Hjem saavel som med Børnene udenfor den lovbevalde Skoletid. Et Magtbud kan ikke paa een Gang

kuldkaste saa naturlige og stærkt grundfæstede Forhold, men Regeringen er aldrig raadvild, naar det gælder om at overvinde de Vanskeligheder, der stille sig i Vejen for Germaniseringen. Da den polske Folkeskole i Preussens østlige Provinser for faa Aar siden blev fuldstændigt germaniseret, rev Regeringen med eet Slag over 200 indfødte polske Lærere bort fra deres gamle Virkekreds for at sprede dem over hele Riget, og samtidig lod den et Elitekorps af Germanisatorer rykke ind og besætte de ledigblevne Pladser i de polske Landsdele. Den samme Fremgangsmaade anvendes, om end i mindre Stil i Nordslesvig: efterhaanden som Embederne blive ledige ved Vakance, besættes de for en stor Del med tyskfødte Lærere og Lærerinder, og da de ikke har det ringeste Kendskab til Børnenes Modersmaal, sikrer Regeringen sig derved ogsaa denne Forskrifts Gennemførelse.

Preusseerne paastaa, at Undervisningen i de nordslesvigske Skoler hviler paa pestalozziske Grundsætninger, men ikke desto mindre tvinges Læreren til fuldstændigt at ignorere Børnenes Modersmaal og i det hele alt, hvad de have lært til deres sjette Aar, i Stedet for at bygge videre paa det som det naturlige givne Grundlag.

Hvordan foregaar Undervisningen nu i en nordslesvigsk Pogeskole, hvor Lærerinden, født syd for Elben, ikke har det mindste Kendskab til det danske Sprog, og hvor Børnene ikke har hørt et eneste tysk Ord i Hjemmet? Opgaven er selvfølgelig først og fremmest den, at skaffe Børnene det til gensidig Forstaaelse nødvendige Ordforraad, og det sker gennem Anskuelsesundervisning. I det første halve Aar bestaar Undervisningen udelukkende i Samtaleøvelser. Der hænger store kolorerede LandskabsBilleder paa Væggen. Læreren peger paa en Genstand eller et Dyr, f. Eks. et Faar og siger: «Das ist ein Schaf»,

og Børnene gentage derefter Sætningen i Kor, atter og atter til den er dybt indprentet i deres Hukommelse. Derefter gaar man videre paa samme Vis under flittige Gentagelser, idet man i Førstningen stadigt holder sig til Dyr eller Ting, der i Forvejen er Børnene vel bekendte. Først efter $\frac{1}{2}$ Aars Forløb, naar Børnene har det allernødvendigste Ordforraad, begynde de at lære Bogstaverne, og efterhaanden bliver saa den tyske Paavirkning Hovedsagen.

Hovedulykken i Nordslesvig er den, at Hjemmet og Skolen danne to modsatte Poler, fordi Skolens egentlige Formaal er Germanisering. I Stedet for Samarbejde finder man gensidig bitter Mistænkeliggørelse, og i de fleste Tilfælde søger Skolen at bryde ned, hvad Hjemmet bygger op, og omvendt, Hjemmet at rive ned, hvad Skolen bygger op.

Hvilke Følger vil denne ny unaturlige Skoleordning faa? Ja det maa foreløbig afventes. Den har i det mindste til en vis Grad vakt Hjemmenes Ansvarsfølelse, og dermed er meget vundet. Det naturlige Modsætningsforhold mellem Skolen og Hjemmet vil til en vis Grad neutralisere Skolens Virksomhed og gøre, at den bliver rent negativ d. v. s. kun hindrer Børnene i at faa en naturlig Uddannelse paa Modersmaalets Grund. Men i samme Grad, som Hjemmenes Ansvarsfølelse vækkes, vil Skolens negative Virkninger besejres. — De danske Sønderjyder maa søge deres Styrke i den stærkest mulige aandelige Tilknytning til og Vekselvirkning med Moderlandet.

Aftensang.

Andantino.

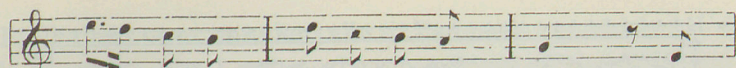
N. K. Madsen-Stensgaard.
mf

Sang.

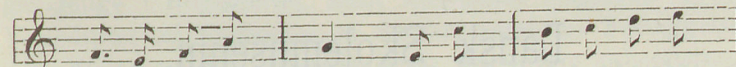
1. Jeg ved en dej - lig
Barn med Tanker
luk - ker jeg mit

Piano.

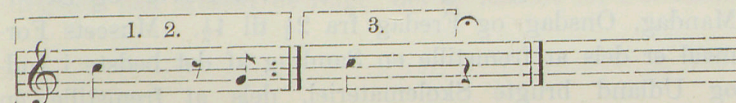
pp *mf*

1. Ha - ve, hvor Ro - ser staa i Flor — den
 2. from - me, med øm og kær - lig Sjæl, faar
 3. Æ - e og put - ter ned min Kind, Gud -

1. skab - te Gud til Ga - ve for al - le Børn paa
 2. Lov til der at kom - me og pluk - ke Ro - ser
 3. fa - der i det høj - e, luk mig i Ha - ven

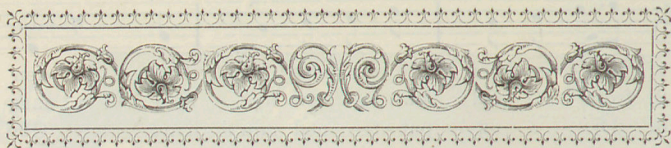

1. Jord. 2. Hvert
 2. selv. 3. Nu

(L. Budde.)

3. ind.

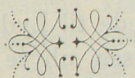

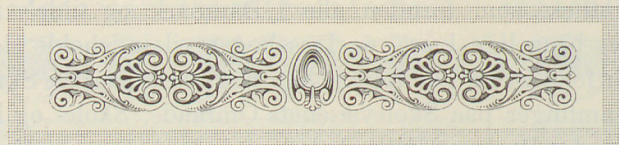

Dansk Skolemuseum.

Dansk Skolemuseum, gl. Kongevej 15, Kjøbenhavn V. indeholder i 16 Rum en rig Samling af i Ind- og Udlandet brugelige Undervisningsapparater. Museet er aabent for Publikum fra 1ste Jan. til 1ste Juli samt i Septbr. og Oktbr. Mandag, Onsdag og Fredag fra 3 til 5; i Juli og August hver Søndag fra 3 til 5; i Novbr. og Decbr. Mandag, Onsdag og Fredag fra 2½ til 4½. Museets Formaal er dels at fremstille en Samling af det bedste i Ind- og Udland brugte Skolemateriel, dels at fremstille en historisk Samling af Undervisningsmidler, der have været brugte i Danmark, siden Oprettelsen af faste Skoler, dels at være vejledende for Forhandlere ved at anskaffe saadanne Sager fra Udlandet, som ikke kunne faas uden at købes, og dels at fremdrage Hjælpebidler, der nu som privat fremkomne kun bruges af Enkeltmand, men som kunne have Interesse for Almenheden. Ligesom Adgangen til Museet er gratis, meddeles der fra dette gratis Raad og Vejledning ved Skolebygningers Opførelse og Udstyr. I Forbindelse med Skolemuseet er under Oprettelse et

Bibliothek, som foruden alle i Danmark og tildels i Udlandet brugelige Lære- og Læsebøger vil indeholde Haandbøger for Lærere i de forskjellige Fag, pædagogiske Skrifter, Lovsamlinger paa Skolevæsenets Omraade, Skole- og Læseplaner for Real- og Folkeskoler og i det hele taget Værker, som kunne oplyse om Skolevæsenets Tilstand i Ind- og Udland. Der paatænkes Oprettelsen af Vandremuseer, sigtende til at gjøre By- og Sogneraad bekendte med saadanne Undervisningsmidler, der ikke ere almindelig tilgængelige i Bogladerne, samt forberedes Udgivelse af en Vejledning til Opførelse af Skoler, samt en Fortegnelse over Skolemateriel, der maa anses fortrinsvis anbefalelsesværdigt for Latin-, Real- og Folkeskoler. Museet, der støttes af Staten med en aarlig bevilget Sum, sorterer under en af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet valgt Bestyrelse, bestaaende af Landsthingsmand Thomas Nielsen, Herning, Skoledirektør K. Theisen (R.) af København og Lærer Emil Sunter (R.), Gladsaxe pr. Herløv. Sidstnævnte, der er Museets Forretningsfører, træffes i Regelen paa Museet de Dage, det er aabent for Publikum.

Af Skolemateriellets Historie.

Forløberne for Papiret og Papiret.

Efter forskellige Kilder ved E. Toepfer.

Naar man erindrer, hvor mangeartede og fortrinlige de Meddelelsesmidler ere, som nu staa til vor Raadighed, idet vi baade have en udmærket organiseret Brevpost samt Telegrafene og Telefonen, falder det vanskeligt at tænke sig, at der har været en Tid, da Menneskets Meddelelsesmidler vare indskrænkede til Lydsproget alene; denne Tid ligger jo rigtignok ogsaa uhyre langt tilbage, thi det er ganske naturligt, at der snart efter Lydsprogets Dannelse maa være opstaaet en Trang hos Mennesket til at kunne efterlade Optegnelser om sig selv eller om vigtige Begivenheder samt til at kunne sende Meddelelser til fraværende Personer. Denne Trang fremkaldte Opfindelsen af Skriftsproget, hvis første Oprindelse gaar tilbage til den fjærne Oldtid. — Da Lærerne have saa meget at gøre med

Skrivematerialer, vil en Skildring af de forskellige Materialer, som Mennesket har brugt til at skrive paa lige fra den ældste Tid og til vore Dage, sikkert være paa sin Plads i «Skolens Aarbog». Et saa indholdsrigt Emne frister i høj Grad til en udførlig Behandling, men da vi kun kunne raade over en indskrænket Plads, maa vi nøjes med blot at give en kort Skildring af de forskellige Skrivematerialer, til hvilke alle tre Naturriger Tid efter anden have maattet give Stof.

I den ældste Tid var det især Mineralriget, som maatte levere Stof til Skriftsproget. Mennesket har ganske sikkert begyndt sine første Forsøg i Skrivekunsten med at indridse eller indhugge Skrifttegnene paa Klippevægge og Stene, der bleve brugte som en Slags Skrivetavler; senere gik man over til at anbringe Skrifttegnene paa de kæmpemæssige Mindesmærker, der hidrøre fra Oldtiden. Som Beviser herpaa ville vi blot minde om den Beretning i Bibelen, der fortæller, at Moses lod de ti Bud indhugge paa to Stentavler, ligesom ogsaa de med Hieroglyfer bedækkede ægyptiske Mindesmærker fra Oldtiden samt Runestenene her i Norden ere talende Vidnesbyrd herom. Man har kaldt denne Skrivemaade «den monumentale», og den bruges som bekendt ogsaa meget i vore Dage, hvilket jo enhver af Læserne kender f. Ex. fra Kirkegaarde, offentlige Monumenter, samt fra Gavle og andre Mure. Efterhaanden gik man saa senere over til at bruge Skrivetavler, der ikke havde et saa kæmpemæssigt Omfang. Man fandt paa at bruge en Lermasse, der blev formet som tykke Tavler; i denne bløde Masse indridsede man Skrifttegnene og lod den saa hærde i Ilden, saa at man paa denne Maade fik en Slags Teglblader eller Teglsten med Indskrifter. Af saadanne Teglblader har man fundet en Mængde i de assyriske Ruiner og gennem Indskrifterne

paa disse erholdt vigtige Oplysninger med Hensyn til Oldtidens Historie. Ved Siden af Teglpladerne brugte man ogsaa Tavler af Skifer, Bly, Kobber o. s. v., paa hvilke man indgraverede Tegnene med en Griffel af Ben eller Jærn. Alt dette tyder bestemt paa, at Indgravingen har været den ældste Skrivemaade; ogsaa denne Skrivemaade bruges som bekjendt i vore Dage.

Samtidig med at man brugte de her nævnte Skrivematerialer fra Mineralriget, begyndte man ogsaa efterhaanden at benytte Stoffer fra Planteriget. Det har uden Tvivl været Palmerne, som i den ældste Tid afgav det første Stof fra Planteriget til at skrive paa, thi mange af disse Planter yde nemlig i deres store, skindagtige Blade et Stof, som efter en let og simpel Behandling giver et særdeles godt Skrivemateriale, der især blev brugt i Indien. De bedste Dele af de hertil tjenlige Palmeblade blev skaarne i passende Stykker, langsomt tørrede i Skyggen og derefter indgnedne med Olie, hvorpaa de vare færdige til Brug. I denne Tilstand lignede Bladstykkerne nærmest glatte, brune Tagspaaner, og med et spidst Instrument indridsede man saa Tegnene paa Pladen. Saften i Bladstykket trængte da ud i alle Indridsene, som hver fik en mørkere Farve end den øvrige Del af Pladen og derfor traadte skarpt og tydeligt frem. Undertiden malede man ogsaa med stor Omhu og Kunst Skriftegnene paa Pladen med en tyk Farve. I flere Bibliotheker og Museer her i Evropa har man endnu adskillige saadanne ældgamle Manuskripter, der ere hele Pragtværker. Dette antike Skrivemateriale bruges endnu i vor Tid ikke sjældent i Ostindien baade af Regeringen og af private Personer. Andre Steder brugte man i Stedet for Palmeblade Basten af forskellige Træer, især Lind, Birk, El og Ahorn; paa disse simpelt tilberedte Baststrimler indridsede man saa

Skrifttegnene med en naaleformig Griffel eller et tilspidset Rør. Af det latinske Navn paa Basten «liber» hidrører Navnet paa en Bog i dette Sprog. Romerne havde vistnok tidligere brugt Trætavler indfattede i Rammer og overtrukne med sort Voks som Skrivemateriale; man indridsede Tegnene i det bløde Voks med en Griffel af Jærn eller Sølv, den saakaldte «Stylos». Saadanne Tavler havde den Fordel, at man kunde opvarme Vokset, udjævne det skrevne og saa atter skrive paa dem. Tavlerne vare i Randen forsynede med Huller, gennem hvilke man kunde trække en Rem eller Snor og altsaa forene flere Tavler til et Hæfte. Et saadant Manuskript kaldtes paa Latin «Biblia», og det var den ældste Form for en Bog; da saadanne Bibler eller Bøger paa den Tid vare meget kostbare, gemte man sædvanlig flere af dem sammen i en særegen Kasse af Træ eller Metal, der kaldtes «Bibliothek». Det er bekendt nok, at man ogsaa her i Norden i Oldtiden brugte tynde Trætavler, men uden Overgydning med Voks, som Skrivemateriale og indridsede Runer paa dem. Efterhaanden som Oldtidens Forfattere gave sig af med at skrive Værker af større Omfang, blev Trangen til et bedre Skrivemateriale ogsaa større og større. Denne Trang blev, allerede længe før vor Tidsregning begyndte, afhjulpen ved Opfindelsen af Papyruspapiret og Pergamentet.

Papyruspapiret blev lavet af den saakaldte Papyrusplante (*cyperus papyrus antiquorum*), efter hvilken alt Papir har sit Navn. Den hører til Halvgræssenes Familie og er en meget anselig Plante paa omtrent 16 Fods Højde, der tidligere voksede i stor Mængde i Ægyptens sumpede Egne, hvor den dog ikke oprindelig havde hjemme, men sandsynligvis var bleven indført fra sydligere Egne. Det var Oldtidens Ægyptere, som opfandt Papyruspapiret, og Fremgangsmaaden ved dets Tilberedelse var meget simpel. Man

kløvede den trekantede Stængel, medens den endnu var saftig, og benyttede Basthinderne i denne, af hvilke de midterste gave det bedste Papir, de ydre og indre en ringere Slags. De saaledes erholdte Baststrimler lagde man med Kanterne mod hverandre, paatværs af disse Strimler lagde man et nyt Lag Baststrimler; det hele blev derefter gennemvædet med Limvand, saa at Lagene kom til at klæbe sammen, hvorpaa man pressede, tørrede og glattede det paa denne Maade erholdte Papir, som saa var færdig til at bruges. De tidligere Indbyggere i Mexico, der som bekendt stode paa et højt Kulturtrin, lavede paa lignende Maade et Slags Papir af Agaveplantens Blade.

Papyrusplanten, der desuden ogsaa havde en anden og mangesidig Anvendelse i Oldtiden i Ægypten, var der Genstand for en meget udbredt Kultur eller Dyrkning, og Papirfabrikationen, som især havde sit Hovedsæde i Byen Aleksandria, var i mange Aarhundreder en stor Velstandskilde for dette Land, da alle de omliggende Lande bleve forsynede med Papir derfra. Den bedste Slags Papir fik Navnet «helligt Papyrus», fordi Præsterne brugte det til religiøse Optegnelser. Efter Ægyptens Love var det strængt forbudt at sælge dette Papir til fremmede, og det var i en lang Aarrække Præsternes udelukkende Ejendom og Hemmelighed. Man skrev paa Papyruspapiret med en Rørpen, der blev dyppet i en flydende Farve, men da det baade var gennemsigtigt og skrøbeligt, kunde man ikke skrive paa begge Sider af det, da Skrifteegnene saa vilde slaa igennem. Dette var heldigt nok, da det ellers vilde have været aldeles umuligt for Efterverdenen at tyde eller dechifrere saadanne ældgamle Skriftruller. Man opbevarer endnu paa forskellige Steder gamle Skrifter, der ere skrevne paa Papyruspapir. Et af de mærkeligste af disse er et over 3000 Aar gammelt Brudstykke af Homers Iliade,

særdeles smukt skrevet og inddelt i Kapitler, som en Franskmand tilfældig opdagede paa en Ø i det øvre Nil-land. Ved Udgravningen af Byerne Herculaneum og Pompeji har man ligeledes fundet flere gamle Manuskripter af samme Slags. Paa Grund af sine korslagde Bastfibre har Papyruspapiret et ejendommeligt Udseende, da det meget ligner en Vævning.

Pergamentet skal have faaet sit Navn efter Byen Pergamos i Lilleasien, hvor det blev opfundet, eller hvor Tilberedningen af det opnaaede sin største Fuldkommenhed i Oldtiden. Det tilberedes som bekendt af Huden af forskellige Pattedyr og bruges af og til endnu i vor Tid. Fremgangsmaaden ved dets Tilberedelse er meget simpel. Ligesom ved Hvidgarveriet udspænder man den fra Haarene befrie og rensede Hud i en Ramme, saa at den ikke kan krumme sig eller blive rynket ved Tørringen; derefter bliver den yderligere rensed og glattet paa Kød-siden, som derefter overstrøes med pulveriseret Kalk eller Kridt. Huden afgnides derpaa i alle Retninger med Pimpsten og tørres i Skyggen, medens den endnu er spændt paa Rammen. Efter den forskellige Fremgangsmaade og efter Hudens Finhed faar man forskellige Slags Pergament, af hvilket det fineste kaldes «Velin». Pergamentet var i Almindelighed hvidt eller gult, men i Oldtiden gav man det ikke sjældent en blaa eller violet Farve og skrev saa med Guld- eller Sølvskrifttegn paa det. Paa Grund af sin Glathed og Holdbarhed egnede det sig særdeles godt til Skrivemateriale, og Forbruget af det tiltog efterhaanden saa stærkt, at Tilvirkningen af det ikke kunde holde Skridt med Efterspørgslen. Da Romerne begyndte at mangle Pergament, søgte de at afhjælpe denne Mangel paa en ejendommelig Maade, idet de nemlig afskrabede Skriften paa Pergamentbladene i de gamle Bøger for paany at

kunne bruge disse Blade til at skrive paa. Herved fik de atter et brugeligt Skrivemateriale, men ved denne Fremgangsmaade ere uden Tvivl ikke faa literære Skatte gaaet tabt. Ved Hjælp af Kemien er det i den nyere Tid lykkedes paany at fremkalde den oprindelige Skrift paa saadanne to Gange benyttede Pergamenter, der kaldes «Palimpsester», og gøre den læselig. Endnu længe efter at Linnedpapiret var blevet opfundet og havde opnaaet en almindelig Udbredelse, brugte man ofte Pergamentet til vigtige Dokumenter paa Grund af dets før nævnte Holdbarhed; af samme Grund blev det ogsaa tidligere meget brugt og bruges endnu af og til ved Indbinding af Bøger.

Papyruspapiret og Pergamentet holdt sig til helt ind i det 11. Aarhundrede, da disse Skrivematerialer efterhaanden bleve mere og mere fortrængte af en heldigere Medbejler, nemlig Bomuldspapiret. Dette er en meget gammel Opfindelse, som stammer fra Kina, hvor det allerede skal have været i Brug for over 2000 Aar siden. Fra Kina udbredte Brugen og Fabrikationen af det sig lidt efter lidt til Nabolandene, og efter historiske Kilder skal Byen Samarkand i det 7. Aarhundrede efter vor Tidsregning have drevet en vigtig Papirfabrikation af Bomuld. Da Araberne erobrede Samarkand, bleve de herved bekendte med Tilberedningen af Bomuldspapiret, som gennem dem blev udbredt videre til Lilleasien samt Nordafrika, og ved deres Erobring af Spanien blev denne Opfindelse bekendt her i Evropa, hvor der flere Steder blev anlagt Fabriker til Tilvirkning af Bomulspapir. I Kina og Nabolandene havde man brugt den raa Bomuld, som man havde lige for Haanden, til at lave Papir af, men her i Evropa blev det for dyrt at hente Bomulden fra fjærne Lande, og man begyndte derfor i Stedet for denne at bruge gamle Bomuldsklude, som næsten intet kostede og som meget godt lode

sig anvende til at lave Papir af. Et af de ældste Manuscripter her i Evropa paa Bomuldspapir, som endnu opbevares, hidrører fra Aaret 1074 og er et af den tyske Kejser Henrik den 4de udfærdiget Diplom. Da Bomuldstøjet paa den Tid ikke var meget i Brug her i Evropa, faldt det snart vanskeligt at opdrive de fornødne Bomuldsklude til Papirfabrikationen, og man begyndte derfor at blande disse Klude med linnede Klude. Man gjorde da snart den Opdagelse, at denne Blanding var et Fremskridt, thi det paa denne Maade tilvirkede Papir viste sig at være meget bedre end det rene Bomuldspapir. Denne Opdagelse bevirkede, at man efterhaanden aldeles kastede Vrag paa Bomulden og udelukkende brugte linnede Klude til Papirfabrikationen. Saaledes fremkom Linnedpapiret, som er det bedste af alt Papir. Det kan ikke med Bestemthed afgøres, hverken naar Overgangen fra Bomuld til Linned fandt Sted ved Papirfabrikationen, eller i hvilket Land det først skete, men det maa være sket mod Slutningen af det 11te Aarhundrede. I det store Bibliothek i Slottet Escorial i Spanien opbevares nemlig et paa Linnedpapir skrevet Dokument, som hidrører fra Aaret 1100. Man ved kun, at Araberne anlagde den første Papirmølle til Fabrikation af Linnedpapir i Byen Xativa i Spanien. Fra dette Land skal denne Fabrikation være bleven indført i Frankrig i Slutningen af det 13. Aarhundrede, og den kom der snart til at staa paa et højt Trin. Senere bleve lignende Fabrikker anlagte i Italien, Tyskland og andre evropæiske Lande. Her i Danmark skal den første Papirfabrik være sat i Gang i Skaane omtrent i Aaret 1570, og syv Aar senere blev der anlagt en anden Papirmølle ved Raadvadaa paa Sjælland.

Bogtrykkerkunstens Opfindelse fremkaldte ganske naturlig et Opsving og en stærk Udbredelse af Papir-

fabrikationen, da disse to Industrigræne gensidig betinge hinanden. Det stærke og stadig voksende Forbrug af Papir fremkaldte en stigende Efterspørgsel efter linnede Klude, der som Følge heraf steg stærkt i Pris. Det viste sig tillige, at Papirforbruget steg i langt stærkere Grad end Forbruget af Lærredsstoffer, som her i Evropa mere og mere begyndte at blive fortrængte af Bomuldstøjer, hvorfor det snart blev umuligt at opdrive de fornødne linnede Klude til Papirfabrikationen. Man begyndte derfor atter at vende tilbage til de tidligere forkastede Bomuldsklude, som nu vare langt lettere at erholde paa Grund af Bomuldstøjernes stigende Udbredelse, og man blandede saa Klude af Linned og Bomuld med hinanden. Samtidig hermed stræbte man tillige at finde Raastoffer, som kunde træde i Kludenes Sted. Denne Bestræbelse var allerede virksom i det forrige Aarhundrede; thi man har en hollandsk Bog fra 1772, som er trykt paa 60 forskjellige Sorter Papir, fremstillet af lige saa mange forskjellige Raastoffer. De Raastoffer, som have givet de bedste Resultater, ere Straa og Træ, og det sidste bruges nu i større og større Udstrækning ved Papirfabrikationen.

Om Sundhedslærens Betydning for Skolen.

Af Kommunalæge *Axel Hertel.*

For en stor Del af den ældre Lærerstand har Ordet Skolehygiejne en fremmed Klang, thi den Gang de modtog deres Uddannelse, var der saa godt som slet ikke Tale herom. Det er derfor ikke saa forunderligt, om mange af dem betragte den fremragende Stilling, dette Begreb nu indtager i den pædagogiske Verden, som overdreven og kun beroende paa en øjeblikkelig Mode, der atter hurtigt vil tabe sig. Men saaledes forholder det sig ikke. At Skolehygiejnens nu træder saa stærkt frem, har sin naturlige Begrundelse deri, at det er kommet til at staa mere og mere klart for den almindelige Bevidsthed, at man maa være sund ikke alene paa Sjæl, men ogsaa paa Legeme, hvis man vil udrette noget her i Verden. Enhver ved fra sig selv, at er man ikke fuldstændig vel, da gaar Arbejdet daarligt fra Haanden, og dette gælder ikke mindst det aandelige Arbejde. Jo større Fordringer man stiller til

Børnenes og de Unges Arbejdsevne, jo mere man forlanger, at de virkelig med Opmærksomhed skulle følge Undervisningen, desto nødvendigere er det, at de møde sunde og friske og kunne vedblive at arbejde paa Skolen under gunstige Betingelser. Hvor dette ikke er Tilfældet, vil selv en dygtig Lærer kun opnaa tarvelige Resultater, thi Børnenes Opmærksomhed vil snart gaa tabt.

Dertil kommer, at vor Tid er en særlig slap nervøs Tidsalder, og ikke mindst gælder dette den opvoksende Slægt, dens Modstandsevne er ringe, den trættes lettere samtidig med, at der stilles større Krav til den, saavist som Kampen for Tilværelsen nu er haardere end tidligere. At dette ikke er en løs Paastand, men at den opvoksende Slægt virkelig er i høj Grad disponeret til Sygdomme af langvarig svækkende Natur, er tilfulde godtgjort ved de forskellige Undersøgelser, der ere anstillede for at komme til Kundskab om Sundhedsforholdene blandt Skolebørnene, Undersøgelser, med hvilke Danmark er gaaet i Spidsen, men som senere ogsaa ere anstillede i andre Lande, særlig da i vort Naboland Sverig. Undersøgelserne, der omfatte over 50,000 Børn af alle Samfundsklasser, gavede det Resultat, at omtrent en Tredjedel af Drengene og 40—50 Procent af Pigerne vare sygelige. De viste tillige, at der ved Indtrædelsen i Skolen i 6—7 Aars Alderen allerede var en ret betydelig Sygelighed, men at denne derpaa tiltog med hvert Aar ligetil det 12—13 Aar, hvor Overgangsperioden begynder at gøre sin mægtige Indflydelse gældende. I 13 Aars Alderen var saaledes blandt Pigerne Halvdelen, ja i Sverig endog over 60 Procent syge, altsaa betydelig flere syge end raske Piger netop i den Periode, hvor den allervæsentligste legemlige og vel ogsaa aandelige Udvikling foregaar.

Paavisningen af en saa stor Sygelighed blandt Skole-

børnene, stigende jævnt fra de mindste til de ældre Klasser, maa selvfølgelig vække særlig Opmærksomhed hos alle, der faa med Børnenes Opdragelse og Udvikling at gøre; baade fra Hjemmenes og Skolens Side maa man paa enhver Maade søge at modarbejde saa uheldig en Tilstand, thi Maalet for Opdragelsen skal dog være at udvikle en sund, kraftig og handledygtig Slægt og ikke sygelige vantrevne Individer, der ikke due til noget, naar de skulle træde ud i Livet. Opgaven er vanskelig, den kræver vedholdende ihærdigt Arbejde, nøje Kendskab til Barnenaturen og Lovene for dens normale Udvikling, og den kan kun løses, naar den fysiske legemlige Opdragelse kommer til at indtage sin berettigede Plads ved Siden af den aandelige Udvikling, som Skolen hidtil saa godt som udelukkende har taget Hensyn til.

At skaffe Betingelserne for en sund legemlig Udvikling er saaledes Maalet for Skolehygiejnen, men Erfaringen har vist, at man ogsaa herved og kun herved skaffer Betingelserne for en sund aandelig Udvikling. Den legemlige og den aandelige Udvikling griber paa saa mange Maader ind i hinanden, hvad der er til Gavn for den ene, bliver ogsaa til Gavn for den anden, og en fornuftig Skolehygiejne vil saaledes paa intet Punkt komme i Strid med en sund og rigtig Pædagogik, de ville tværtimod gjensidig støtte hinanden og lære af hinanden. Læreren, Pædagogen, maa derfor kende og sætte sig alvorligt ind i Sundhedslærens Grundsætninger, og han vil da se, at han snart sagt paa ethvert Punkt af sin daglige Virksomhed vil faa Brug for, hvad han saaledes har lært. Det maa derfor betragtes som et stort Fremskridt, at efter Kultusministeriets Bestemmelse (Circ. af 6. April 89) skal der fremtidig undervises i Sundhedslære paa alle Seminarier, og selv om det endnu kun er efter en temmelig indskrænket Maalestok,

er dog hermed det første Skridt gjort til, at den vordende Lærerstand faar nogen Kundskab til disse for de Unges normale Udvikling saa overordentlig vigtige Forhold.

Da Maalet er Udviklingen af en sund kraftig Slægt, er det klart, at det er en Mængde forskellige Omraader, paa hvilke Skolehygiejnen kommer til at gøre sin Indflydelse gældende. Først er der hele det ydre Apparat, med hvilket Skolen virker. Selve Skolelokalerne, deres Størrelse og Form, Vinduernes Størrelse og rette Fordeling er af den største Vigtighed. Rigeligt Lys og god Luft ere nødvendige for Børnenes Trivsel. Men i en Skolestue, hvor mange Børn ere samlede, vil Luften hurtigt fordærves, den maa derfor stadigt fornyes ved en kraftig Ventilation om Vinteren, ved hyppig Oplukning af Vinduer om Sommeren. I en Skolestue, der mindst maa have 130—150 Kubikfod Rum for hvert Barn, maa Luften i en Time kunne fornyes 3—4 Gange for at holdes tilstrækkelig ren, men dertil ere de almindelige smaa Ventilatorer i Skorstenen aldeles utilstrækkelige; der kræves særlige Ventilationsindretninger enten ved gode Ventilationsovne eller i store Skoler ved velindrettede Centralopvarmningsapparater. Naar Luften er ren og frisk i Skolestuen, bliver hele Undervisningen livligere, og Børnenes Opmærksomhed er langt lettere at holde vedlige end i daarlige Skolestuer, hvor Børnene synke slappe og døsighe hen i den tunge, fordærvede Luft.

Skolemateriellet maa være vel konstrueret og afpasset efter Børnenes Størrelse. Ved de gammeldags Skoleborde er det fuldstændig umuligt, at Børnene kunne sidde i gode naturlige Stillinger, ved ethvert Arbejde, t. Eks. ved Skrivning, maa de bøje sig forover, sammenpresse derved Bryst- og Underlivsorganerne, deres Aandedræt besværes, og deres Fordøjelse lider ved, at Organerne Dag

ud og Dag ind sammentrykkes i de samme urigtige Stilling. Ogsaa Øjnene lide ved, at Hovedet bøjes for nær over Bogen. Jo større Krav, der stilles til Børnene, desto stærkere viser selvfølgelig de skadelige Følger sig, og derfor er Nærsynetheden, der udvikles ved langvarigt Arbejde i foroverbøjet Stilling med Syn paa ganske kort Hold, langt almindeligere forekommende i de lærde Skoler end i Almueskolen, der ikke stiller saa store Fordringer til vedholdende Læsning og Skrivning. Den foroverbøjede Stilling er i alle Henseender meget skadelig for Børnene, den begunstiger Udviklingen af Lungesvindstoten (Tuberkulosen), den mest dødelige af alle Nutidssygdomme, idet den sammenpresser Lungerne og hindrer det frie Aandedræt, den begunstiger Udviklingen af Rygradsskævhed, særlig ved urigtige Skrivestillinger, og den giver Børnene senere i Livet en hæsleg slet Holdning. Det er derfor en vigtig Opgave for Læreren paa enhver Maade at modarbejde Børnenes Tilbøjelighed til at synke sammen i denne Stilling. Ganske særlig Opmærksomhed kræver i denne Henseende Skrivningen og den Maade, hvorpaa Skrivebogen lægges. Denne maa saaledes ikke ligge parallelt med Bordkanten, men skraat tilvenstre, saa skraat, at Nedstregen i de lange Bogstaver kan føres lodret ned imod Barnets Bryst, naar dette sidder ret paa Bænken parallelt med Bordet. Pladsen tillader dog ikke at komme nærmere ind paa dette Spørgsmaal, som i Virkeligheden har den allerstørste hygiejniske Betydning for Børnene, mange Tusinde Børn ere blevne baade nærsynede og rygradsskæve, som Følge af urigtig Skrivestilling ved slette Skoleborde, der ikke passer til deres Størrelse.

Overalt, hvor der er Tale om hygiejniske Foranstaltninger spiller Renligheden en Hovedrolle, da vi vide, at alskens Sygdomsspirer særlig udbredes ved Støv og

Smuds. Det er derfor en Selvfølge, at der maa herske en i alle Retninger gennemført Renlighed med Hensyn til Skolelokalerne og Skolemateriellet. Men hvad skal man da sige, naar det af de officielle Indberetninger gennem Lærerne fremgaar, at der i 40 Procent af de offentlige og i 20 Procent af de private Skoler paa Landet overhovedet aldrig vaskes Gulv. Et saadant Faktum er tilstrækkeligt talende, hvor aargammelt Smuds kan gemmes i alle Revner og Sprækker, thi ved Fejningen hvirvles Støvet vel op i Luften, men kun for at falde ned og lægge sig paa alle Genstande i Stuen, der er en sand Guldgrube for Alt, hvad der kan fordærve Luften, og de, der kunne finde sig i at arbejde under saadanne Forhold, savne al Forstaaelse af de simpleste hygiejniske Regler.

Men Skolehygiejnens Indflydelse er ikke indskrænket til det ydre Apparat, hvormed Skolen arbejder, den har ogsaa en væsentlig Betydning for hele den indre Ordning af Skolens Virksomhed, paa hele den Maade, hvorpaa det daglige Stof fordeles og lægges til Rette. Fordrer man, at Børnene skulle være opmærksomme i Timerne, da maa der ogsaa være passende Hviletider i selve Skoletiden, dels for at Hjernen kan faa lidt Hvile, dels for at Børnene kunne rette og røre deres Lemmer, og dels for at de kunne faa Tid til at spise den medbragte Mad. Vi have som Regel, i hvert Fald i de højere Skoler, samlet Skoletid 5 à 6 Timer, ja undertiden indtil 7 Timer i Træk! Ikke desto mindre har det hidtil været en Sjældenhed, at Børnene fik saamegen samlet Fritid, at de i den kunde spise deres Mad i Ro, en Ret, der ellers tilstaas den simpleste Arbejder. Der er ikke Tid dertil, svares der gerne. Det er urigtigt, Børn, særlig de svage, blodfattige, slappe Børn, maa have Ro til deres Maaltid, som alle andre Mennesker, ellers lider deres Fordøjelse og dermed

deres hele Ernæring. Her maa og skal skaffes den nødvendige Tid, og Erfaringen viser atter, at hvor man har givet Børnene den tilstrækkelige Hviletid, der har man saa langt fra tabt noget for Undervisningen, den har tværtimod vundet ved, at Børnene mødte mere raske og oplagte til Arbejdet.

Spørgsmaalet om Børnenes Arbejdstid har i de senere Aar saavel herhjemme som rundt om i Udlandet været Genstand for ivrige Diskussioner og Undersøgelser, og overalt har man fundet, at i de højere Skoler var Børnenes Arbejdsevne anspændt til de yderste Grænser og ofte endog langt ud over, hvad der paa nogen Maade kunde anses for forsvarligt. At et overdrevent aandeligt Arbejde virker i højeste Grad ind paa hele Udviklingen og særlig paa Nervesystemet indrømmes af Alle, og det er derfor en overordentlig vigtig Opgave for Skolen og dens Lærere at vaage over, at det Arbejde, der paalægges, ikke overstiger Elevernes Kræfter. Ved Undersøgelserne i Sverig blev det ogsaa undersøgt, hvor lang Tid Eleverne i de højere Skoler sov om Natten, og det viste sig da fuldstændig konstant, at ved Skoler, hvor Arbejdstiden var særlig betydelig, fik Eleverne kun en ringe Nattesøvn. Det Arbejde, som Eleverne daglig havde, var saaledes kun ydet paa Bekostning af den nødvendige Hvile om Natten.

Den Maade, hvorpaa Timerne fordeles, den Maade, hvorpaa Stoffet i Timerne lægges til Rette for Eleverne for at lette dem Arbejdet i Hjemmet, viser sig saaledes at være af væsentlig Betydning for deres hele aandelige og legemlige Udvikling.

Det er uundgaaeligt, at det stillesiddende Liv paa Skolen og den stærke Anspænden af de aandelige Evner maa virke mere eller mindre trykkende paa Barnenaturen, der netop har Trang til Bevægelser og til at bruge Lem-

merne. Denne Trang maa Skolen imødekomme, og derfor lægger Skolehygiejnen en saa overordentlig Vægt paa de gymnastiske Øvelser, der, naar de ledes rigtigt, danne den bedste Modvægt mod Følgerne af det stille-siddende Liv. De give Barnet Friskhed til nye Anstrængelser, de modvirke Følgerne af de uheldige Stillinger paa Skolebænken, de udvikle Brystet og Aandedrætsorganerne, gøre Fordøjelsen og Stofskiftet livligere og give Barnet et Herredømme over dets Legeme, der virker styrkende og udviklende paa Nerver og Muskler. Daglig bør Barnet have saadanne Øvelser, dels de mere systematiske egentlige gymnastiske Øvelser, dels de friere, men dog ordnede Lege, hvor Børnene kunne tumle sig ret af Hjertens Lyst. At Børnene lege og vænnes til at lege efter visse bestemte Regler, dels i, dels udenfor Skoletiden, viser sig mere og mere ikke alene at være et ypperligt styrkende Middel, men tillige at være et vigtigt opdragende Moment, der har den heldigste Indvirkning paa Børnenes hele Udvikling og Karakter. Det er en Hovedmangel ved den nuværende Undervisningsmethode, at der forholdsvis er lagt saa liden Vægt paa at vænne Børnene til selvstændigt Arbejde og paa at udvikle deres Vilje og Karakter. Heri maa der ske en Forandring. De pædagogiske og hygiejniske Interesser falde saaledes ogsaa her fuldstændig sammen. Det samme er Tilfældet med et andet Hovedmoment, som den nyere Tid arbejder paa at skaffe frem i Skolen, nemlig Sløjden, det legemlige Arbejde, Arbejdet med Haanden, ogsaa den opfylder, naar den ledes rigtigt, Betingelserne for at være en baade sund og i alle Henseender udviklende Virksomhed i Skolens og Opdragelsens Tjeneste. Men ligesaa gavnlig som en velledet Sløjdundervisning kan være, ligesaa skadelig bliver den, naar der ikke agtes paa Børnenes Holdning og Stilling

under Arbejdet. Frit og naturligt skal de staa under Arbejdet, ikke i skæve forkrøblede sammenknebne Stillinger, der trykke Brystet og Underlivet og hindre det naturlige Aandedræt. Arbejdsstillingerne have overhovedet den allerstørste Betydning for Børnenes naturlige Udvikling, det gælder saavel den Maade, hvorpaa de sidde i de almindelige Timer, som særlig Skrivning, Regning, Tegning og det kvindelige Haandarbejde. Det er ligefrem gyseligt at se, hvor slet mange Piger sidde ved deres Haandarbejde, foroverbøjede med Næsen lige nede i Sytøjet, medens det altid maa fordres, at de sidde ret med Ryggen støttet mod Ryglænet, derved hindres baade Foroverbøjningen og Synet paa altfor nært Hold

Af største Vigtighed er det endelig, at der fra Skolens Side gjøres Alt, hvad der er muligt, for at hindre Udbredelsen af smitsomme Sygdomme. Vore almindelige Børnesygdomme ere alle meget smitsomme, og hvor mange Børn komme sammen, er der altsaa særlig god Lejlighed for saadanne Sygdomme til at spredes blandt Børnene, saafremt man ikke er meget opmærksom paa straks at fjerne ethvert mistænkeligt Barn fra Skolen, saasnart de første Symptomer begynde at vise sig, og dem maa Læreren kende.

Skønt her langt fra har kunnet nævnes alle de Emner, hvormed Skolehygiejnen beskæftiger sig, er dog saa meget klart, at den strækker sig over meget store og væsentlige Omraader af Skolens daglige Gerning. En Lærer kan derfor ikke udføre sit Kald, som han skal, uden at kende og forstaa denne Del af Sundhedslæren. Han skal jo ikke alene meddele Børnene en vis Kundskabsmasse, men tillige vejlede, opdrage og udvikle dem. Det kan han kun gøre, naar han giver den fysiske Side af Opdragelsen, hvad der tilkommer den, og da den legem-

lige og aandelige Udvikling er saa inderlig knyttet til hinanden, vil ethvert Misgreb eller Forsømmelse i den ene Retning ogsaa virke skadeligt ind paa den anden.

Den Fordring kunne alle Forældre med fuld Ret stille til Skolen, at denne ikke virker direkte skadeligt eller hæmmende ind paa Børnenes Udvikling og Sundhed. Men retter man denne Fordring til Skolen, da er man ogsaa berettiget til at kræve, at Skolen bliver i Stand til at opfylde sine Pligter i denne Henseende, og det kan den kun, naar de kommunale og offentlige Myndigheder støtte den saaledes, at Lokale, Skolemateriel o. s. v. virkelig er fyldestgørende. Her er overordentlig meget endnu tilbage, før det kan siges at være Tilfældet, og ved enhver Lejlighed maa det siges saa indtrængende som muligt, at her have de offentlige Myndigheder en Pligt, som de ikke have opfyldt, saa vist som Forholdene mange Steder ere ligefrem skandaløst slette. Paa den anden Side maa det ogsaa i høj Grad anerkendes, at mange Kommuner, maaske særlig i de store Byer og i Hovedstaden, i de senere Aar have gjort særdeles meget for at skaffe gode Skoler til Veje og godt Skolemateriel. Her staar der endnu tilbage, at et sagkyndigt Tilsyn vaager over, at det store kostbare Apparat ogsaa benyttes paa bedste Maade, ellers faar man dog ikke det Udbytte af de store Ofre, man har bragt, som man er berettiget til at fordr.

Medens saaledes et stort Ansvar for de Unges Udvikling hviler paa Skolen og de offentlige Myndigheder, er det klart, at endnu større Ansvar hviler paa Hjemmene. At komme ind paa denne Side af Sagen, vilde dog her føre for vidt. For at komme til et virkeligt godt Resultat, maa Hjemmene arbejde med i fuld Forstaaelse med Skolen. At opnaa dette er utvivlsomt meget vanskeligt, her kræves et langvarigt, mangesidigt Arbejde, før

det lykkes at faa den store Del af Befolkningen til at arbejde med; meget vilde dog vistnok kunne opnaas, naar Børnene i Skolen lærte de vigtigste Begreber af Sundheds-læren; Kundskaben herom vilde da efterhaanden brede sig i Befolkningen og gøre denne mere villig til at bringe Ofre til Fordel for Børnenes sunde, kraftige Udvikling baade i aandelig og legemlig Henseende.

Gode Skoler, oplyste Lærere, et sagkyndigt Tilsyn og Samarbejde mellem Skole og Hjem, det er de Betingelser, der kræves, for at vi kunne udvikle en sund, kraftig og handledygtig Slægt.

Sløjd.

(Af P. K. S. Overgaard).

Uagtet Skolen alt er overlæst med Fag og Børnene med Arbejde, er der dog et nyt Fag, som vover at banke paa Skoledøren, og som vi ganske sikkert — ligesom andre Nationer — før eller senere blive nødte til at lukke ind.

Dette Fag er Sløjd.

At Sløjden virkelig tør forlange Plads, hvor Pladsen allerede synes at være optagen, har især sin Grund deri, at den byder noget nyt, noget helt andet end de almindelige Skolefag. Gymnastik fratager lægge disse jo alene Beslag paa de aandelige Evner; Sløjden derimod tager ogsaa de legemlige Evner i Brug, giver altsaa en alsidig Udvikling.

Sløjd er et nordisk Ord, stammende fra et gammelt Tillægsord »sløg«, paa Islandsk »slægr«, der brugtes om den, der med Snildhed og Omtanke forstod at udføre Haandarbejde. I sin nuværende Betydning er Sløjd: Haandgerning i Skolens Tjeneste.

Her i Danmark bør man skælné grant mellem Husflid og Sløjd. Husfliden henvender sig navnlig kun til

voksne; Sløjden derimod kun til Skolen. Husflidens Formaal er at være produktiv, fremhjælpe Fritidsarbejdet og derved skaffe sine Dyrkere en Biindtægt; Sløjden har kun eet Formaal, et pædagogisk: at virke opdragende, udviklende, almindennende paa sine Udøvere. Husfliden støttes af »Dansk Husflidsselskab«, stiftet 1873; Sløjden af »Dansk Sløjdforening«, stiftet 1876; begge nyde Støtte af Staten.

Sløjd er ingenlunde nogen ny Idé fra i Gaar eller i Dag. De sidste Hundreedaars største Pædagoger som Amos Comenius (f. 1592), John Locke (f. 1632), Rousseau (f. 1712), Basedow (f. 1723), Pestalozzi (f. 1746) og Fröbel (f. 1782) have øjnet og hævdet Haandgerningens Betydning som Opdragelsesmiddel, men manglet praktisk Sans til at lade deres Tanker blive til Virkelighed. Rousseau hævder saaledes i sin berømte Bog »Emil«, at hans Elev skal lære et Haandværk, det renlige, sunde og nyttige Snedkerhaandværk; thi »man bør kunne arbejde som en Bonde og tænke som en Filosof, at man ikke skal blive uduelig som en Vild!« »Opdragelsens store Hemmelighed bestaar i at mage det saa, at Aand og Legeme gennem deres Arbejde stadig skaffe hinanden friske Kræfter«. Og Pestalozzi, den evropæiske Folkeskoles Fader, siger: »Kun legemligt Arbejde giver Børnene i Almindelighed Attraa efter Kundskaber, og kun der igennem kan Mennesket komme til Tilfredsstillelse med sig selv«.

I det 19de Hundrekaar er Sløjdtanken ført praktisk ud i Livet, først af den dygtige finske Professor Uno Cygnæus (f. 1810), der indførte Sløjd ved den finske Folkeskole som jævnbyrdig Fag med Skolens øvrige, dernæst af Forstanderen for Nääs Sløjdseminarium i Sverige, Otto Salomon, og siden af mange dygtige Skolemænd trindt om i Landene. Sløjd er saaledes nu indført ved de fleste finske og svenske Skoler, ved alle franske Skoler, ved ikke

faa Skoler i Norge, Tyskland, England, de forenede Stater o. s. v. Her hjemme ere vi som sædvanlig bag efter ogsaa paa dette Omraade. Dog har Sløjdsagen ogsaa her funden en ivrig og dygtig Forkæmper i Lederen af Dansk Sløjdlærerskole i København, Aksel Mikkelsen, der ved sit ihærdige Arbejde for Sløjden, sit originale Sløjdsystem og sine »Arbejdsstillinger« har vundet megen Anerkendelse baade i Ind- og Udlandet. Ifølge »Dansk Sløjdforenings Aarsber. for 1888« er Sløjd indført i Danmark ved ialt 46 højere og lavere Skoler.

Sløjd indskrænker sig i Hovedsagen til Træarbejde, da det har vist sig, at dette bedst opfylder de pædagogiske og hygiejniske Fordringer, som kunne stilles til et Skolefag. Som ved ethvert andet Skolefag gaar man frem fra det lettere til det sværere, fra det enkelte til det mere sammensatte, fra Brugen af kun eet Værktøj til Brugen af flere. Tillige lægges der megen Vægt paa, at Modellerne faa smukke Former, som kunne udvikle Barnets Form- og Skønhedssans, og at de ere nyttige Brugsgenstande, som kunne finde Anvendelse i Hjemmene.

Det møjsommelige legemlige Arbejde blev givet Menneskeheden som en Straf for Synden; men for alle, som lydig have bøjet sig under Guds Bud: »I Dit Ansigts Sved skal Du æde Dit Brød!« er denne Straf bleven til Velsignelse; thi det legemlige Arbejde har været dem en Kilde til Sundhed, Tilfredshed, aandelig Ligevægt, kort sagt: til megen Lykke, fordi det er i Overensstemmelse med Menneskets sande Natur før Syndefaldet. Naar det legemlige Arbejde bærer saadanne Frugter, mon det da ikke bør tages i Skolens Tjeneste?

Ethvert Barn er født med Virksomhedstrang; i samme Grad, som denne Trang tilfredsstilles paa en for Barnet naturlig Maade, udvikles dets Evner, og i samme Grad,

som der stænges for den, hæmmes og standses Evnernes Udvikling. Men kan det med Sandhed siges, at Skolen tilfredsstiller Børnenes Virkelyst? Nej, tvertimod. Det er en af Skolens værste Fejl, at den ikke gør det. Barnet rives ved Syvaarsalderen bort fra sit naturlige Arbejde, Legen, og tvinges til et Tankearbejde eller et mekanisk Arbejde, som ingenlunde er naturligt for det og ofte blot trætter og keder. Deraf kommer det, at den lille opvakte Syvaarsgut, som træder ind i Skolen, Tid efter anden tit bliver enten dvask og tvær eller ogsaa en stor Spilopmager.

Et livligt Haandarbejde, afpasset efter Barnets Tarv, vilde for en stor Del raade Bod paa denne Mangel ved Skolen.

Grundige Undersøgelser have godtgjort, at Skolen er alt andet end et sundt Opholdssted for Børnene. Hver fjerde Dreng og hver anden Pige lider af en eller anden Sygdom, navnlig Kirtelsyge, Blegsot, Blodstigninger og især Tæring, og Skolen med sin stadige Stillesidden i usunde Stillinger, sin tit fordærvede Luft og sit overanstrengende Tankearbejde, navnlig i den højere Skole, er for en stor Del Skyld i disse Sygdomme. Bliver det ved i samme Spor, kunde det gerne hændes, at Forældrene sagde: Hellere undvære Skolen end udsætte vore Børns Sundhed for saa store Farer. — Hvilket Værn for Børnenes Sundhed vilde det ikke være, om de een eller to Timer daglig kunde faa Sløjd, kunde faa Lov at arbejde i sunde Stillinger og anspænde alle deres aandelige og legemlige Kræfter paa et sundt og for dem naturligt og afpasset Arbejde i frisk Luft. Sløjd og Gymnastik i Forening vilde danne den bedste Modvægt mod de forannævnte Skolesygdomme. Derfor har Sløjden ogsaa sine ivrigste Talsmænd mellem de paa dette Omraade sagkyndige Læger. Men vi maa bryde med alle Fordomme og have de stakkels Piger med

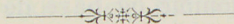
baade til Sløjd og Gymnastik — de trænge saa uendelig haardt dertil. Lad saa Drengene til Gengæld lære at stoppe en Strømpe og sy en Knap i; det kan aldrig skade dem og kan under mange Forhold være dem til Gavn.

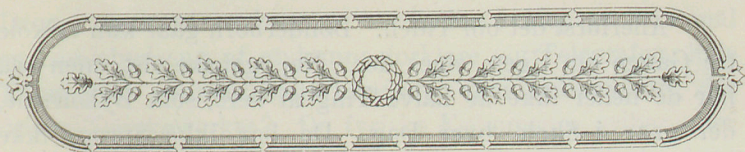
Det har vist sig, hvor Sløjden har været indført i Skolen i en længere Aarrække, at den omfattes med stor Kærlighed baade af Lærere og Børn, letter Disciplinen, udvikler Børnenes Form-, Ordens- og Nøjagtighedssans og lærer dem i nogen Maade at tage forstandig og naturlig paa en praktisk Opgave; og det paastaas, at Børnene ere lige saa fremmelige, ja fremmeligere i de alm. Skolefag nu som før; thi der læres mere i een Time, naar Børnene ere friske og oplagte, end i to, naar det gaar med Ulyst og Søvnighed.

Det er en stor Fornøjelse at se Børn sløjde. De gaa helt og fuldt op i deres Arbejde. En sand Glæde og Stolthed lyser dem ud ad Øjnene, hver Gang de faa en eller anden Genstand færdig, som de kunne bringe med hjem. Derfor er det visselig ikke uden Grund, naar Sløjdens Venner haabe, at Sløjd vil bibringe Børnene — rige som fattige — Kærlighed til og Agtelse for det legemlige Arbejde.

Efter min Erfaring trænges der omtrent lige saa haardt til Sløjd i Almueskolen som i Kjøbstadskolen. Navnlig Vinteren tilbringe de fleste Landsbybørn med Skolegang om Dagen og Lektie læren eller Morskabslæsning om Aftenen.

En sund Sjæl i et sundt Legeme, harmonisk udviklede Mennesker, der baade kunne tænke og arbejde — det er Maalet, som Skolen bør have for Øje. Sløjden vil kunne hjælpe os et godt Stykke fremad mod dette Maal — lad os da ikke kaste Vrag paa den.

Fysikundervisning i Landsbyskolen.

Af *Otto M. Møller.*

Det fejler næppe, at mange ved at høre nogen tale om Fysikundervisning i Almueskolen paa Landet vil trække paa Skuldrene og straks erklære Tingen for umulig, uudførlig. Der er ikke Tid til sligt, vil de sige, og frem for alt ligger Fysikken langt over Bønderbørns Fatteævne. Hvorledes skulde man kunne forklare dem en saa simpel Ting som Kræfternes Parallelogram, eftersom de er blottede for ethvert Spor af Begreb om Matematik? Og Børnene gider heller ikke. Tænk paa, hvor svært det for en 20—25 Aar siden faldt de Lærere, der indførte Historie- og Geografi-Undervisningen i deres Skoler, at faa Børnene til at læse paa de ny Lektier. Og hvad Nytte er det til for en Bondedreng at kunne Fysik? . . . Der er Indvendinger nok, der vil rejse sig, naar dette Spørgsmaal bringes paa Bane.

Men ved at gaa disse Indvendinger efter i Sømmene vil man snart komme paa det rene med, at der ikke er videre Hold i dem.

Allerførst det om Tiden. Bønderbørn gaar kun i Skole tre Gange om Ugen, siges der. Nej, ganske vist, men saa har de heller ikke de halve Ting at lære som Bybørnene, der gaar i Skole hver Dag. De har ikke Sprog, ikke Matematik — Fag, der stjæler lang Tid. Det skulde saa vist ikke gøre fra eller til, om ældste Klasse ofrede en Time ugenlig paa et nyt Fag i Stedet for at sidde og brumme i Kor, mens den læser over paa et Stykke i Matzens Læsebog, som den snart kan uden ad.

Og hvad Fatteævnens angaar, saa kan man altid tale om den, naar man har prøvet den. Her bliver alligevel ikke Tale om matematiske Udviklinger eller Forklaringer. Skulde man ikke kunne forklare Løftestangen saa nogenlunde, uden at Tilhørerne behøvede at være Matematikere? Anvend en inddelt Løftestang, paa hvilken man anbringer Lodder, og lad den virke paa et Legeme, hvis Vægt man kender, og det vil ad det simple Eksperiments Vej være let at klargøre den simple Lov om Masse og Afstand fra Hvilepunktet.

Heller ikke vil det om, at Børnene ikke gider, holde Stik. Ja, en tør, kedelig Undervisning, den er Børn i det hele taget aldrig med paa. Men undervis dem paa en morsom, underholdende Maade, anstil Eksperimenter og lad dem lære gennem Øjet, saa vil man finde, at de lærer hurtig, fordi Lysten bliver en medvirkende Faktor.

Intet andet Fag kan i den Grad gøres underholdende for Børnene som Fysik; der er intet, de kan bringes til at interessere sig mere for, — men om de skal komme til at holde af det, afhænger naturligvis af Undervisningsmaaden. Det skal indrømmes, at der gives Lærere, der gør ethvert Fag trættende og kedeligt.

Hvad Nytten af Faget angaar, saa forekommer den mig temmelig utvivlsom. Hvad Nytte har en københavnsk

Dreng mere af at lære om Axolotlen i Mejicos Søer end en Landsbydreng af at kunne forklare sig Telegrafen, hvis Traad gaar gennem hans Landsby, eller Lokomobilet, der driver Tærskværket? De fysiske Fænomener griber atter og atter ind i det daglige Liv, og er Barnets Tanke først ledet i den Retning, lærer det hurtig at tænke og sammenligne. Han vil ofte, naar han kaster en Sten i Luften, komme til at tænke paa Faldhastighed og Tyngdelov; falder den i Vandet, og der danner sig Ringe om det Sted, hvor den faldt ned, tænker han paa Bølgebevægelsen, og løber han, husker han maaske med eet paa, at Gangen er et afbrudt Fald. Moderens Spiderok træder frem for ham som »Maskine«; den belæssede Høstvogn bringer ham til at tænke paa, hvad Læreren fortalte om Ligevægt og om Legemet, der vælter, naar Tyngdepunktet falder uden for Understøtningspunktet. Kort: intet andet Fag vil, rigtig anvendt fra Lærerens Side, bedre udvikle og modne Barnets logiske Sands og naturlige Opfattelsesævnne.

Men nu bliver Spørgsmaalet: i hvilken Udstrækning og hvorledes skal Faget drives?

Dette bliver naturligvis til Dels en Skønssag og kommer frem for alt til at afhænge af Lærerens Anlæg, Kundskab og Interesser. Men i al Almindelighed kunde man dog vist for Landsbyskolens Vedkommende blive enige om: ingen Lektier i det ny Fag! Lektier er for Bønderbørn ofte en Pine, og de forstaar sjældn, hvad de læser paa egen Haand; de lærer tidt blot ramsevis uden ad, uden Hensyn til Meningen, og desuden har vi heller ingen Lærebog i Fysik, der kan siges at være fuldt ud tilfredsstillende til dette Formaal. Fysik skal i det hele taget ikke læres gennem Bøger: først Eksperimenter og saa Eksamination over det forklarede for at se, om Børnene har forstaaet det. Har man tilstrækkelig med

Instrumenter, saa lader man Børnene praktisk vise Eksperimentet efter.

Mulig bør man indskrænke sig til een Time Fysik om Ugen, f. Eks. om Lørdagen, og lade Børnene betragte denne nærmest som en Underholdningstime, Læreren anstiller for deres Fornøjelse og Belønning for Flid. Intet vil lettere gøre dem velvillige over for Faget og spænde deres Opmærksomhed.

Det vanskeligste ved Sagen bliver Instrumenterne.

De fleste yngre Lærere er nemme paa Fingrene, og adskillige Ting vil de kunne lave i Træ. Det er ikke vanskeligt at konstruere en lille Trævægt (at den ikke bliver ganske ligearmet, gør intet, da man kan anvende Dobbeltvejning), paa hvilken man kan eftervise Legemers Tab i Vand og nogenledes bestemme Vægtfylden. Lodderne faas let, naar man erindrer, at en Øre vejer 2 Gram (de er rigtignok ikke alle af fuldstændig ens Vægt, men man kan prøve sig til Gennemsnittet). Et Stykke Pap, der vejer lige saa meget som en Øre, klippes midt over, og man har da to 1-Grams Lodder; af det ene kan man da faa to 50-Centigramslodder o. s. v. Ved Vejning opefter maa man stadig bruge 1 Øre, idet man erindrer, at en 2-Øre ikke vejer dobbelt saa meget som en 1-Øre. Paa denne og lignende Maade dannes let mange andre Apparater.

Men der er rigtignok Apparater, som Læreren ikke selv kan lave. I ethvert Tilfælde maa han købe de Sager, han skal anvende til at lave dem, f. Eks. overspunden Traad til Telegrafapparat og Induktion. Ting som galvaniske Elementer maa købes, hvis man skal have nogen synderlig Glæde af dem (køb Leclanché eller de ny Dun Kali-Elementer; det er de sparsommeligste). Det kan ikke forlanges, at Læreren, der ofte sidder knapt i det, selv skal sætte sig i Udgift for disse Ting, men det ligger da

nær for Sogneraadene at træde understøttende til. Et halvt hundrede Kroner er ikke mange Penge, naar der er Tale om fysiske Apparater, men paa den anden Side er det temmelig rigeligt, naar der blot er Tale om at indkøbe det nødvendigeste Materiale til selv at forfærdige Apparaterne af. Aar efter Aar vil en Lærer paa den Maade lidt efter lidt kunne fuldstændiggøre sin Samling af Apparater, og er man blot en Smule praktisk anlagt, kan man ofte nøjes med en Ubetydelighed.

Adskillige Lærere gennemgaa jo med ministeriel Understøttelse Sommerkursus i Fysik. Der vil være særlig Lejlighed for disse til at forskaffe sig billigere Instrumenter under deres Ophold i Hovedstaden og under en dygtig Fysikers Vejledning.

Men Hovedbetingelsen for Indførelsen af en saadan begrænset Fysikundervisning i Landsbyskolen kommer naturligvis baade i første og sidste Instans til at afhænge af Lærerens personlige Lyst og Interesse. Er denne Hovedbetingelse imidlertid tilstede, bør Læreren ubetinget gøre et Forsøg, og staar han ellers i godt Forhold til Børnene, saa han kan faa dem i Tale, vil han sikkert faa Glæde deraf. Det er nu en Gang saa, at Børn lærer helst og bedst, naar de ikke selv ved af, de lærer, men bare tror, de more sig.

Vejledning
til
Indsamling og Opbevaring af Insekter.

Af F. P. J. Lund.

Alle maa sikkert indrømme, at man i Naturen har en ypperlig Billedbog, som enhver kan have Gavn og Fornøjelse af at læse i. Selv det mindste og ubetydeligste Stykke Kul kan have en hel Historie fra Jordens Udvikling at fortælle os, naar vi kun forstaa at læse ret deraf; thi det fortæller os ikke Historier, uden at vi selv tage fat og gøre noget for at faa det at vide. En god Samling af Naturgenstande er derfor af en overordentlig Betydning for Undervisningen og Opdragelsen, naar Læreren forstaaer at benytte den, og der burde ikke være nogen Undervisningsanstalt i hele Landet, den være nok saa lille, uden at den jo havde en om ikke stor, saa dog lille Samling af Naturgenstande.

Det viser sig ogsaa, at de fleste Børn af Naturen have Interesse for Naturhistorie, naar den tages paa rette

Maade og ikke indskrænker sig til en Opramsning af Knokler, Tandforhold o. s. v. Endvidere er det sikkert, at man særlig paa Landet meget let kan faa en lille Samling af Naturgenstande til Skolebrug, da Børnene, saa snart de faa noget at vide om Indsamlingen, saa ere meget ivrige for selv at hjælpe til at forøge Skolens Samling; og naar deres Sans først er vakt, kan Læreren let lede den saaledes, at den bliver til Fornøjelse for ham og til stor Nytte for hans Gerning som Opdrager.

Mange Lærere, særlig paa Landet, ville vel indvende, at der slet ikke er Tid til at tage Naturhistorie som Fag ved Skolen. Jeg skal dertil bemærke, at Naturhistorien er et Fag, som netop paa Landet burde træde frem i første Række af Undervisningsfagene, da det er et Fag, som det har stor Betydning for Landmanden at være godt hjemme i. Blandt Insekterne og Svampene har han sine værste Fjender, og Oplysning om dem og deres Bekæmpelse vilde mangan Gang hjælpe ham til at tage Forholdsregler mod dem, før han kommer til at lide under den Skade, de gøre.

Lærerne maa ogsaa med en god Vilje kunne faa lidt Tid tilovers til Naturhistorieundervisningen i hver Uge, ja selv om det kun i Sommertiden kunde blive en halv Time ugentlig, vilde der dog i den Tid kunne udrettes grumme meget, naar Skolen var i Besiddelse af en lille Samling, særlig af nyttige og skadelige Insekter. Interessen derfor kunde vækkes, og Børnene kunde begynde at indsamle Genstande; men desværre er det jo ofte saaledes, at Lærerne ikke kunne give Børnene den fornødne Vejledning dertil, hvorved Interessen lidt efter lidt svækkes, da de selv faa Følelsen af, at deres Arbejde er spildt.

Naturligvis vil det ogsaa tage lidt Tid at faa en Samling opstillet og ordnet saaledes, at man kan have

noget Udbytte deraf; thi ere Genstandene ikke behandlede ordentlig, have de ikke stor Værdi. Den Tid, der medgaar til Præparation og Opstilling, faar man imidlertid fuldt Vederlag for i den Fornøjelse, man faar af Samlingen, og i Børnenes Glæde derover.

Jeg skal i det følgende give en kort Vejledning til Indsamling og Opbevaring af Insekter, idet jeg dog maa bemærke, at i en saa kortfattet Artikel kan der langtfra gives nogen udtømmende Anvisning for de enkelte Afdelinger, men maatte denne lille Vejledning bidrage sit til, at Interessen for Naturhistorien maa vækkes rundt omkring ved vore Almueskoler, saa er dens Maal naaet. For den Samler, der maa ønske udførligere Vejledning til Indsamling af Naturgenstande, skal jeg henvise til et Par Smaaabøger, der behandle dette Spørgsmaal, nemlig: A. Feddersen: «Vejledning til at samle og bevare Naturgenstande», Kjøbenhavn 1878 — og H. Mortensen: «Om Planteindsamling», Kjøbenhavn 1857.

De til Indsamling af Insekter nødvendige Redskaber ere: en Kætte, et Sommerfuglenæt, nogle Æsker, en Del Insektnaale af forskellige Numre (de hvidkogte Naale ere de bedste) og en Flaske med Vinaand til at dræbe Biller, Aarevingede o. fl. i; man kan ogsaa benytte noget Benzin, som af og til dryppes paa Papirstrimler i Samleglasset, og som dræber Insekterne. Samleglassets Halvaabning maa være godt 1 Tomme i Tværmaal. De dræbte Insekter maa ikke ligge for længe i disse Vædske, da Farverne let forandres deraf.

Billerne indsamles hele Aaret rundt. Om Vinteren kan man finde dem under Mos, Stene, Træbark o. lign. Mange af dem kan man fange med Haanden; men de, der sidde paa Buske, mellem Græs o. lign. fanges lettest med Kætsen, der bestaar af en Lærredspose af 15—18

Tommers Længde. Denne Pose er fasthæftet til en af stærk Jærntraad lavet Ring, der er 1 Fod i Tværmaal, og som kan sættes fast paa en lang Stok. Man stryger med Kætsen hen over Planterne og bevæger den omtrent som 8. Af og til undersøges saa Kætsen, og de fangede Insekter tages ud. Man kan ogsaa ofte fange en Del Arter ved at brede et hvidt Klæde ud under Træer eller Buske og saa ryste Træet.

Alle Arter dræbes ved at kaste dem i en Flaske med Spiritus, hvortil der helst maa være sat lidt Kvassia, hvilket hjælper til at bevare dem for Insektangreb, naar de senere ere indlemmede i Samlingen. — De skulle nu præpareres, og man tager dem derfor op af Flasken og lader den Spiritus, der hænger ved dem, indsuges af lidt Trækpapir. Man stikker dem dernæst paa Insektnaale af passende Tykkelse, men ens Længde. Ere Billerne saa smaa, at de ville gaa itu derved, maa man først klæbe dem fast paa et lille Stykke Papir og saa stikke Naalen derigennem. Naalen stikkes gennem højre Dækvinge, saa den kommer frem mellem andet og tredje Fodpar. Derefter ordnes Billernes Lemmer og Følere, saa de sidde i naturlig Stilling. Man kan da sætte Billerne paa et Bræt af løst Træ eller af Kork og ved Hjælp af Naale holde Lemmerne i naturlig Stilling, indtil de ere tørre, hvorefter de forsynes med en lille Seddel, der sættes under dem paa samme Naal, og hvorpaa der staar Navn, Findested og Datum. Kender man ikke Navnet, bør man give dem et Nummer, der henviser til en Bog, man fører over dem, og hvori man har skrevet Findestedet og Tiden. De ordnes derpaa efter Slægtskabet og gemmes i firkantede Kasser med tætsluttende Laag, som maa kunne beskytte mod Støv og skadelige Insekter. (Bunden i Kassen maa helst være bedækket med Kork, Hyldemarv, blødt Træ,

en løs Papirmasse eller lign. for lettere at faa Naalene i. Smaa Stykker Kamfer, lagte i Kassen, hjælpe til at bevare dem).

Sommerfuglene faas i smukkeste Eksemplarer ved at udklække Larver og Pupper. Man kan ogsaa fange dem, hvortil man benytter et Næt, der er lavet af tyndt Tøj (Flor) og ligner Kætsen, man benytter til Billerne, men ender i en Spids. Naar man har fanget en Sommerfugl, kan man let dræbe den med et Par Draaber af den Spiritus, man har benyttet til Billerne, eller ogsaa kan man have sine Naale dyppet flere Gange i en stærk Tobakssaft og atter ladet dem tørre. (En saadan Tobakssaft kan dannes af Vinaand og Tobak). Man griber saa Sommerfuglen og klemmer dens Bryst mellem venstre Haands Tommel- og Pegefinger, hvorpaa man stikker en saadan tilberedt Naal gennem Brystet; den vil saa hurtig dø. — Naar man kommer hjem, maa Sommerfuglen udspændes. Man kan dertil benytte et Bræt af løst Træ, hvori der er lavet en dyb Fure, bredere i den ene end i den anden Ende. Deri sættes Naalen med Sommerfuglen, som maa staa i Højde med Brættets Overflade, hvorpaa Vinger og Følere forsigtig bringes ned paa Brættet og holdes saaledes udspændte ved Hjælp af Papirstrimler, indtil de ere tørre, hvorpaa de sættes i lignende Kasser som Billerne efter paa samme Maade at være forsynede med Navn o. s. v. Da Farverne paa Over- og Undersiden af Vingerne ofte ere forskellige, vil det være hensigtsmæssigt at have 2 Eksemplarer af hver Art, hvoraf det ene Eksempel har Undersiden, det andet Oversiden opad.

De Aarevingede fanges med Sommerfuglenættet og kastes i Spiritusflasken. De dø meget hurtigt og kunne derfor kort efter tages ud. Naalen stikkes gennem Brystet. De kunne udspændes som Sommerfuglene, men det er

lettere at lade Vingerne ligge tilbage paa Ryggen og kun bringe Fødderne og Følerne i den rette Stilling ligesom hos Billerne; man maa passe godt paa, at Bagkroppen ikke krummer sig nedad hos dem.

Fluerne behandles som de Aarevingede. Vingerne ville ofte bøje sig opad, hvilket kan forhindres ved at sætte dem i Spændebrættets Fure, bringe dem i Linie med Overfladen og holde Vingerne nede med en Papirstrimmel, en Glasplade eller lign.

Nætvingede, Ensvingede og Halvvingede fanges med Sommerfuglenættet eller med Haanden, eftersom de kunne flyve eller ej. Guldsmede dræbes ved et let Tryk paa Brystet. Insektnaalen stikkes midt gennem Brystet. De udspændes og opbevares som Sommerfugle. — De øvrige dræbes let med Spiritus. Græshopper, Tæger og Bladlus dræbes som Billerne. Da Græshoppernes Farve paa andet Vingepar ofte er forskellig fra Farven paa de øverste Vinger, er det godt at have 2 Eksemplarer af hver saadan Art, et Eksempel med udspændte og et andet med sammenfoldede Vinger. Tæger og Bladlus stikkes med en Insektnaal gennem Midten af Bryststykket. Mindre Insekter af disse Ordener behandles som smaa Biller.

Af alle Insekter, men især af de skadelige Insekter, vilde det være hensigtsmæssigt at have baade Æg, Larve, Puppe og fuldt udviklet Insekt af hver Art; men Pladsen tillader mig ikke her at gaa nærmere ind derpaa. — Samlingen maa opbevares paa et tørt Sted, hvor den ikke er udsat for Sollyset, da Farverne let derved ville bleges.

Ønskernes Fugl!

Jeg søger efter, jeg higer imod
en lille Hytte ved Højens Fod,
et stille Hjem ved den klare Kilde,
dækket af Ranker og Roser vilde.
Hvor Fuglene synge i Busk og Krat,
og hvor der er Læ for de kolde Vinde,
hvor Blomsterne dufte ved Dag og ved Nat,
hvor Kærlighed bor baade ude og inde.
Hvor jeg hist ved den rislende Elv
stundom kan drømme mig ind i Himlen,
hvor jeg kan søge mit eget »Selv«,
som jeg glemte derude i Vrimlen.
Og hvor — fjernt fra den alfare Vej --
Verdens Travlhed jeg ændser ej,
hvor der er langt til den larmende By,

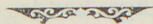
og hvor Livet saa tyst sig rører,
 hvor jeg den store Ensomhed hører
 tone igennem hver en Lyd. —
 Hvor der altid er godt at være,
 og hvor det tunge bli'r let at bære;
 hvor min trofaste, kærlige Kvinde,
 hende, som er saa god og ren,
 hun skal sidde i Ro og spinde
 Lykkens Traad paa den hjemlige Ten.
 Der skal jeg glemme de mange Savn,
 der skal i Fred mine Dage skride,
 der skal i Jesu velsignede Navn
 jeg ømt tage alle dem i Favn,
 som her jeg fik ved min Side.

Men mon den kommer, den signede Stund,
 da Smilet lægger sig om min Mund?
 Mon der kommer en Tid, min Ven,
 da jeg som Barn bliver glad igjen?
 Mon der kommer en Foraarsdag,
 da Storken sætter sig paa mit Tag?
 Storken — tys! — jeg har hørt engang,
 da jeg var Barn, en lille Sang.
 Den handlede just om en Storkefa'r,
 som netop den Dag, han drog afsted
 ned til Østens hellige Lande,
 ned til Opfyldelsens grønne Strande,
 hvert Ønske under sin Vinge bar,
 og hver en Hjertets Bøn tog med.
 Og naar saa atter herhid han drog,

bort fra Faraos stolte Grave,
 hen over Sø og bølgende Have,
 dejlige Gaver med han tog.
 Og naar da han til Stedet kom,
 hvor han Ønskerne fandt hernede,
 da han forsked' og spurgte, om
 Længslen laa der endnu til rede,
 om den vokste i Sindets Grund,
 om den laa som en Bøn paa Mund,
 og var det saa, da i samme Stund
 han kasted' Gaven i Fanget.

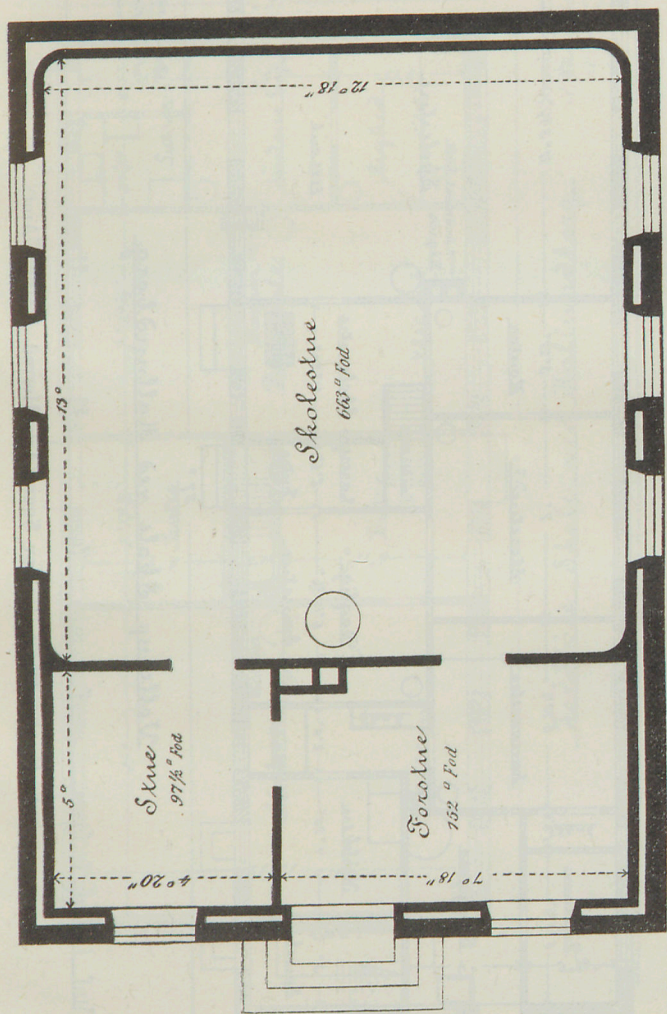
Se, det var nu Sangen om Storkefa'r,
 som Ønskets Opfyldelse til os bar,
 og jeg synes næsten, den giver Svar
 paa det, hvorom nys jeg spurgte.
 Lad Ønsket da gemmes paa Sjælens Bund
 og vokse fra Vaaren til Sommerens Stund
 og grønnes, naar Vinteren ligger derude,
 og Sneen flyger imod vor Rude.
 Saa kommer engang vel den Foraarets Dag,
 da Storken staar paa vort Tag.

Korch

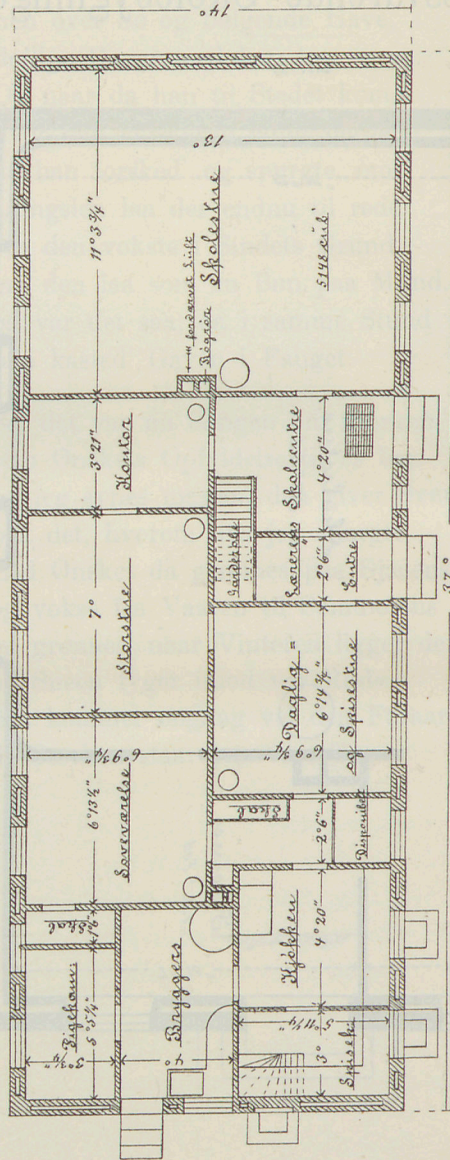

Nyere tidssvarende Skolebygninger.

Nr. 1.

Rolund Skole, Udby Sogn (Vends Herred, Odense Amt).

April 1889
af E. Skovbo

Vollerup Skole ved Skallundborg

Vollerup Skole, Raklev Sogn (Arts Herred, Holbæk Amt).

Til Grundplanerne.

Nr. 1.

Skolestuen er beregnet til 50 Børn, 13 $\square$ Fod Gulvplads og 130 Kbf. Rum til hvert (i alt 6630 Kbf.), da der er 10 Fod mellem Loft og Gulv. Dog er der kun ca. 40 Børn, altsaa ca. 165 Kbf. Rum til hvert.

Forstuen er beregnet til 3 $\square$ Fod til hvert Barn = 150 $\square$ Fod. Gulvet er Cement. Til Børnenes Skiftefodtøj findes en Slags Reol, inddelt i Rum, og forsynet med Døre, saaledes indrettede, at de kunne drejes til begge Sider og aflaaes. Paa ældste Klasses Skoledage er der da lukket for yngste Klasses Fodtøj og omvendt.

Det lille Værelse ved Siden af Forstuen benyttes til Sognebogsamlingen, til Opbevaring af Skolemateriel og til Sogneraadsmøder, saa at Skolestuen ikke behøver at tages i Brug til disse.

Grunden er dækket med Beton af Granitskærver — derfra til Gulvet er ca. $\frac{3}{4}$ Alen. Under Gulvet er anbragt Indskud af Brædder med et Lerlag paa et Par Tommer.

Murene ere $1\frac{1}{2}$ Sten med hult Rum imellem.

Skolestuens Hjørner ere afrundede, Væggene malede med en mat graa Farve og Gulvet ferniseret.

Vinduernes Glasflade er noget over $\frac{1}{6}$ af Gulvfladen (de burde være $\frac{1}{5}$, dog er Belysningen tilstrækkelig, da de 3 af Vinduerne vende ud til fri Mark). Vinduerne ere $3\frac{1}{4}$ Alen høje og forsynede med Gardiner og Rullegardiner. De øverste Vinduesrammer ere hængte saaledes, at de kunne drejes om en vandret Akse.

En stor Ventilationsovn findes, med Luftkanal under Gulvet og Udsugningsskorsten. — Luftkanalen, der deler sig i 2 Grene, har i Tværsnit 200 $\square$ Tom. (4 for hvert Barn), Luftskorstenen 150 $\square$ Tommer (3 for hvert

Barn), med 2 store firkantede Ventilert, en ved Loftet og en ved Gulvet. Under Kakkellovnen og i Luftkanalen findes Spjæld, hvorved der efter Behag kan lukkes for Tilførselen af frisk Luft.

Skolestuen er forsynet med Tomandsborde og et godt Katheder med Skabe til Lærerens Embedsbøger, Skrive- og Stilebøger etc.

Tidssvarende Undervisningsmateriel vil blive anskaffet lidt efter lidt. Foruden de sædvanlige Bøger haves nu kun: 1 Globus, 1 Sæt bibelske Billeder, 1 do. Anskuelsesbilleder, 1 do. ethnografiske og 1 do. stereometriske Figurer.

Dobbeltskolen i Brenderup er, hvad Skolestuen angaar, opført efter Rolund Skoles Model. De samme Principer ere fulgte i Gamborg og Balslev, hvor Skolestuen dog kun er beregnet til 40 Børn. — Paa sidste Sted findes Vinduerne i Skolestuens ene Langside, saa at Børnene faa alt Lyset fra Venstre.

(Meddelt af Provst C. Glerup i Ronæs).

Nr. 2.

Vollerup Skole, der opførtes 1889, maa siges at tilfredsstille alle rimelige Fordringer til en Landsbyskole; den frembyder i Retning af Rummelighed og Bekvemmelighed alt, hvad en Lærer kan ønske sig. Den store lyse Skolestue med 140 Kbf. Rum pr. Barn har en Recks Patentovn Nr. 13 med Ventilationsapparat. Den under Gulvet liggende Friskluftskanal fører frisk Luft ind i Ovn, hvorfra den opvarmet spreder sig ud til den fjærneste Krog i Stuen, for siden langs Gulvet at vende tilbage til Skorstensventilen. — Den Maade, hvorpaa Trækrudderne ere anbragte saavel i Skolen som i Lærerboligen, er særdeles heldig, idet det øverste Vindue er liggende og aabnes udefter fra neden, saa at det uden Gene kan staa

aabent selv i den stærkeste Regn. — Entreerne ligge jævnsides og staa i Forbindelse med hinanden. Skolens Entre har Jærnlersflisegulv med Fodskraberist, Knager og Reoler til Børnenes Tøj og Skiftefodtøj. Lærerboligens Entre har lukket Rejsetøjsgarderobe. Boligens Indretning er overordentlig hensigtsmæssig og uden Karrighed forsynet med Bekvemmeligheder i forskellige Retninger (Sovekammergarderobe, Klosetrum osv.). Værelserne (5) lyse og rummelige, Køkken, Spisekammer, Bryggers, Pige-kammer og Kælder ligeledes. Lærerens Kontor er, uafhængig af den øvrige Lejlighed, beliggende ved Siden af Skolestuen med Indgang fra Skoleentreen. — Hele Bygningen har uden Undtagelse Gibsloft og ferniserede Gulve. Der er intet overflødigt og intet manglende, saa at den i et og alt gør Kommunen saa vel som Bygmesteren, Murmester H. Sørensen i Kallundborg, Ære.

(Meddelt af Lærer Jørgensen, Vollerup).

Nr. 3.

Jordløse Skole blev opført 1887. Den bestaar af 2 rummelige og lyse Skolestuer, en til Hovedskolen og en til Forskolen eller Pogeskolen. Hver har sin ligeledes rummelige og lyse Gang, i hvilken alle Børnene kunne opholde sig i Frikvartererne og i Middagsstunden. Disse Gange kunne om Vinteren opvarmes, idet Røret fra Hovedskolens Kakkelovn føres ud i Gangen og ned gennem en »Vendekasse«, og Pogeskolens Gang har en egen Kakkelovn. De have henholdsvis en Gulvflade af 151 □ Fod og 114 □ Fod. I Gangene findes Knager til Overtøj og Huer, Hylder til Børnenes Mad og Skiftesko. Gulvet er af Jærnlersfliser med Skraberist.

Murene ere $16\frac{1}{2}$ Tomme tykke med hult Mellemrum.

Under Gulvene i Skolestuerne er »Indskud« med Lerlag. Overalt er 10 Fod til Loftet.

Hovedskolens Klasseværelse er 22 Fod langt og $27\frac{1}{4}$ Fod bredt, ialt 6000 Kbf. Lyset kommer fra 2 modsatte Sider gennem 3 Fag Vinduer paa hver Side. Disse ere 3 Alen 1 Tom. høje og 1 Alen 19 Tom. brede med 6 Ruder. Det øverste Vindue (ovenfor Tværposten) er liggende og aabnes udefter forneden og kan derfor staa aabent i Regn, uden at det regner ind. — Væggene have en graalig Farvetone i Kalk. Kakkelovnen er en Recks Patentovn Nr. 13, hvis Friskluftskanal under Gulvet udgør 192 $\square$ Tom. i Tværnsnit og er forsynet med 1 Spjæld paa hver Side af Kakkelovnen. Ved Siden af Røgskorstenen er en særegen Udsugningsskorsten, til hvilken 2 Ventiler, en forneden ved Gulvet og en foroven ved Loftet, føre ind.

Skolestuen er forsynet med 23 Tomandsborde i 3 forskellige Størrelser (D. L. F.s Model).

Den sorte Tavle er en fritstaaende 4-sidet lodret Svingtavle fra C. B. Hansens Etablissement i København.

For Vinduerne i Sydsiden er anbragt Rullegardiner, og Gardiner af en Slags Voksdug er der over alle Vinduerne. — Langs Loftet hele Skolestuen rundt er der en tynd Jærnstang (af $1\frac{5}{8}$ Tom. Rundjærn), som benyttes til Ophængning af Landkort, Billeder, Fortegninger m. m., idet disse ophænges i Staaltraadskroge, som atter hænge paa Jærnstangen. Herved undgaas al Ødelæggen af Murene og Pudsningsen ved Indbankning af Søm og Kroge, ligesom man nemt kan overhænge hele Væggen fra øverst til nederst paa et hvilket som helst Sted.

Et nyt smukt Dobbeltskab (ligesom Bordene gult ferniserede) rummer Skolens Bøger, Skrivebøger m. m.

samt et begyndende lille Skolemusæum (Oldsager, Naturgenstande osv. til at anskueliggøre Undervisningen*).

Forskolens Lokale er indrettet væsentlig som Hovedskolens, kun er det noget mindre (4240 Kbf.). Iøvrigt Lys fra 2 Sider, Recks Patentovn med tilhørende Friskluftsledning, Spjæld, Luftskorsten, Ventiler osv.

Her findes dog de gamle lange Borde, men i en ændret og forbedret Skikkelse.

Overalt er der gibset Loft, og i begge Skolestuerne er der ferniseret Gulv, hvilket bevirker, at man kan udføre Vaskning af Gulvet een Gang om Ugen, en Foranstaltning, som i Forbindelse med, hvad der ellers gøres for at fjerne Støv, er meget værd for Børnenes og Lærernes Sundhed, for Lokalets Hyggelighed og Orden.

Lærerindens Lejlighed støder op til Pogeskolens Lokale, er hyggelig og smuk med 2 Værelser, Køkken og Gang. (Lærers Lejlighed er i en særskilt Bygning og er ældre).

Skolebygningen er skifertækket og Murværket i Gavlene har smukke brudte Flader samt »Stik« osv. Endvidere er den forsynet med Tagrender.

Murmester H. Sørensen, Kallundborg, har leveret Tegningen og udført Arbejdet, og det maa siges, at Bygningen gør baade Kommunen, dens Sogneraad samt ham Ære.

I det nordvestlige Sjælland, Arts, Skippinge og Løve Herreder findes iøvrigt flere ny tidssvarende Landsby-Skolebygninger, saasom i Hallenslev og Ry, begge i Løve Herred.

Udgiveren.

*) Denne Samling er væsentligt tilvejebragt ved at opfordre Skolebørnene og Hjemmene i Sognet til at skænke, hvad der maatte findes af Ting, der passe for en saadan Samling. Det er mit Haab, at den maa vokse sig større og større gennem Aarene og derved bidrage sit til at gøre Undervisningen frugtbringende!

Fortegnelser.

Det danske Kongehus.

Kong CHRISTIAN IX, f. 8. April 1818, tiltraadte Regeringen 15. Novbr. 1863, * 26. Maj 1842 med
Dronning LOUISE, f. Prinsesse af Hessen-Kassel 7. Septbr. 1817.

Børn:

1. Kronprins FREDERIK, f. 3. Juni 1843, * 28. Juli 1869 med Kronprinsesse LOVISA, f. Prinsesse af Sverige og Norge 31. Oktbr. 1851.
Børn: 1. CHRISTIAN, f. 26. Septbr. 1870. 2. CARL, f. 3. Aug. 1872.
3. LOUISE, f. 17. Februar 1875. 4. HARALD, f. 8. Oktbr. 1876. 5. INGEBORG, f. 2. Aug. 1878. 6. THYRA, f. 14. Marts 1880. 7. GUSTAV, f. 4. Marts 1887. 8. DAGMAR, f. 23. Maj 1890.
2. ALEXANDRA, f. 1. Decbr. 1844, * 10. Marts 1863 med ALBERT EDVARD, Prins af Wales, f. 9. Novbr. 1841.
3. GEORG I. (Pr. Vilhelm), f. 24. Decbr. 1845, Konge i Grækenland 6. Juni 1863, * 27. Oktbr. 1867 med OLGA, f. Storfyrstinde af Rusland 3. Septbr. 1851.
4. MARIE Feodorowna, (Prinss. Dagmar), f. 26. Novbr. 1847, * 9. Novbr. 1866 med Kejser ALEXANDER III. af Rusland, f. 10. Marts 1845.
5. THYRA, f. 29. Septbr. 1853, * 21. Decbr. 1878 med ERNST AUGUST, Hertug af Cumberland og Brunsvig-Lüneborg, f. 21. Septbr. 1845.
6. VALDEMAR, f. 27. Oktbr. 1858, * 22. Oktbr. 1885 med MARIE, f. Prinsesse af Orleans 13. Jan. 1865. Børn: 1. AAGE, f. 10. Juni 1887. 2. AXEL, f. 12. Aug. 1888.

Kong Frederik VI's Datter:

WILHELMINE MARIE, f. 18. Januar 1808, * 19. Maj 1838 med Hertug CARL af Glücksborg, Enke 24. Oktbr. 1878.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

Minister: J. F. SCAVENIUS (D. M. S. K.*) til Gjorslev.

Departementschef: A. F. ASMUSSEN (R. D. M.)

Departementscheffsforretningerne for de under 1ste Ekspeditions-kontor sorterende Sagers Vedkommende varetages af Chefen for bemeldte Kontor.

1ste Ekspeditionskontor (Slotsholmsgade 10, St. t. v.). Sager vedkommende Kirkevæsenet, Gejstligheden, Begravelsesvæsenet, Missionsvæsenet m. m. Kontorchef: Justitsraad J. A. F. de Jonquières (K. D. M.), tillige Departementssekretær.

2det Ekspeditionskontor (Slotsholmsgade 10, St. t. v.). Borger- og Almueskolevæsenet, Skolelærer-Seminarierne, Folkehøjskolerne, Døvstumme- og Blindeinstitutterne m. m. Kontorchef: C. C. HOLM.

3dje Ekspeditionskontor (Slotsholmsgade 10, St. t. v.). Hele det højere Undervisningsvæsen, de videnskabelige Samlinger, Kunstanstalterne, det kongl. Theater, Fødsels- og Plejestiftelsen, Bestyrelsen af det aarlige Bidrag fra Finantserne til Videnskaber og Kunster i Almindelighed, derunder ogsaa Rejseunderstøttelser. Kontorchef: F. J. G. W. STEMANN.

Rigsarkivet.

Arkivet skal i Henhold til Lov af 30. Marts 1889 bestaa af et Hovedarkiv og tre Provinsarkiver. Hovedarkivet (i København) dannes af det forhenværende kgl. Gehejmearkiv og Kongerigets Arkiv samt andre af Centraladministrationen fremgaaede Arkiver; det deles i 2 Afdelinger, 1ste Afdeling (de historiske Arkiver) og 2den Afdeling (Administrationens Arkiver).

Af Provinsarkiverne oprettes et i eller ved København for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm, et i Odense for Fyen og et i Viborg for Jylland efterhaanden som Midlerne dertil bevilges.

Rigsarkivar: A. D. JØRGENSEN (R.), København.

Arkivar: 1ste Afdeling: C. F. BRICKA, 2den Afdeling: G. N. KRINGEBACH.

Biskopper.

Sjællands Stift: Ordensbiskop, Dr. theol. & phil. B. J. FOG (SK. DM.), Kbhvn.

Lolland-Falsters Stift: Lic. theol. H. V. STYHR (R.), Nykøbing.

Fyens Stift: H. A. E. STEIN (R. DM.), Odense.

Aalborg Stift: V. C. SCHOUSBOE (R. DM.), Aalborg.
 Viborg Stift: H. J. SVANE (K. DM.), Viborg.
 Aarhus Stift: Dr. phil. J. CLAUSEN (R. DM.), Aarhus.
 Ribe Stift: Dr. theol. C. F. BALSLEV (K. DM.), Ribe.

Provstierne i Danmark

med Angivelse af Provsternes Navne, Bopæle og Postadresse.

(H. = Herreds ellers Herreders; Pr. = Provsti. — Alle Provstierne ere tillige Sognepræster).

Sjællands Stift.

København.

Vor Frue Pr.: Dr. theol. P. C. ROTHE (K. DM.), tillige Stiftsprovst,
 Fiolstr. 8, København K.
 Holmens Pr.: Dr. phil. T. S. RØRDAM (R. DM.), Nørrevoldgade 15,
 København K.

Københavns Amt.

Sokkelunds og Smørum H. Pr.: H. L. S. P. KOCH, Brøndshøj,
 København L.
 Sømme og Voldborg H. Pr.: Dr. theol. L. J. M. GUDE (K. DM.),
 tillige Stiftsprovst, Roskilde.
 Tune og Ramsø H. Pr.: A. V. C. KJØLHEDE, Karlslunde pr. Taastrup.

Frederiksborg Amt:

Lyng-Kronborg H. Pr.: C. P. BRASEN (R.), Bloustrød pr. Lillerød.
 Hørns, Ølstykke og Lyng-Frederiksborg H. Pr.: C. E. THORUP (R.), Skuldelev pr. Skibby.
 Holbo og Strø H. Pr.: L. C. HANSEN (R.), Ramløse pr. Helsing.

Holbæk Amt.

Arts og Løve H. Pr.: C. F. DAHLERUP, St. Fuglede pr. Philipsdal.
 Tudse og Merløse H. Pr.: C. A. RAVN (R.), Hjembæk pr. Jyderup.
 Skippinge og Ods H. Pr.: S. N. P. HASLE (R.), Asnæs pr. Jyderup.

Sorø Amt.

Ringsted og Alsted H. Pr.: Dr. theol. F. V. ANDERSEN (R. DM.),
 Ringsted.
 Slagelse H. Pr.: C. F. SORTERUP, Slagelse.
 Vester- og Øster Flakkebjerg H. Pr.: A. F. C. USSING (R. DM.),
 Skjelskør.

Præstø Amt:

Fakse, Bjeverskov og Stevns H. Pr.:

Hammer og Tybjerg H. Pr.: Lic. theol. O. WAAGE (R.), Herlufmagle.
Baarse og Moenbo H. Pr.: J. M. L. HJORTH (R.), Hjertebjerg (Elmelunde S.) pr. Stege.

Bornholms Amt:

C. F. H. SODEMANN, Klemensker pr. Rønne.

Lolland-Falsters Stift.

H. F. HELWEG (R.), Kjøbelev pr. Nakskov, Stiftsprovst.
Sønder og Nørre H. Pr.: P. M. LUND, Halsted pr. Avnede.
Fuglse H. Pr.: O. S. ASSENS (R.), Rødby.
Musse H. Pr.: J. BARFOD (R.), Vaabensted pr. Sakskøbing.
Falsters Pr.: C. M. J. POULSEN (R.), Karleby pr. Nykøbing.

Fyens Stift.

Odense Amt.

Odense Kjøbstads Pr.: A. K. DAMGAARD (K. DM.), tillige Stiftsprovst, Odense.

Odense H. Pr.: C. F. V. OLSEN, Brøndekilde pr. Odense.

Bjerger og Aasum H. Pr.: E. HØYER MØLLER (R. DM.), Kjolstrup pr. Kjerteminde.

Lunde, Skam og Skovby H. Pr.: C. J. H. FOG (R.), Bogense.

Baag H. Pr.: L. E. L. TOBIESEN (R.), Flemløse pr. Assens.

Vends H. Pr.: C. GLEERUP (R.), Ronæs (Udby S.) pr. Nørre-Aaby.

Svendborg Amt.

Sunds H. Pr.: G. G. W. BERGGREEN, Ø-Skjerninge pr. V-Skjerninge.
Salling H. Pr.: M. T. WØLDIKE (R.), Haagerup (Brahetrolleborg S.) pr. Korinth.

Vindinge og Gudme H. Pr.: B. C. W. L. HJORT (R.), Nyborg.

Langelands Pr.: Prof. C. C. E. LANGHOFF (R.), Bødstrup pr. Tranekjær.

Æro Pr.: V. T. JOHANSEN, Ornum (Tranderup S.) pr. Ærøskøbing.

Aalborg Stift.

Aalborg Amt.

Aalborg Kjøbstads Pr.: P. J. PEDERSEN (R.), tillige Stiftsprovst, Aalborg.

Kjær H. Pr.: J. J. K. BJERRE, V. Hassing pr. Aalborg.

Hjørring Amt.

Børglum og Hvetbo H. Pr.: J. A. SØRENSEN (R.), Jerslev pr. Brønderslev.

Dronninglund H. Pr.: M. F. K. Blichfeldt, Lundager (Dronninglund S.) pr. Hjøllerup.

Vennebjerg H. Pr.: C. P. G. KAMPMANN (R. DM.), Hjørring.

Horns H. Pr.: V. K. L. KLEFFEL, Flade pr. Frederikshavn, kst.

Vester- og Østerhan H. Pr.: H. N. C. LETH, Aggersborg pr. Fjerritslev.

Thisted Amt:

Hundborg og Hillerslev H. Pr.: N. V. ROHDE (R.), Thisted.

Refs og Hassing H. Pr.: C. F. F. WEISS (R.), Sønderhaa pr. Hørdum.
Morsø Sønder og Nørre H. Pr.: T. AASTRUP, Tødsø pr. Nykøbing.

Viborg Stift.

Viborg Amt.

Viborg Kjøbstads Pr.: F. ZEUTHEN (R.), tillige Stiftsprovst, Viborg.
Middelsom og Sønderlyng H. Pr.: A. F. K. VILSTRUP (R.), Bjerre-
grav pr. Randers.
Rinds og Nørlyng H. Pr.: N. S. LAURBERG, Laastrup pr. Viborg.
Nørre, Hindborg, Harre og Rødding H. Pr.: C. P. MØLLER (R.),
Selde pr. Roslev.
Fjends H. Pr.: J. V. PONTOPPIDAN, Højslev.
Lysgaard, Hids og Houlbjerg H. Pr. findes under Aarhus Stift.

Aalborg Amt.

Fleskum og Hornum H. Pr.: K. RASMUSSEN, Aarestrup pr. Aalborg.
Hindsted og Hellum H. Pr.: T. PETERSEN, Bælum.
Aars og Gislum H. Pr.: N. M. HARBOE, Ulstrup pr. V. Hor um.
Slet H. Pr.: Seminarieforst. J. C. SØRENSEN (R.), Ranum (Bjørnsholm
S.) pr. Løgstor.

Aarhus Stift.

Aarhus Amt.

Aarhus Købstads og Hasle H. Pr.: H. SØRENSEN (R.), tillige
Stiftsprovst, Aarhus.
Hads og Ning H. Pr.: I. de HEMMER GUDME (R.), Ormslev pr. Hasselager.
Sabro, Vesterlisbjerg og Framlev H. Pr.: L. J. JENSEN, Lyngaa
pr. Hadsten.
Voer og Nim H. Pr.: F. C. J. HØEGH-GULDBERG (R. DM.), Vær pr.
Horsens.
Hjelslev og Gjærn H. Pr.: J. C. H. MØLLER, Hammel.
Tyrsting og Vråds H. Pr.: C. F. MØLLER, Tønning pr. Brædstrup.

Randers Amt.

Støvring og Galten H. Pr.: H. L. LUND (R.), Voldum pr. Randers.
Nørhald, Gjerlev og Onsild H. Pr.: J. V. HANSEN (R.), Spentrup
pr. Randers.
Østerlisbjerg, Mols og Sønder H. Pr.: F. A. H. BÜLOW (R.),
Hjortshøj.
Rougsø, Sønderhald og Nørre H. Pr.: J. F. LANGBALLE (R.), Ørsted.

Lysgaaard, Hids og Houlbjerg H. Pr.: (i Viborg Amt): Dr. phil.
E. F. KOCH, Houlbjerg pr. Laurberg.
Samsø (Holbæk Amt) og Tune Pr.: P. A. K. SIMONSEN, Besser pr.
Tranebjerg.
Bjerger og Hatting H. Pr.: (i Vejle Amt): C. B. BRAMMER (R.),
Gammelby (Stouby S.) pr. Daugaard.

Ribe Stift.

Ribe Amt.

Ribe Købstads samt Ribe og Gjording H. Pr.: C. F. KOCH (R.),
tillige Stiftsprovst, Ribe.

Malt, Anst og Slaugs H. Pr.: S. SCHJØTT, Lejrskov pr. Lunderskov.
Øster-Horne og Vester-Horne samt Skads H. Pr.: C. A. OBELITZ,
Varde.

Ringkøbing Amt.

Nørre-Horne, Bølling og Hind H. Pr.: H. S. VILSTRUP (R.), Borris.
Vandfuld, Skodborg og Ulfborg H. Pr.: P. E. BLUME, Bøvling
pr. Lemvig.

Hjerm og Ginding H. Pr.: H. S. THEILADE, Sal pr. Vinderup.

Hammerum H. Pr.: H. BLOM, Gjelleruplund (Gjellerup S.) pr. Herning.

Vejle Amt:

Elbo, Holmans, Brusk, Jerlev og Kolding H. Pr.: M. R. G.
ASSENS (R.), Gauerlund pr. Borkop.

Nørvang og Tørrild H. Pr.: G. E. BECKER, Grejs pr. Vejle.

Bjerger og Hatting H. Pr. findes under Aarhus Stift.

Amtmænd.

Kjøbenhavns Amt: C. P. M. BACHE (K. DM.), Stiftamtmand over
Sjællands Stift og Færoerne.

Frederiksborg Amt: Kmhr. V. F. BARON WEDELL-WEDELLSBORG
(K. DM.)

Holbæk Amt: Kmhr. St. A. BILLE (R.)

Sorø Amt: Kmhr. E. VEDEL (K. DM.)

Præsto Amt: Kmhr., Stiftamtmand G. F. TILLISCH (R.), (boer i Næstved).

Bornholms Amt: Kmhr. P. HOLTEN (R.), (bor i Rønne).

Odense Amt: Kmhr. E. S. E. HELTZEN (SK. DM.), Stiftamtmand over
Fyns Stift.

Svendborg Amt: Kmhr. L. F. H. GREVE BROCKENHUUS-SCHACK (K. DM.)

Maribo Amt: C. A. FABRITIUS-TENGNAEL (R.), Stiftamtmand over Lol-
land-Falsters Stift (bor i Nykøbing).

Aalborg Amt: Kancelliraad E. J. WAHL (R. DM.), Stiftamtmand over
Aalborg Amt.

Hjørring Amt: N. R. RUMP (R.)

Thisted Amt: V. P. GREVE SCHULIN.

Viborg Amt: Kmhr. J. P. A. SKRIKE (R.), Stiftamtmand over Viborg
Stift.

Aarhus Amt: Dr. phil. T. A. J. REGENBURG (K.), Stiftamtmand over
Aarhus Stift (bor i Skanderborg).

Randers Amt: Kmhr. J. C. HOPPE (R.)

Ribe Amt: H. C. S. FINSEN (R. DM.), Stiftamtmand over Ribe Stift.
 Ringkøbing Amt: C. V. J. DREYER (R.), (bor paa Rindomgaard ved Ringkøbing).
 Vejle Amt: C. L. V. R. v. NUTZHORN (K. DM.)
 Færøerne: L. H. BUCHWALDT (R.), (bor i Thorshavn).

Lærer- og Skoleforeninger.

Danmarks Lærerforening, stiftet 1874, tæller 4,255 Medlemmer i 107 Kredse, fordelt over hele Landet. Foreningens Formaal er at tilvejebringe og vedligeholde en levende Samfundsaaend mellem Lærerne indbyrdes og derved og paa anden Maade at virke for Lærernes og Oplysningens Tarv samt at arbejde for en Forbedring af dens Medlemmers Lønningsvilkaar, hvor en saadan tiltrænges. Foreningen vil derhos stadig have sin Stræben henvendt paa Oplysningsgerningen, ikke alene som den foreligger i Børneskolen, men ogsaa ligeoverfor den voksne Befolkning i de Retninger, hvor en dansk, sund og kristelig Folkeoplysning kan fremmes ved Skolelærerne i Samklang med deres egentlige Kaldsgjerning. Enhver, der i Danmark er fast ansat som Skolelærer eller Seminarielærer, og enhver, som attraar en saadan Ansættelse eller har de dertil foreskrevne Betingelser, kan blive Medlem. Bestyrelsen bestaar af Skoleinspektør Bertelsen, Aarhus; Skoleinspektør Brøchner-Larsen, København, Redaktør af Foreningens Medlemsblad; Lærer P. A. Holm, Bjerge, Kasserer; Lærer C. Henriksen, Magleby; Førstelærer M. Jørgensen (DM.), Hillerslev; Lærer Emil Sauter (R.), Glad-saxe, Formand; Skoleinspektør E. JOHANSEN (DM.), Fredericia.

Dansk Skoleforening, stiftet 1887, tæller 1278 Medlemmer i 62 Kredse og har til Formaal i saa vide Kredse som mulig at vække Sansen for Opdragelse og Undervisning, at udbrede Oplysning om disse Ting og derved fremkalde bedre Samvirken mellem Skole og Hjem. Foreningen holder hvert Aar et to Dages Fællesmøde, hvor Skolespørgsmaal drøftes og Foredrag holdes. Saa vidt det kan ske, knyttes til disse Møder Sammenkomster paa historisk eller geografisk mærkelige Steder. Endvidere Kredsmoder, hvor Hjemmene lettere kan drages med ind i Forhandlingen. Enhver hæderlig Mand eller Kvinde kan blive Medlem. Medlemsbidrag 1 Kr. Styrelsen bestaar for Tiden af følgende 11 Medlemmer: Seminarielærer R. J. Holm, Jelling, Formand; cand. theol. C. Baagø, Højskolelærer, Testrup, Næstformand; Skoleinspektør Bjerrum, Silkeborg, Kasserer; Forstander L. Budde, Holsteinsminde; Sognepræst Th. Elmquist, Flodstrup; Gaardejer Niels Hansen, Maltbæk; Folke-thingsmand, cand. theol. Harald Holm, København; Lærer

Jespersen, Nebsager; Valgmenighedspræst Vilh. Malling, Odder; Overlærer J. Olsen, Varde; Højskoleforstander, cand. theol. L. Schröder, Askov, Landstingsmand.

Dansk Friskoleforening, stiftet 1886, tæller 917 Medlemmer og virker for Friskolesagens Fremme ved Afholdelse af Fællesmøder og Kredsmøder. Fællesbestyrelsen bestaar af følgende: Landstingsmand Jørg. Pedersen, Odense; Gaardejer Jens Daugaard, Fredsted; Friskolelærer Fr. Højmark, Haslev; Friskolelærer J. Jørgensen, Nyborre; Friskolelærer Kr. Højmark, Koldt, og Friskolelærer L. Rasmussen, Ringe, Formand; Højskoleforstander Jens Lund, Vejstrup.

Pædagogisk Selskab, stiftet 17. Juni 1820, tilsigter at danne et Foreningspunkt for alle Hovedstadens Lærere og Lærerinder i den Hensigt at virke dels for Undervisningens og Opdragelsens Fremme, dels for Skolens og dens Læreres Tarv, hvilket Formaal søges fremmet ved ugentlige Sammenkomster, hvor der af og til holdes Foredrag eller Diskussioner om Emner, der praktisk eller videnskabelig vedrøre pædagogiske Spørgsmaal. Selskabet ejer en pædagogisk Bogsamling. Medlemsbidraget 2 Kr. Bestyrelsen bestaar af: Skoleinspektør Hoffmann, cand. phil. S. Tuxen og Skolebestyrer E. Slomann, cand. mag. V. Poulsen, Viceinspektrice, Frk. A. Fogh.

Foreninger eller Selskaber,

der virke for Videnskabelighed, Oplysning, Almendannelse eller
Fagdannelse.

Udvalget for Folkeoplysningens Fremme virker ved Udgivelsen af Folkeskrifter. Formand: Dr. phil. M. G. G. Steenstrup (R.)

Geografisk Selskab, stiftet 1876, med det Formaal at udbrede Interesse for den geografiske Videnskab, virker ved Foredrag og Udgivelsen af et Tidsskrift. Medlemsbidrag 6 Kr. for dem, der bo i København, ellers 4 Kr. Præsident: Kronprinsen.

Det kgl. danske Videnskaberne Selskab i København, stiftet 1742, fremmer Videnskaberne saavel ved Forhandlinger og Meddelelser som ved Udgivelse af Skrifter og Understøttelser. Præsident: Prof., Direktør H. P. J. J. Thomsen (K. DM.)

Det kgl. nordiske Oldskrift-Selskab, stiftet 1825, virker for den nordiske Oldtidsvidenskab og for Vækkelse af Kærlighed til Fædre og Fædreland. Præsident: Kongen.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie, stiftet 1877, virker for Fædrelandets Historie ved Udgivelsen af utrykte

Aktstykker m. m. Forretningsudvalg: Professor, Dr. phil. K. Erslev, Arkivsekretær Thiset og Inspektør, Dr. phil. Henry Petersen.

Universitetsjubilæets danske Samfund, stiftet 1879, virker for at udbrede og bevare Kundskaben om det danske Sprog, dets Almuesmaal, Bygning og Historie; udgiver Skrifter. Medlemsbidrag 10 Kr. 190 Medlemmer. Bestyrelsens Formand: Gehejmekonferentsraad Schlegel (SK. DM.)

Selskabet for Naturlærens Udbredelse, stiftet 1824, virker navnlig ved Foredrag. Formand: Prof. C. Christiansen (R.)

Naturhistorisk Forening, stiftet 1833, virker ved Forelæsninger og Udgivelsen af »Meddelelser«. Medlemsbidrag 6 Kr. Bestyrelsesmedlem: Prof. Lütken (R.)

Musikforeningen i København, stiftet 1836, virker for god Musiks Udbredelse. 2450 Medlemmer. Formand: Prof. J. P. E. Hartmann (SK.* DM.)

Den tekniske Forening i København, stiftet 1877, fremmer Udbredelsen af tekniske Kundskaber ved Foredrag og Udgivelsen af et Tidsskrift.

Den danske historiske Forening fremmer historiske Studier og Arbejder (nærmest Fædrelandets Historie og Literatur). Stiftet 1839. Omtr. 920 Medlemmer.

Det jydsk historisk-topografiske Selskab, stiftet 1865, udgiver »Samlinger til jydsk Historie og Topografi«. 300 Medl.

Selskabet for Sundhedsplejen i Danmark, stiftet 1879, har til Formaal at udbrede Oplysning om Sundhedsplejen og at fremme Sundhedsreformer. Udgiver »Tidsskrift for Sundhedspleje«. Omtr. 380 Medlemmer. Formand: Prof. Gædeken.

Københavns Gymnastikforening har til Formaal at udbrede Færdighed i Legemsøvelser og Vaabenbrug. Præsident: Etatsraad, Borgmester Hansen.

Paa Skoleskibet »Georg Stage« uddannes Drengene tildels gratis til Sømand.

Foreningen til Lærlinges Uddannelse i Haandværk og Industri for hele Landet tager sig af Haandværkslærlinge paa forskellig Maade, bl. a. i et »Lærlinge Plejehjem«. Nørre-Søgade 11 i København. — Kontor: Rømersgade 21.

Fond til Oplysningens og Videnskabelighedens Fremme.

Carlsberger-Fondet, oprettet af Brygger J. C. Jacobsen 1876, ejer Bryggeriet Gamle Carlsberg og har til Formaal at fortsætte og udvide Virksomheden i det kemiske og fysiologiske »Carlsberger-Laboratorium« samt at fremme de forskellige Naturvidenskaber tilligemed Mathematik, Filosofi, Historie og Sprogvidenskab. Formand for Direktionen: Prof. E. Holm.

Den grevelige Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse er oprettet 1809 af Grev Rosencrone og Hustru Agnete Marie, født Hjelmstjerne, har blandt flere andre Formaal ogsaa dette: at yde Bidrag til videnskabelige Arbejder i Fædrelandets ældre og nyere Historie, til unge, talentfulde Videnskabsmænds Dannelse og videnskabelige Rejser samt til Præmier for Besvarelse af videnskabelige Opgaver. Endvidere understøtter den unge Kunstnere og giver Præmie for gavnlige Opfindelser. Direktør: Prof. P. E. Holm (R.* DM.), Departementschef Ricard (C. DM.)

Det Raben-Levetzau'ske Fond, stiftet af Gehejmekonferentsraad Raben-Levetzau og Hustru til Bedste for sociale Formaal, Velgørenhed samt Kunst og Videnskab. Bestyrelse: Højesteretsadvokat Liebe (K. DM.), Udenrigsminister, Baron Rosenørn-Lehn (SK. DM.) og Hofjægermester, Greve Raben-Levetzau.

Det Classenske Fideikommis' Midler ere bestemte til at danne nyttige Mennesker til Statens Bedste, til at understøtte og befordre Vindskibelighed og Arbejdsomhed i de nødvendigeste Dele for Landets Vel og til at hjælpe og lindre Fattigdom og Elendighed. Direktion: Udenrigsminister, Baron Rosenørn-Lehn (SK. DM.), Justitsminister Nellesmann (SK. DM.), Grev Ahlefeldt-Laurvigen (K. DM.) og General Thomsen (SK. DM.)

Lærerenker eller Lærerdøtre

understøttes af følgende Kasser:

Danmarks Lærerforenings Bestyrelses Udvalg for Understøttelse af Lærerenker. Dette Udvalgs Formand er Forfatteren Zakarias Nielsen, Charlottenlund pr. København.

Fonden for trængende, ugifte Lærerdøtre. Bestyrelse: E. Ejlersen, Bukkehøve, Rødby; J. Petersen, Føvling, Brædstrup; L. N. Hørlyck, Frigsted, Barrit.

Kong Christian den 9des Jubilæumsfond for Folkeskolelæreres trængende Efterladte. Kasserer: Overlærer H. P. Jakobsen, Randers.

Sjællands Stifts Skolelærerenkekasse, oprettet 1829, bestyres af Landemodet.

Vejle Amts Lærerenkekasse. Formand: Lærer H. Sørensen, Givskud pr. Jelling.

Aarhus Stifts Lærerenkekasse. Formand: Overlærer A. Müller, Aarhus.

Viborg Stifts Lærerenkekasse. Formand: Skoleinspektør J. J. Kirkegaard.

Provst Mørks Mindelegat uddeles til værdige trængende Enker efter eller ugifte Døtre af Lærere i Slet Herred eller ved Ranum Seminarium. Ansøgninger indgives til Zakarias Nielsen, Charlottenlund.

Dansk Cirkulære-Ekspedition, som nu er gaaet over til Danmarks Lærerforenings Bestyrelse (se Side 59).

Sjællands Stifts Læreres Pensionskasse. Formand: Lærer Rudolf Mogensen, Haarslev Skole.

Holbæk Amts Læreres Understøttelsesforening for trængende Lærerenker i Holbæk Amt, oprettet 1860. Formand: Pens. Lærer Schjelderup i Jyderup.

Lærerstandens Brandforsikringsforening (Formand: Lærer P. A. Holm, Bjerge ved Horsens) uddeler aarlige Understøttelser til Lærerenker.

Understøttelsesforeninger for Lærerinder.

Forsørgelsesforeningen for Lærerinder, stiftet 1867 af Fru Marie Bojesen, har til Formaal at give Kvinder, hvis Hovedgerning er Undervisning, Lejlighed til dels at sikre sig en Livrente, dels at aabne sig Adgang til Legater. Fra 1ste Januar 1888 er Foreningen knyttet til

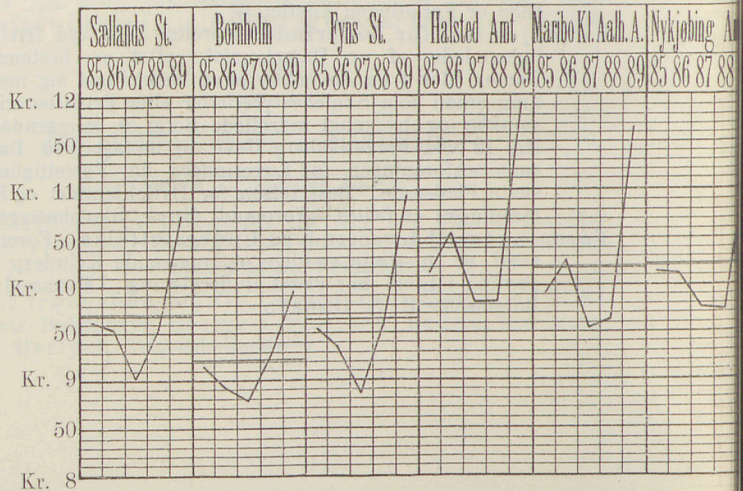
Hvilehjemmet for Lærerinder, oprettet 1878 ved frivillige Bidrag, indsamlede af en Damekomité. Det er bestemt for ældre Damer, der i en Aatrække have beskæftiget sig med Undervisning enten som Skolebestyrerinder eller Privatlærerinder. Den smukke og hyggeligt indrettede Bolig er beliggende Virginiavej Nr. 12 ved Frederiksberg Have og optager 15 Damer. »Forsørgelsesforeningen for Lærerinder« har Forrettighed til at besætte Pladserne. Bestyrelsen for Hvilehjemmet og Forsørgelsesforeningen er fælles. Formand: Bork, Skolebestyrer.

Foreningen til Lærerinders Understøttelse. Foreningens Formaal er at støtte værdige og trængende Kvinder, hvis Hovedgerning i Livet har været Undervisning. Formand: Etatsraad, Borgmester H. N. Hansen.

Kapitelstaksterne for Afgrøden af Aarene 188

	1885	1886	1887	1888	1889	Gjennem- for 5 A 1885—8
	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre
Søllands Stift						
(uden Bornholm)						
Rug. pr. Td.	9 28	9 36	8 27	9 43	10 79	9 44
Byg. —	9 62	9 53	9 01	9 56	10 75	9 69
Havre. —	7 09	7 11	6 06	6 71	8	6 99
Moen						
Hvede. —	11 34	12 29	11 80	12 60	»	»
Hvide Ærter —	13 04	12 17	11 12	11 66	»	»
Graa Ærter —	12 21	11 38	10 64	11 04	»	»
Bornholm						
Rug. —	8 54	9 23	7 63	10 07	10 55	9 20
Byg. —	9 16	8 92	8 79	9 28	9 94	9 22
Havre. —	6 29	6 38	5 38	6 01	7 30	6 27
Smør. pr. Pd.	» 73	» 73	» 78	» 82	»	»
Fyns Stift.						
Rug. pr. Td.	9 16	9 28	8 28	9 82	10 82	9 47
Byg. —	9 54	9 33	8 85	9 59	10 95	9 65
Havre. —	7 03	6 77	5 86	6 57	7 78	6 82
Lolland-Falsters Stift.						
Forr. Halsted Amt						
Rug. —	10 16	9 65	8 56	9 74	10 87	9 80
Byg. —	10 23	10 55	9 81	9 81	11 91	10 46
Havre. —	7 25	6 87	6 24	6 69	7 52	6 91
Hvede —	11 93	12 92	12 39	12 93	»	»
Hvide Ærter —	13 30	12 88	11 98	12 03	»	»
Graa Ærter —	12 85	12 41	11 56	11 62	»	»
Forr. Mariibo Klosters og Aalholms Amter						
Rug. —	10 18	9 75	8 74	10 15	11 18	10
Byg. —	9 91	10 26	9 52	9 62	11 66	10 19
Havre. —	7 34	7 14	6 32	6 69	7 93	7 08
Hvede —	11 94	13 22	12 62	12 86	»	»
Hvide Ærter —	13 26	12 92	12 22	12 01	»	»
Graa Ærter —	12 88	12 46	11 86	11 63	»	»
Forr. Nykjøbing Amt						
Rug. —	10 27	9 75	8 56	10 02	10 87	9 89
Byg. —	10 12	10 41	9 74	9 72	11 35	10 21
Havre. —	7 51	7 35	6 33	6 73	8	7 18
Hvede —	12 14	13 17	12 50	13 08	»	»
Hvide Ærter —	13 22	12 46	11 76	11 83	»	»
Graa Ærter —	12 76	12 08	11 45	11 47	»	»

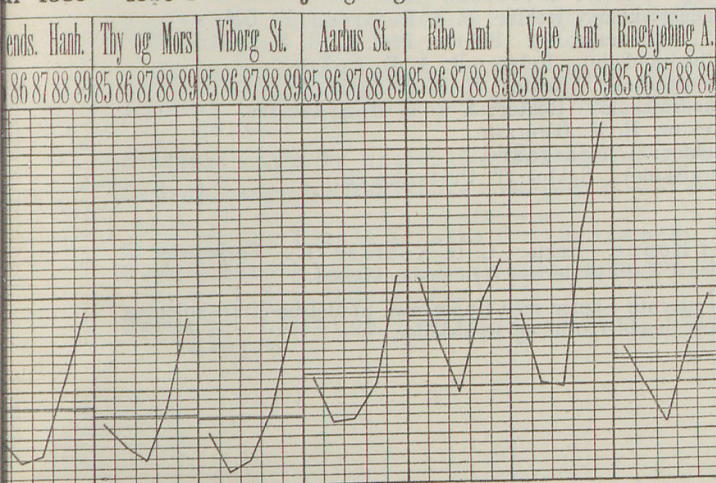
Grafisk Fremstilling af Byggriserne i de sidste

1889 samt i Gjennemsnit for 5 Aar.

		1885	1886	1887	1888	1889	Gjennemsnit for 5 Aar 1885—89
		Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre
Aalborg Stift.							
Vendsyssel og Han- herederne	Rug. pr. Td.	8 85	9 13	8 52	9 66	10 76	9 38
	Byg. —	8 51	8 27	8 33	9 08	9 84	8 81
	Havre. —	6 14	6 19	6 04	6 40	7 30	6 41
Thy og Mors	Rug. —	9 27	9 77	8 89	9 80	10 88	9 72
	Byg. —	8 66	8 42	8 28	8 84	9 77	8 79
	Havre. —	6 68	6 61	6 60	6 76	7 94	6 92
Viborg Stift.							
	Rug. —	8 73	8 95	8 48	9 38	10 68	9 24
	Byg. —	8 56	8 14	8 28	8 77	9 70	8 69
	Havre. —	6 16	6 01	5 94	6 06	7 28	6 29
Aarhus Stift.							
	Rug. —	8 61	8 99	8 18	9 05	10 53	9 07
	Byg. —	9 10	8 63	8 67	9 05	10 28	9 15
	Havre. —	6 75	6 50	6 »	6 21	7 86	6 66
	Boghvedegryn pr. Pd.	19 11	18 94	17 64	19 13	» »	» »
	Smør —	194 66	195 46	201 21	205 95	» »	» »
Ribe Stift.							
Ribe Amt	Rug. pr. Td.	10 63	10 25	9 14	10 78	11 35	10 43
	Byg. —	10 14	9 51	8 93	9 88	10 33	9 76
	Havre. —	7 99	7 26	6 90	7 43	8 34	7 58
	Boghvede —	8 91	8 59	7 89	8 69	» »	» »
	Smør pr. Pd.	» 90	» 90	» 91	» 93	» »	» »
	Flæsk —	» 50	» 48	» 45	» 46	» »	» »
	Honning . . . pr. Pot	» 78	» 75	» 78	» 82	» »	» »
	Rug. pr. Td.	9 36	9 35	8 52	9 76	10 86	9 57
	Byg. —	9 76	9 01	8 99	9 65	10 76	9 63
Vejle Amt	Havre. —	7 38	6 80	6 30	8 86	8 26	7 52
	Boghvede —	9 21	8 42	7 81	8 92	» »	» »
	Smør pr. Pd.	» 92	» 92	» 93	» 95	» »	» »
	Flæsk —	» 49	» 47	» 44	» 45	» »	» »
	Honning . . . pr. Pot	» 89	» 86	» 89	» 92	» »	» »
	Rug. pr. Td.	9 95	9 93	9 07	10 43	11 16	10 11
	Byg. —	9 40	8 97	8 58	9 40	9 93	9 26
	Havre. —	7 33	7 11	6 74	7 28	8 20	7 33
Ringkjøbing Amt	Boghvede —	9 14	8 72	8 35	9 09	» »	» »
	Smør pr. Pd.	» 82	» 83	» 86	» 89	» »	» »
	Flæsk —	» 48	» 45	» 43	» 44	» »	» »
	Honning . . . pr. Pot	» 62	» 57	» 61	» 65	» »	» »

1885—1889 i de forskellige Egne af Landet.

Skoler.

Højere Undervisningsanstalter.

Universitetet i København, stiftet 1479 af Kristiern I, Fundats af 7. Maj 1788, styrer selv gennem et Konsistorium (et Forvaltningsraad paa 16 Medlemmer) sine indre Anliggender under Ministeriets Tilsyn. Det har 5 Fakulteter: det theologiske, det rets- og statsvidenskabelige, det lægevidenskabelige, det filosofiske og det matematisk-naturhistoriske. Rektor (fra Novbr. 1889 til Novbr. 1890): Prof., Dr. theol. P. Madsen (R. DM.)

Polyteknisk Læreanstalt, København, stiftet 27. Januar 1829 af Kong Frederik VI, Reglement af 10. Maj 1864. Doceres i Mathematik, Fysik, Kemi og tekniske Videnskaber. Forskellige afsluttende Eksaminer. Enhver, der vil underkaste sig en af disse, maa enten være matematisk Student eller skal, efter at have bestaaet enten alm. Forberedelseseksamen eller en anden dermed jævnbyrdig Prøve, først underkaste sig den i 1857 paa-budte Adgangseksamen i Mathematik, før han kan indstille sig. Rektor: Prof., Dr. med. & phil. H. P. J. J. Thomsen (R. DM.).

Lærde Skoler. Den lærde Statsskoles Grundlæggelse skyldes Kristian III (1539), men først 1805 fremkaldte Oprettelsen af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler en længe savnet Ensartethed i Skolernes Udvikling. — Foruden

Sorø Akademi, lærd Skole, Rektor: P. K. Blichert (R. DM.), og Herlufsholm, Opdragelsesanstalt, Rektor: Dr. phil. J. N. G. Forchhammer (R.)

tæller Danmark nu 11 lærde Skoler, nemlig i:

København (Metropolitanskole, Fiolstræde 4). Rektor: V. A. Bloch (R.)
 Roskilde (Kathedralskole). Rektor: C. M. Krarup (R.)
 Frederiksborg. Rektor: C. Iversen (R.)
 Odense (Kathedralskole). Rektor: P. J. Petersen (R. DM.)
 Nykøbing F. (Kathedralskole). Rektor: Prof. C. R. S. Listov (R.)
 Aalborg (Kathedralskole). Rektor: R. A. E. Anklær.
 Viborg (Kathedralskole). Rektor: H. H. Lefolii (R.)
 Aarhus (Kathedralskole). Rektor: J. C. L. Dohlenborg.
 Randers. Rektor: H. M. Gemzøe.
 Horsens. Rektor: A. Neergaard.
 Ribe (Kathedralskole). Rektor: T. Fritsche (R.)

Realskolen i Rønne. Rektor: C. G. Koefoed (R.). Forbereder til Optagelse i Latinskolernes Gymnasiastklasser.

Alle de nævnte Skoler med Undtagelse af Metropolitanskolen og Herlufsholm ere baade Latin- og Realskoler.

Private lærde Skoler.

Med Afgangseksamen for studerende Disciple.

I København:

- Borgerdydskolen i København (Stockholmsgade 79). Bestyrere: Prof. S. G. Møller og Dr. phil. J. L. Hejberg.
- Borgerdydskolen paa Kristianshavn (Wildersgade 5). Bestyrer: Prof. J. Helms (DM. R.)
- Efterslægtsselskabets Realskole (Østergade 54). Bestyrer: Prof., Etatsraad C. C. Brix (R., DM.)
- Haderslev Læreres Skole (Løngangsstræde 21). Bestyrere: Premierløjtnant, Cand. theol. P. Dorph (R.) og Dr. phil. E. Trojel.
- Hauchs Latin- og Realskole (Vesterbrogade 25). Bestyrer: Cand. philol. A. G. Ø. Hauch og Cand. mag. A. Boysen.
- Lyceum, Latin- og Realskole (Nørrefarimagsgade 47). Bestyrer: Cand. philol. H. Frisch.
- Maribos Realskole (Stormgade 8). Bestyrer: D. G. Neve.
- Nørrebro Latin- og Realskole (Baggesensgade 5). Bestyrer: Cand. theol. N. C. Bredsdorff.
- Schneekloths Latin- og Realskole (Værnedamsvej 13). Bestyrere: A. H. V. Larpent og K. A. Schneekloth.
- Det von Westenske Institut, Forberedelses-, Latin- og Realskole (Nørregade 41). Bestyrer: Cand. philol. J. U. Laursen.
- Frøken Zahles Pigeskole (Nørrevoldgade 7). Bestyrerinde: Frk. N. Zahle.
- Slomanns Forberedelses-, Latin- og Realskole (Jak. Danefærds Vej 3). Bestyrer: E. Slomann.

Udenfor København:

- Fredericia Latin- og Realskole. Bestyrer: Cand. philol. J. M. Secher.
- Vejle Latin- og Realskole. Bestyrer: Cand. philol. H. V. Krarup
- Kolding Latin- og Realskole. Bestyrer: Cand. mag. Sigurd Müller.
- Birkerød Latin- og Realskole. Bestyrer: J. Mantzius.
- Ordrup Latin- og Realskole. Bestyrer: H. C. Frederiksen.

Fjerde Klasses Hovedeksamen.

- Frederiksberg Latin- og Realskole (Nyvej 19). Best.: N. Hjort og L. N. H. Otterstrøm.
- Helsingør Latin- og Realskole. Bestyrer: Cand. mag. C. J. Krüger.

Med almindelig Forberedelseseksamen
(Præliminæreksamen).

Samtlige de foranførte Skoler.

Endvidere:

I København: Pastor Andresens Realskole (St. Kongensgade 67), H. Gregersens Skole (H. C. Ørstedesvej 67), Kjær & Lyngbyes Realskole (Ole Suhrsgade 10), Melchior's Skole (Nørregade 33), Sødrings Realskole (Gasværksvej 9), — Frk. Ammentorps Piges skole (Herluf Trolles Gade 18), Frk. Engelhardts Piges skole (Stormgade 16), Frk. C. Kempels Piges skole (Fælledvej 12), Over lærer Smiths Piges skole (Overgade n. V. 27).

Realskolerne i Aarhus, Assens, Frederikshavn, Grenaa, Hals, Hammel, Herning, Hjørring, Hobro, Holstebro, Korsør, Lemvig, Lyngby, Nakskov, Nyborg, Næstved, Odder, Odense, Randers, Ringkøbing, Rudkøbing, Silkeborg, Skive, Slagelse, Struer, Svendborg, Sæby, Thisted, Varde, Vordingborg.

Faaborg og Omegns private Realskole, Holbæk Borger- og Realskole, Horsens borgerlige Realskole, Høibergs Realskole i Helsingør, Marstal kommunale Realskole, Mulernes Skole i Odense, Neksø private Realskole, Nykøbing J. private Realskole, Skanderborg private Realskole, Toxens Skole i Køge, Vejle Borgerskole, Kallundborg kommunale Realskole. — Frk. Marie Jørgensens Piges skole i Odense, Frk. Th. Langs Piges skole i Silkeborg, Frk. Winteler's Piges skole i Odense.

Danske Folkehøjskoler.

Skolens og Forstanderens Navn.	Oprettet Aar	Karleskole		Pigeskole	
		Hvorn. Mndr.	Hvilke Maaneder	Hvorn. Mndr.	Hvilke Maaneder
Askov pr. Vejen, L. Schrøder	1844 i Rød ding	6	{ O.—Mr. N.—Ap. udv. Kursus.	6	{ O.—Mr. N.—Ap. udv. K. Maj-Juli
Uldum ved Vejle, K. Videbæk	1849	5	N.—Mr.		
Oddense pr. Skive, B. Nørgaard-Mikkelsen	1851	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Hindholm pr. Fuglebjerg, Chr. Nielsen (R.)	852	6	N.—Ap.	3-6	Mj.—Jl.(O.)
Marielyst, København Ø., C. Grove (R.) .	1856	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Viby pr. Aarhus, A. Sievert	1857	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Arresødal pr. Frederiksværk, J. B. Thodberg	1862	5	N.—Mr.		

Skolens og Forstanderens Navn.	Oprettet Aar	Karleskole		Pigeskole	
		Hvorm. Mndr.	Hvilke Maaneder	Hvorm. Mndr.	Hvilke Maaneder
Vallekilde pr. Svinninge, E. Trier	1865	5	N.—Mr.	3	Mj. JI.
Rødkilde pr. Stege, J. H. Andersen	1865	5	N.—Mr.	3-6	Mj. JI. (O.)
Testrup pr. Aarhus, J. Nørregaard	1866	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Ryslinge pr. Ringe, Alf. Povlsen	1866	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Virgsted pr. Barrit, L. Maltesen	1866	5	N.—Mr.	{5 3	N.—Mr. Mj.—JI.
Høng pr. Slagelse, A. Jørgensen	1866	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Galtrup pr. Nykøbing M., G. Himmelstrup	1866	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Fjellerød pr. Aalborg, P. K. Bjørnbak	1866	{5 3	N.—Mr. M.—JI.		
		{5	Højsk. afd. N.—Mr.		
Tune pr. Taastrup, A. Svendsen	1866	{9 5	Landbr.- afd. N.—Mr.	2	S.—O.
Emdrupborg v. Gentofte, N. Tang	1867	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
N. Thomsens Pige-højskole, Odense	1867			10	S.—Juni
Vejstrup pr. Svendborg, J. Lund	1867	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Abød pr. Søllested, H. P. G. Jensen	1867	{6 6	O.—Mr. Ap.—S.		
Aale pr. Horsens, A. J. Dahl	1867	{5 6	Højsk. afd. N.—Mr. Landbr.- afd. O.—Mr.	5	N.—Mr.
Vinding pr. Vejle, H. Rosendal	1867			3	Mj.—JI.
Øllerup pr. Svendborg, J. P. Kristensen- Randers	1868	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Brønderslev, N. C. Nielsen	1868	{5 6	N.—Mr. M.—O.		
Sinding pr. Silkeborg, O. Jakobsen	1868	5	N.—Mr.		
Skals pr. Viborg, P. Hvid	1868	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Voldby pr. Grenaa, J. L. Vest	1868	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Jandrup pr. Varde, A. K. P. Østerbol	1868	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.
Karise, K. C. Knudsen	1869	6	{15 Okt.— 15. April.	3	Mj.—JI.
Mørke, M. R. Appelt	1869	{5 7	N.—Mr. Ap.—O.	3	Mj.—JI.
Bornholms Højskole, A. Foverskov	1870	5	N.—Mr.	3	Mj.—JI.

Skolens og Forstanderens Navn.	Oprettet Aar	Karleskole		Pigeskole	
		Hvorn. Mndr.	Hvilke Maaneder	Hvorn. Mndr.	Hvilke Maaneder
Blaagaards Højskole (Realfolkehøjskole), København N., J. T. A. Tang	1872	{ 6 7	{ S.—Mr. N.—Ap. Ap.—O. Mj.—O.		
Stenum pr. Brønderslev, J. Terkelsen	1872	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Try pr. Hjallerup, J. H. Fogt	1873	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Æbeltoft, N. J. Jensen, Præst	1874	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Kvissel pr. Frederikshavn, P. Viborg	1875	{ 6 5	{ N.—Ap. Mj.—O.	6	Mj.—O.
Hesselballe pr. Aarhus, N. P. Simonsen	1875	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Lundby pr. Løgstor, A. Laursen		5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Kjøng pr. Glamsbjerg, N. Kierkegaard	1877	5	N.—Mr.	{ 3 2	{ Mj.—Jl. S.—O.
Aaby pr. Aabybro, J. S. Beck	1877	{ 5 3	{ N.—Mr. Mj.—Jl.		
Hoven pr. Tarm, K. Kristensen	1877	{ 5 5	{ Højsk.afd. N.—Mr. Vinterlære		
Nørre Ørslev pr. Nykøbing F., T. E. Jensen	1878	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Brøderup, E. Dam		5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Frk. Marie Jørgensens, Odense	1879			{ 6 6	{ N.—Ap. Mj.—O.
Hjørlande pr. Slangerup	1880	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Ørnslev pr. Aarhus, J. K. Bertelsen	1880	5	N.—Mr.		
Møllerup pr. Randers, J. Bek	1880	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Øndløse pr. Mørkov, S. L. Banke		5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Særslev pr. Bogense, H. Kristensen	1882	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Dybbjerg pr. Lemvig, K. Thøgersen	1882	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Høve pr. Skelskør, Joh. Vedel				{ 3 3	{ N.—Jan. Mj.—Jl.
Sorø, C. Bjerre	1883	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Vestbirk pr. Horsens, G. Nielsen	1883	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Lustrupholm pr. Ribe, S. H. Salling		5	N.—Mr.	{ 3 2	{ Mj.—Jl. S.—O.
Amager, H. A. Brammer	1884	5	N.—Mr.		
Vældegaard pr. Gentofte, R. Hansen	1884			10	S.—Juni
Salling i Jebjærg, A. Axelsen	1884	{ 5 6	{ Højsk.afd. N.—Mr. Fortsætt.s Ap.—O.		

Skolens og Forstanderens Navn.	Oprettet Aar	Karleskole		Pigeskole	
		Hvorm. Mndr.	Hvilke Maaneder	Hvorm. Mndr.	Hvilke Maaneder
Boulstrup pr. Odder, P. Dam					
Bælum, H. Villumsen	1885	{ 6	N.—Ap.	6	{ Fælles
Støvring, K. Østergaard	1885	{ 6	Mj.—O.		{ Kursus
Klank, J. Nielsen	1885	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Gerlev pr. Randers, A. Hansen	1885	5	N.—Mr.	3	Mj.—Jl.
Almind pr. Viborg, J. Pedersen	1887	5	N.—Mr.	5	{ Fælles
Nørre Nisum (indre Missich) pr. Lemvig, A. L. Hansen, Præst	1887	5	N.—Mr.	3	{ Kursus
Odder, A. K. Dolleris	1889			{ 5	{ Fælles
Børkop (indre Mission), N. Kristiansen .	1889	5	N.—Mr.	3	{ Kursus
Brahmetrolleborg pr. Korinth, J. H. Vinther	1889	6	N.—Ap.	3	{ Fælles

Højskoler alene for Piger.

Aale, Høve, Odder, Vældegaard, Nyborre pr. Borre, Frk. Zahles Fortsættelsesskole for unge Piger, Afdeling B, Kbhvn., Frk. M. Jørgensens Pigeskoles Højskoleafdeling, Odense, N. Thomsens (tidligere Fru Hejns's) Pige-højskole, Odense.

Udvidede Højskoler.

Askov og Blaagaard.

Haandværkerskoler (tekniske Skoler)

ere knyttede til Vallekilde, Rødkilde, Emdrupborg, Vestbirk, Kjøl.

Havebrugsskoler.

Beder ved Aarhus (Forst. M. C. Jensen), Rødkilde, Landsgrav (Hans Knudsen).

Vinterlærere

uddannes paa Staby Folkehøjskole pr. Ulfborg (Forst. Jens Jeppesen), Hoven pr. Tarm.

Danske Landboskoler.

Den kgl. Veterinær- og Landbo-Højskole (Bülovsvvej 11, København V), er stiftet ved Lov 8 Marts 1856 og blev aabnet 24. Aug. 1858. Undervisningen omfattede oprindelig kun tre Elevklasser: Veterinærer, Landmænd og Landinspektører; fra 23de August 1863 endvidere Havebrugere og Skovbrugere. — Enhver, der ønsker at høre Forelæsninger eller deltage i Øvelserne, maa forud paa Kontoret (aabent fra Kl. 9—3) betale de foreskrevne Undervisningsafgifter. Direktør: General C. A. F. Thomsen (SK. DM.)

- Landboskolen ved Lyngby, oprettet 1867, udvidet 1889, har to Kursus: et halvaarligt paa 6 Maaneder og et udvidet, der i 7 Fjerdingaar meddeler i 3 Afdelinger en theoretisk og praktisk Undervisning. Forstander: Landbrugskandidat, Kapt. J. C. la Cour (R. DM. FM.)
- Tune Landboskole ved Taastrup, har Højskoleafdeling og 2 Landbrugsafdelinger med Kursus paa 5 og 9 Maaneder. Forstander: A. Svendsen.
- Emdrupborg Højskole og Landboskole ved Gentofte, har 3 Afdelinger: Folkehøjskolen, Landboskolen og en teknisk Afdeling. Forstandere: J. T. A. Tang og Kand. N. Tang.
- Den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard ved Stubbekøbing, har til Formaal ved et toaarigt Kursus at meddele en grundig theoretisk og praktisk Uddannelse. Lærlinge, der optages 1. Maj, deltage den halve Tid i de praktiske Arbejder. Betalingen er 200 og 160 Kr. for de 2 Aar. Forstander: Landbrugskandidat A. la Cour.
- Jordbrugsskolen paa »Graneli« ved Aakirkeby (Bornholm), modtager Elever paa kortere og længere Tid, og meddeler praktisk og theoretisk Undervisning i Jordbrug og Havebrug. Forstander: H. C. Kofod (DM.)
- Det theoretiske Landvæsensinstitut i Odense. Forstander: Vald. Petersen.
- Dalum Landbrugsskole ved Odense. Læretid 6 Maaneder (November—Maj). Forstander: J. Petersen (Bårse).
- Landboskolen i Lumby ved Odense, har Landbrugs- og Folkehøjskole-Afdeling. Forstander: K. Frantzen.
- Morso Landboskole i Fredsø ved Nykøbing J., har ogsaa alm. Højskolefag. Forstander: C. Petersen Schmidt.
- Ladelundgaards Landboskole ved Brørup Station. Skolen har to Afdelinger: Landboskolen og et udvidet Kursus for Mejerister. Forstander: Landbrugskand. N. Pedersen.
- Landbrugsskolen i Grejsdalen ved Vejle, er tillige Folkehøjskole. Forstander: J. K. Garde.
- Malling Landbrugsskole ved Malling Station, 2 Mil syd for Aarhus, oprettet 1889, har to Kursus: et paa 9 Maaneder (November—August) og et paa 12 Maaneder, fordelt paa to Vintre; den mellemliggende Sommer tilbringes i Praksis. Forstander: Landbrugskand. S. C. A. Tuxen.
- Torup Landbrugsskole ved Ulstrup. Landbrugsfag, Mejerilære og Havebrug. Forstander: Landbrugskandidat Anton Sørensen.
- Yding Landbrugsskole ved Skanderborg. Forstander: J. P. Jørgensen.
- Ask Landboskole pr. Malling. Forstander: J. P. Kristensen.
- »Vilvorde« Havebrugshøjskole og Skole for havemæssig Dyrkning af Huslodder, ved Charlottenlund. Forstander: Havebrugskandidat Stephan Nyeland.
- Thoreby Husholdningsskole (Pigeskole) ved Grænge Jærnbst. paa Lolland. Forstanderinde: Frøken J. Saugman.

Handelsskoler i København.

Grüners Handelsakademi (Kongens Nytorv 6), Bestyrer: A. Kaarup (R.)
 H. P. Sørensens Handelsskole (Østerg. 36), Afdel. for Herrer og Damer.
 Thorsens Handelsakademi (Ole Suhrsg. 16).
 Wiréns merkantile Institut (Ved Stranden 16).

Navigationsskoler.

København (Havnegade 23), Forstander: C. G. T. Schwartz (R.)
 Aalborg. Bestyrer: J. P. Kerstens.
 Bogø. Bestyrer: Cand. mag. S. Svendsen.
 Fanø. Bestyrer: C. Drewsen, Nordby.
 Fredericia. Bestyrer: S. N. Buch.
 Marstal. Bestyrer: Chr. Jepsen.
 Rudkøbing. Bestyrer: H. Westermann.
 Rønne. Bestyrer: Bidstrup.
 Svendborg. Bestyrer: Løjtn. A. O. Tuxen (R.).

Folkeskolen.

Seminarier (til Uddannelse af Lærere).

1. Statseminarier:

Jelling ved Vejle. Forstander: Sognepræst H. S. Sørensen.
 Jonstrup ved Ballerup. Forst.: Provst O. W. Tidemand (R. DM.)
 Ranum ved Løgstor. Forst.: Provst J. C. Sørensen (R.)
 Skaarup ved Svendborg. Forst.: Prof., Dr. theol. J. C. Schurmann (R. DM.)

2. Private Seminarier.

Blaagaards, Blaagaardsg. 15, København N. Optager Elever uden Adgangsprøve. Forst.: Folkethingsmand J. T. A. Tang.
 Københavns af 1861, Fiolstræde 17, Kbhvn. K. Forst.: Fr. Thomassen og Pastor P. Taaning.
 Københavns, Købmagergade 65, Kbhvn. K. Forst.: Et Udvalg af Seminariets Lærere.
 Vesterbros, Gasværksvej 9, Kbhvn. V. Forst.: Kancelliraad, Cand. math. V. Seyer og Skolebestyrer, Cand. mag. N. Sødring.
 Gedved ved Horsens. Optager Elever uden Adgangsprøve. Forst.: P. Bojsen.
 Silkeborg. Nærmere Oplysning gives af Skolebestyrer Kr. Johansen, Silkeborg Realskole.
 Vordingborg. Bestyrer: H. Mathiesen.

Til Uddannelse af Lærerinder:

Femmers Kursus for Damer (i Kbhvn.) baade for Skolelærerinder og Privatlærerinder. Best.: Cand. philol. S. L. Tuxen, Gothersgade 8, 2. Sal.
 Frk. N. Zahles Skole (Nørrevoldgade 7, Kbhvn. K), har som særlige Skoler: D. Privatlærerindeskole og E. Almuelærerindeskole.

Emdrupborg Kvindeseminarium ved Kbhvn., forbereder til Lærerinde- og Præliminæreksamen. Forst.: Cand. N. Tang, Emdrupborg.

Kvindeseminarret i Horsens uddanner Kvinder saaledes, at de kunne indstille sig til Skolelærerinde- eller Præliminæreksamen. Forst.: Adjunkt E. Buchwald, Smedegade 91, Horsens.

Lærerindeseminarret i Silkeborg. Bestyrerinde: Frk. Th. Lang.

Borger og Almueskoler udenfor København (væsentlig ordnet ved Loven af 29. Juli 1814 og Loven af 8. Marts 1856). Ca. 4000 Lærere og 222,000 skolepligtige Børn.

Borger- og Almueskolevæsenet i København (ordnet ved Loven 1814 og indgribende Reformer 1844 og 1876).

1. De kommunale Skoler ialt 21 med 316 Lærere og 377 Lærerinder samt ialt omtr. 25,500 Børn.

2. De ikke-kommunale Skoler udgøre ialt 107 med 8800 Elever; heraf vare 84 private Skoler med 6300 Elever.

»Friskoler« (private Skoler) spredte over hele Landet (flest i de fynske Amter, derefter Holbæk og Sorø Amter; af de jydskke Amter staa Aarhus og Thisted Amter højest), ialt omtr. 200 med omtr. 8000 Børn.

Fortsættelsesskoler oprettede ved privat Foranstaltning findes i et forholdsvis ringe Antal omkring i Landet, bl. a. Steder i Kærby ved Kalundborg, Hadsten (Forst. L. Andreassen), Dalbøyneder (Forst. C. C. Egens).

Tekniske Skoler.

Det tekniske Selskabs Skole i København (Ahlefeldtsgade 2), stiftet 1876 ved Sammensmeltning af forskellige Haandværker-skoler, er nu et Centralinstitut for Haandværkere og Industridrivende, ligesom Kunstakademiets Elementarskoler ere henlagte derunder. Elever optages fra hele Landet. Undervisning i teknisk og kunstnerisk Retning. Skoleforstander: Kapitajn V. A. Thalbitzer (R.)

Tekniske Skoler i et Antal af omtr. 75 med over 5000 Elever og omtr. 400 Lærere findes spredte Landet over i Provinsbyerne og ved nogle Højskoler. De største tekniske Skoler findes i Aalborg, Odense, Aarhus, Randers, Horsens, Næstved, Silkeborg, Fredericia, Roskilde og Svendborg.

Kunstskoler.

Det kgl. Akademi for de skønne Kunster i København, Charlottenborg, stiftet 1754. Direktør: Etatsraad, Prof. F. Meldahl. (K. DM.) Bibliotheket aabent 1. Oktober—31. Maj, Mandag og Torsdag 12—2 og 4—6, desuden Tirsdag og Onsdag 4—6, dog ikke for Udlaan. I Sommermaanederne 1 Gang om Ugen.

Kunstskolen for Kvinder. Formand: Etatsraad Meldahl. Inspektrice: Frk. Johanne Krebs.

Tegneskolen for Kvinder (Halmtorvet 10, Kbhvn.). Forstander-

inde: Charlotte. Klein. Bestyrelsens Formand: Arkitekt, Prof. Vilh. Klein.

Husflidsskoler

findes flere Steder forenede med Husflidsforeninger, som i et Antal af 286 ere spredte over hele Landet.

Abnormskoler.

Det kgl. Blindeinstitut, Citadelsvej 60, Kbhvn. Eleverne, hvis Antal kan være 100, optages i Reglen i en Alder af 10 til 12 Aar, nærmest fra Danmark. Betalingen for Ophold, Kost, Klæder og Undervisning er 700 Kr. aarlig, men kan efter Forældrenes eller Barnets Kaar nedsættes eller aldeles bortfalde. Forstander: og 1ste Lærer: J. Moldenhawer (R.)

Det kgl. Døvstummeinstitut i København, Citadelsvej 58. Den aarlige Betaling for et Barns Kost, Klædning, Pleje og Renlighed er 280 Kr. Forstander og Præst: R. Malling-Hansen (R. FM.)

Det kgl. Døvstummeinstitut i Fredericia kan for Tiden optage indtil 236 Elever. Forstander: J. G. Jørgensen (R.)

Johan Kellers af Staten autoriserede Abnormanstalter.

1. Døvstummeinstitutet, grundet paa Talemethode, Baldersgade 20, Kbhvn., optager uegentlig døvstumme Børn fra 8 Aars Alderen.
2. Anstalten for mindre godt begavede, uegentlig døvstumme og aandssvage døvstumme Børn, Mejnungsgade 6, Kbhvn.
3. Undervisningsanstalten for aandssvage Børn, Baggessensgade 4, Kbhvn., (Forsøgsafdeling i Bangertsgade 9), optager til Opdragelse og Undervisning Børn, som antages modtagelige for Udvikling.
4. Asylet for uhelbredelige voksne Aandssvage, Karensminde ved København via Enghavevej, optager uhelbredelige aandssvage og epileptiske Mænd og Kvinder.
5. Børnehjemmet for aandssvage Børn, Nørrebrogade 122, Kbhvn.
6. Børnehjemmet for aandssvage epileptiske Børn, Villa Popine, Vestre Kirkegaardsvej.
7. Anstalten for arbejdsføre, voksne Aandssvage, Lillemosegaard ved Lyngby, optager voksne Aandssvage til Uddannelse i Haandværk og Landbrug.
8. Helbredelseskursus for Stammen og andre Talefejl, Dosseringen 24, Kbhvn. — Overbestyrelse: Forstander, Cand. jur. E. Keller, (træffes Dronningens Tværgade 6) og Læge Chr. Keller (træffes Nørrebrogade 58, 1—2).

Idiotanstalten paa Gamle Bakkehus ved København (Rahbeks Allé 21). Den bestaar af en Opdragelsesanstalt og 3 Plejeafdelinger, en for hvert Køn samt en for Børn. Betaling 600 Kr. aarlig foruden Beklædningsgodtgørelse (mellem 20 og 80 Kr. aarlig efter Alderen), for Personer i Eneværelse, men under samme Forplejning som de andre Alumner 800 Kr., foruden Beklædning 100 Kr. Anstalten optager idiotiske og aandssvage Børn, som have fyldt 5 Aar. — Forstander og Førstelærer: E. V. Rolsted.

Nogle Eksaminer.

Ved Jensen-Præstholm.

Skolelærereksamen.

18 Aars Alderen og 1 Aars prakt. Skolegerning.

1. Religion — m. og skr. — Fortolkning af 1 M. B. 1—3, Slm. 22, Es. 1—12, Math. og Joh., Ap. Gj. og Romerbrevet, den evangl.-luth. Kirkes Tros- og Sædelære. Bibelhist. med nødv. Geografi, Isagogik.
2. Dansk — m. og skr. — Stil, Boglæsning, Literaturkundskab, Sproglære i alle dens Hoveddele.
3. Historie — m. — Blochs for Realskoler og Thriges nordiske Hist., græsk og nord. Sagnhist.
4. Geografi — m. — som Löfflers Lærebog, dog Danmarks efter Weitmeyers Danm. Geografi.
5. Naturhistorie — m. — som Lütken Nr. 2, Botanik som Vaupel Planteriget, Øvelse i Benytt. af Haandb. i d. Flora.
6. Naturlære — m. — mek. og kem., Optik, Meteorol., noget fyldigere end i Holtens og Schmidts Bøger.
7. Regning — skr. og m. — det Omfang, som Chr. Hansens og Bertelsens Regnebøger anvise.
8. Mathematik — m. — som i Steens Arith. og elm. Algebra eller Jul. Petersens Arith. og Algebra og Geomtr. som Jul. Petersens elm. Geomtr. og geomtr. Opgaver.
9. Pædagogik — m. og skr. — nærmest efter Heegaard om Opdragelse.
10. Praktisk Prøve i Skolegerning — skr. og m. —
 - a. Skriftl. Dispositioner over et Æmne i Relig. nærmest fra de avtor. Lærebøger.
 - b. Katekiserer over et hver især tildelt Æmne i Relig. nærmest fra de avtor. Lærebøger.
 - c. Fortælle et opg. Stykke af Bibelhist.
 - d. Undervisning i Modersmaalet.
 - e. Overhøring og Forklaring af et opg. Æmne fra de andre Fag eller Samtale over et forelagt Billede.
11. Skrivning: Skonskrivning med lat. Bogstaver, tydelig og smuk Haandskrift.
12. Tegning: Gengivelse i en anden Maalestok af en simpel virkelig Genstand, en alm. geomtr. Konstr.
13. Sang: Mel. i Berggreens Koralbog, 20 Mel. til alm. Folke- og Fædrelandssange, sikker og ren Intonation, de alm. Responsorier.
14. Musik: Koral, Folkesange i ren og tydelig Intonation og ordentlig Takt spilles paa Violin, Takt, Tonarter og Skalaer kendes og foredrages med Færdighed. Proven i Orgelspil, der afholdes for hvem, der ønsker Vidnesbyrd for at kunne udføre Organisttjeneste, omfatter: alle Kirkemel. (med Færdighed), Indledning og Afslutning af Mel., Modulation, lette Musikstykker til Indgang og Slutning.

15. Gymnastik — m. og prakt. — Forklaring af de befalede Legemsøvelsers Indflydelse paa Børnenes harm. Udvikling, Opvisning af Øvelserne, kom. og lede dem med en Samling Børn. Karaktererne ere: 9, 8, 7, 6, 5, 4, $\div$ 1, $\div$ 2, $\div$ 9, $\div$ 18. Religion og Praktisk regnes 4 dobbelt, mundtlig Dansk, Stil, Hist., Regning, Skrivning og Pædagogik dobb., de andre Fag undt. Sang og Musik, der sammenlægges til 1 Karakter, enkelt. Der fordres 14 P. i Geografi, Naturhist., Fysik og Mathm. samt 80 P. i Religion, mundtl. Dansk, Praktisk. Regning og Skrivning og i alt til 3die Karakter 125, 2den 135, 1ste 169 og 1ste med Udmærkelse 218.

Tillægsprøve kan faas i Fransk, Tysk og Engelsk: 200 S., Udtale og Formlære og Syntaks. Svensk: 200 S., Gram. i Omfang som i Hammerichs svenske Læsestykker.

Rettigheder: 1. Fortrinsvis Adgang til faste Ansættelser i Skolelærerembeder. 2. 1ste Karakter og Tillægsprøve i Eng. og Tysk eller Fransk Ret som alm. Forberedelseksamen. Fortrinsvis Adgang til Skolelæreremb. tilkommer ogsaa theol. Kand., naar de have aflagt den kateketiske Prøve samt bevise Evne til at undervise i Sang og Musik.

Skolelærerindeeksamen.

22 Aars Alderen og 1 Aars prakt. Skolegerning.

Religion, Dansk, Hist., Geografi, Naturhist., Pædagogik, praktisk Færdighed som til Skolelærereksamen.

Regning — skr. og m. — de forskellige prakt. Regnemaader af Regulatedetri og simpel Renteregning med Brøker.

Tegning: Kontur efter et simpelt Gipsornament.

Sang: Det for at lede Børns Sangundervisning nødv. Antal Koralmel. og Folkesange.

Musik: Violin eller Klaverspil efter Valg, forøvrigt som ved Lærereksamen, ligel. Orgelspil.

Haandarbejde: Indlevering af forskellige udførte Arbejder, Tegning, Syning, Underbeklædning, Stopning, Lapning, Strikning.

Gymnastik — om det ønskes.

Karaktergivning som til Skolelærereksamen, dog at Haandarbejde regnes 3 dobbelt.

Tillægsprøver som ved Lærereksamen.

Rettigheder: 1. 1ste Karakter med Tillægsprøve som for Lærere, og desuden: Arith., Geomtr. og Fysik Ret som alm. Forberedelseksamen. 2. En vis Kompetence til at erholde fast Ansættelse i Lærerindeembeder.

Højskolehjem.

I København:

Højskoleforeningen, Samlingssted for Venner af Højskoletanken.
Lokale: Helgelandsgade 14. aabent hele Dagen. Medlemsbidrag
1 Kr. mdl. Adgang for Tilrejsende (indført af et Medlem) er
gratis i 14 Dage. Cand. theol., Folkethingsmand H. Holm er
Formand i Bestyrelsen og bor i Hjemmet.
Højskolehjemmet, Kulturvet 2, 1ste Sal. Bestyrerinde: Karen
Jensen.

I Provinskøbstæder:

Roskilde, Køge, Slagelse, Odense, Svendborg, Kolding, Vejle, Horsens,
Silkeborg, Aarhus, Randers, Aalborg, Hjørring, Nykøbing paa
Mors, Skive, Holstebro, Lemvig, Varde, Holbæk.

Kirkelige og kristelige Foreninger.

Dansk Missionsselskab (Provst Vahl, N. Alslev). Evangeliets For-
kyndelse blandt Hedninger; Virkeplads: Sydindien, støtter
Santalmissionen og den grønlandske Mission. Kasserer: Bog-
handler Bertelsen, Bethesda, Kbhvn.
Dansk Komite for Santalmissionen (Form.: Pastor Birkedal,
Vældegaard, Gentofte) støtter Santalmissionen. Kasserer: Kand.
Jakobsen, Fiolstræde 14, 2. S., Kbhvn.
Rosenvoldforeningen for Santalmissionen, Form. og Kas-
serer: Lensgreve Rantzau, Rosenvold ved Barrit, samme
Formaal.
Nørager Missionsforening for Santalmissionen, Formand og Kas-
serer: Grev Moltke, Nørager ved Ruds-Vedby, ligeledes.
Københavns Komite for Santalmissionen, Form.: Grev Moltke,
Bredgade 10, Kbhvn., Kass.: Cand. Jacobsen, ligeledes.
Komite for Løventhals Mission, Form.: Pastor Lund, Vium
ved Viborg. Kasserer: Boghandler Bertelsen, Bethesda, Kbhvn.
Komite for Missionen i Bagindien, Form.: Højskoleforstander
Schrøder, Askov ved Vejen.
Israelsmissionsforeningen, Form.: Prof. Buhl, Kbhvn., støtter
Missionen blandt Jøder.
Valdensermisionsforening, Formand: Provst Vahl, N. Alslev.
Kass.: Etatsraad de Coninck, Bredgade, Kbhvn., støtter Val-
denserkirkens Mission i Italien.
Forening for gudelige Smaaskrifters Udbredelse, Form. og
Kass.: Provst Vahl, N. Alslev.
Evangelisk Alliances danske Afdeling, Form.: Provst Vahl,
N. Alslev, Kasserer: Konsul Olaf Hansen, Eltham, Hellerup.

- Traktatmission, Form.: Pastor Aschenfeldt-Hansen, Sæby.
 Dansk-amerikansk Mission, Form.: Provst Hejberg, Odense.
 Dansk Mission i Avstralien, Form.: Pastor Seidelin, Kasserer:
 Bogholder Jacobsen, begge i Aarhus; hjælper danske Menig-
 heder i Avstralien.
 Akademisk Missionsforening, Kbhvn. Form.: Pastor Fenger,
 vækker Interesse for indre og ydre Mission blandt Studenterne.
 Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark, stiftet
 1861, har til Formaal at vække og samle Livet indenfor den
 danske Folkekirke, virker ved Præster og Indremissionærer af
 Lægfolk, ved Missionsmøder, Husbesøg og Bogsalg; har henved
 100 Missionshuse. 84 Missionærer (Lægfolk), 10 Bestyrelsesmed-
 lemmer: Pastor Vilh. Beck, Form., Pastor Nyborg, Provst
 Vahl, Pastor Møller, Pastor Ibsen, Pastor Otto Moe, Provst
 Bluhme, Stiftsprovst Zeuthen, Lærer Lind og Anders
 Stubkjær. Den har et Udvalg for Børnegudstjenestesagen
 med Lærer Bransholm som Sekretær, et Udvalg for Ynglinge-
 foreningssagen (Sekretær: Pastor Poulsen, N. Ørslev, Nykøbing
 F.), et Udvalg for Pigeforeningssagen (Sekretær: Pastor Moe,
 Nagbøl ved Lunderskov). 1865 stiftede den som en Filial af sig
 »Kirkelig Forening for den indre Mission i København«, som
 har sin egen Bestyrelse med Dr. Wolf som Formand.
 Kirkelig Forening for Missionen paa Ny Zeland, Sekretær: Pastor
 Budde-Lund, Munkebjergby ved Sorø; hjælper de danske paa
 Ny Zeland.
 Stefansforeningen, Form.: Provst Hjorth, Nyborg Kass.: Kapt.
 Langhoff, Aarhus; kristelig Barmhjertighedsgerning.
 Forening for indre Mission paa Langeland (Pastor Petersen,
 Simmerbølle ved Rudkøbing).

-
- Selskabet for Danmarks Kirkehistorie, stiftet 1849, omtr. 450
 Medl., virker for sit Formaal ved Skrifter og Møder. Boghdl.
 Gad, Kbhvn., modtager Indmeldelser af ny Medlemmer.
 Bibelselskabet for Danmark, stiftet 1814, har uddelt 404,788
 hellige Skrifter. Indmeldelser sker hos Boghandler J. Hegel,
 København.
 Britiske Bibelselskab (Agentur: Oberst Ravn, Kbhvn).

-
- Bethelskibet, Nyhavn ved Kongens Nytorv (aabent 5—10 Eftm.),
 til Ophold, Samtale og Læsning for Søfolk.
 Bethesda, Missionshus, Rømersgade 17, København, indviet 26. Septbr.
 1882.
-

Oversigt

over de udenfor København værende Foredragsforeninger, Forsamlingshuse og Missionshuse med Angivelse af det Antal Forsamlingshuse, der bruges til Legemsøvelse.

F = Foredragsforening; H = Forsamlingshus; L = Legemsøvelse;
M = Missionshus.

	F	H	L	M
Københavns Amt (21. ₉₅ g. Kvd.-M. med 121,488 Indb.)	8	5	3	1
Frederiksborg Amt (24. ₅₉ g. Kvd.-M. med 83,347 Indb.)	2	2	2	1
Holbæk Amt (30. ₅₂ g. Kvd.-M. med 93,340 Indb.)	26	28	25	1
Sorø Amt (26. ₇₄ g. Kvd.-M. med 87,509 Indb.)	24	21	2	2
Præstø Amt (80. ₃₉ g. Kvd.-M. med 101,169 Indb.)	31	21	15	
Maribo Amt (30. ₂₉ g. Kvd.-M. med 97,007 Indb.)	39	16	2	1
Odense Amt (32. ₆ g. Kvd.-M. med 128,877 Indb.)	43	27	19	4
Svendborg Amt (29. ₈₈ g. Kvd.-M. med 117,577 Indb.)	40	35	31	
Aarhus Amt (44. ₉₉ g. Kvd.-M. med 140,886 Indb.)	20	26	18	3
Randers Amt (44. ₂₀ g. Kvd.-M. med 104,321 Indb.)	22	13	10	2
Vejle Amt (42. ₃₄ g. Kvd.-M. med 108,513 Indb.)	20	16	8	4
Viborg Amt (55. ₉₈ g. Kvd.-M. med 93,369 Indb.)	23	21	3	1
Aalborg Amt (52. ₆₀ g. Kvd.-M. med 96,204 Indb.)	6	5	2	
Hjørring Amt (51. ₁₄ g. Kvd.-M. med 100,548 Indb.)	12	15	5	1
Thisted Amt (30. ₇₅ g. Kvd.-M. med 64,007 Indb.)	17	13	5	
Ringkøbing Amt (82. ₃₅ g. Kvd.-M. med 87,436 Indb.)	25	17	11	16
Ribe Amt (55. ₀₀ g. Kvd.-M. med 73,257 Indb.)	45	23	20	7
Bornholms Amt (10. ₆₀ g. Kvd.-M. med 33,364 Indb.)	5	6	3	11

Foredragsforeninger	408
Forsamlingshuse	310
Legemsøvelser	188
Missionshuse	55

Samlinger og Seværdigheder.

Musæer.

I København:

- Afstøbningssamlingen paa Charlottenborg, aaben Tirsdag, Onsdag og Fredag 11—2.
 Antropologisk Musæum (Bredgade 62), aabent fra 1. Maj til 30. Septbr., hver Lørdag 9—11.
 Antiksamlingen (paa Prinsens Palæ), aabent Tirsdag 12—2.
 Etnografisk Musæum (paa Prinsens Palæ), aabent fra 1ste Oktbr.

- til 30te April. Søndage 12—2 og Onsdag 10—12; fra 1. Maj til 30. September hver Søndag 10—12. Indeholder Samlinger fra de Folkeslag udenfor Evropa, der ere upaavirkede af den klassiske og senere evropæiske Kultur, og en lille Samling af ikke-nordiske Oldsager.
- Folke-Musæum, Dansk, Vesterbrogade 3, aabent om Sommeren 11—6, om Vinteren saa længe Dagslyset varer. — Musæet er ordnet i en Række Interiører, som viser Borger- og Bondestandens Liv i de to sidste Hundredaar, særlig med Hensyn til Bolig og Husgeraad. Adgangspris 50 Øre.
- Glyptotheket paa Ny Karlsberg, aabent hver Son- og Helligdag fra 1. April til 30. Septbr. 12—3, fra 1. Oktbr. til 31. Marts 1—3. Adgang 25 Øre. Tilrejsende kan i Ugedagene til samme Tider erholde Adgang à 50 Øre. Ejers af Brygger C. Jacobsen (R.), og indeholder Billedhuggerværker fra forskellige Lande.
- Kobberstiksamlingen, den kgl. (paa Prinsens Palæ) indeholder ca. 80,000 Blade. Aabent Tirsdag og Fredag 11—2.
- Malerisamling, den kgl., er midlertidig i Udstillingsbygningen ved Charlottenborg, Adgang fra Nyhavn. Aabent 1. Avg. til sidste Februar daglig (Mandag undt.) Kl. 11—2.
- Malerisamling, den Moltke'ske, Dronn. Tværgade 2, Indgang ad Gadedøre, aaben fra først i April til sidst i Oktober, Onsdag 12—2. Rejsende kunne til enhver Tid faa Adgang, naar de Dagen forud melde det til Portner Kristensen i Palæet.
- Mineralogisk Musæum (paa Universitetet i den søndre Del af Kommunitetsbygningen), aabent Fredag 12—2.
- Mont- og Medailliesamlingen, den kgl. (paa Prinsens Palæ), aaben fra 1. Maj til 30. Septbr. Mandag 12—2.
- Nordiske Oldsager, Musæet for (paa Prinsens Palæ), aabent fra 1. Oktbr. til 30. April Søndag og Torsdag 12—2, fra 1. Maj til 30. Septbr. hver Søndag 2—4.
- Panoptikon, skandinavisk, Vesterbrogade 3, aabent 11—10. Udstilling af Grupper og Personligheder, udførte i Voks. Adgangspris 1 Kr. for Voksne og 50 Øre for Børn. Foreninger kunne faa Adgang for halv Pris ved i betimelig Tid forud derom at rette Henvendelse til Inspektionen.
- Skolemusæum, Dansk (se Side 82).
- Thorvaldsens Musæum, aabent gratis fra 1. Oktbr. til 30. April Sønd. 11—2 og Onsdag 11—3, fra 1. Maj til 30. Septbr. Sønd. 11—2, Tirsdag, Onsdag og Fredag 11—3. De øvrige Ugedage Adgang mod Betaling af 50 Øre Personen, fra 1. Oktbr. til 30. April 12—3, fra 1. Maj til 30. Septbr. 11—3.
- Zoologisk Musæum, Krystalgade, aabent Onsd. og Sønd. 12—2.

Udenfor København:

- Aalborg Musæum har 2 Afdelinger: a. Kunst-Musæum (navnlig Billedhuggerarbejder), b. det historiske Musæum (Oldsager m. m.), aabent hver Lørdag 12—2, Helligdage 1—3 (April—Oktbr. 1—4).
- Aarhus Musæum (ved Aarhus Mølle) omfatter en Gipsafstøbings-

- og en Malerisamling, aabent Lørdag 12—2, Søndag 12—2 og om Sommeren 4—6 (om Vinteren 12—3) samt en historisk-antikvarisk Samling, aaben Lørdag 12—1, Søndag 1—2.
- Frederiksborg.** Det nationalhistoriske Musæum paa Slottet, aabent hver Dag 9½—4, Maj—Oktbr. tillige 5—7. Adgangspris 35 Øre for Voksne, 15 Øre for Børn. — Slotskirken forevises de samme Tider, naar den ikke benyttes til kirkelige Handlinger.
- Odense Musæum** omfatter 3 Afdelinger, den antikvarisk-historiske, Kunstafdelingen (Malerier og især Skulpturarbejder) samt den naturhistoriske Afdeling, aabent 1—3; Søndag og Onsdag gratis, Mandag for 25 Øre, Kunstudstillingen hver Dag for 25 Øre.
- Randers.** Den historiske Samling, navnlig af arkæologisk og historisk Interesse, i den gamle Latinske, aaben hver Lørdag 1—2, Søndag 11½—12½. Mindesmærker af Niels Ebbesen og General Bülow samt et Maleri paa Raadhuset (Niels Ebbesen undsiger Grev Gert).
- Viborg Oldsagssamling.** Adgang gratis ved Henvendelse til Justitssekretær Morville (R.), Mogensgade, tæt ved Domkirken.

Biblioteker og Læseforeninger.

I København:

- Det store kgl. Bibliothek, stiftet af Kong Frederik den 3die, indeholder omtr. 500,000 Bind, hvoraf 20,000 Manuskripter. Indgang i Tøjhusgade. Aabent for Udlaan 11—2 og for Læsende 10—3. Bibliothekar: Justitsraad, Dr. phil. C. W. Bruun (R.DM.)
- Universitetsbibliotheket og det dermed forenede Classenske Bibliothek, Fiolstræde 1. Det indeholder omtr. 30,000 Bind og omtr. 5000 Haandskrifter. Aabent for Udlaan og Tilbagelevering af Bøger 11—2, for Læsende 11—3. Bibliothekar: Birket-Smith (R.)
- Athenæum, Ved Stranden 18 (Hotel Royal), et Læseselskab, stiftet 1825. Bibliotheket tæller omtr. 50,000 Bind. Medlemsbidrag 36 Kr. aarlig. Adgangskort for Rejsende (indført ved et Medlem) paa 8 Dage er gratis.
- Kvindelig Læseforening, Amagertorv 10, 2. S., stiftet 1872, har til Formaal at give dannede ubemidlede Kvinder billig Adgang til god Læsning. Medlemsbidrag 10 Kr., med Ret til Hjemlaan af Bøger.
- Kommunens Folkebiblioteker ere bestemte for Ubemidlede og Folk i smaa Kaar. Maanedligt Bidrag 15 Øre. Biblioteker for Udlaan ere aabne hver Dag i Ugen, undtagen Søndag og Onsdag. Bestyrelsens Formand: Borgmester H. N. Hansen.
- Garnisonsbibliotheket bestaar af omtr. 16,100 Bind, Kort og Planer.

Udenfor København:

- Sjællands Stiftsbibliothek (i Roskilde), stiftet 1812, omtr. 25,000 Bd.
- Stiftsbibliotheket i Maribo, stiftet 1795, omtr. 15,000 Bind.
- Aalborg Stiftsbibliothek, stiftet 1818, omtr. 23,000 Bind.
- Fyns Stiftsbibliothek, stiftet 1813, omtr. 27,000 Bind.

Kirker.**I København:**

- Frue Kirke, smykket med Thorvaldsens Statuer i Marmor af Kristus og de 12 Apostle, aaben fra 1. Maj til 31. Oktbr. 9—11, fra 1. Novbr. til 30. April 10—11. Adgang til Taarnet daglig ved Henvendelse til Ringer Larsen, Klosterstræde 23.
- Frelasers Kirke og Taarn, 288 Fod højt, forevises daglig ved Henvendelse til Graver Petersen, St. Annagade 32. 2 Kr. for 12 Personer.
- Trinitatis Kirke med Runde Taarn, 115 Fod højt med en Diameter af 48 Fod. Adgang til Taarnet er aaben hver Dag 12—2, Onsdag og Lørdag gratis, de øvrige Dage mod en Betaling af 10 Øre for Voksne og 5 Øre for Børn.
- St. Petri Kirke med et 248 Fod højt Spir.
- Holmens Kirke med Niels Juels og Tordenskjolds Kister.
- Helligaands Kirke.
- Marmorkirken, der har henligget som Ruin siden forrige Aarhundrede, er nu genopbygget (ikke færdig).
- St. Mathæus Kirke paa Vesterbro har et anseligt Alterbillede af Olrik (Bjergprædikenen).
- Aleksander-Newski Kirke i Bredgade for den græsk-katholske Menighed. Opført af den russiske Regering og indviet 6. September 1883. — Kirken er aaben Mandag, Tirsdag og Onsdag 11—3 undtagen i daarligt Vejr.
- Nikolaj Taarn benyttes som Brandstation. — Hver Søndag gives Tidssignal fra Taarnet; en Kugle hejses Kl. 12.55 til Stangens halve Højde, Kl. 12.57 til Toppen og Kl. 1 præcis falder den. — Ved Henvendelse til den vagthavende Brandassistent faas Adgang til Taarnet.

Udenfor København:

- Aarhus Domkirke eller St. Clemens Kirke, aaben Maj—September hver Søndag 10½—11½ uden Betaling. Søndag 12—1½ 25 Øre pro persona; andre Tider ved Henvendelse til Alterdegnen.
- Odense St. Knuds Kirke, aaben gratis fra 1. April til 30. Septbr. 4—6 Eftm.; 1. Oktbr. til 30. Novbr. 9—11 Form. Andre Tider ved Henvendelse til Graver Jensen. Adgangspris 1 Kr. for indtil 4 Personer; større Selskaber 8 Kr.
- Ribe Domkirke, aaben hver Dag ved Henvendelse til Kirkebud, Skræder M. Paulsen, Præstegade 377 B. Adgangspris for hver Person indtil 3: 34 Øre, over 3: 25 Øre; til Taarnet endvidere henholdsvis 16 Øre og 12 Øre. Til Taarnet alene 16 Øre.
- Roskilde Domkirke, aaben hver Søndag 10—12. — Adgang til og Omvisning i Koret og de kgl. Begravelser over Jorden betales med 2 Kr. for 1—3 Personer, 4 Kr. for 4—10 Personer, større Selskaber 40 Øre pro persona.
- Viborg Domkirke, aaben hver Dag ved Henvendelse til Kirkebetjent

Jørgensen (Domkirkepladsen, lige for Kirkens søndre Dør). Betaling efter Behag.

Frederiksborg Slotskirke forevises hver Dag 9 $\frac{1}{2}$ —4, Maj—Oktbr. tillige 5—7. Adgangspris 35 Øre for Voksne, 15 Øre for Børn.

Kallundborg Kirke (5 Taarne) er gratis tilgængelig Søndag 12—3, Tirsdag og Torsdag 1—2. Andre Dage til enhver Tid for 75 Øre.

Sorø (tidl. Klosterkirke). Absalons, Esbern Snares, Valdemar Atterdags og Holbergs Grave. Ved Kirkens Mur Ingemanns Grav.

Ringsted Kirke. Valdemarernes, Dagmars og Bengærds Grav.

Maribo og Mariager Kirker (gamle Klosterkirker), den første med Leonora Kirstine Ulfeldts Grav.

Vor Frue Kirke, Roskilde.

Fjenneslev ved Sorø, } med Ivillingtaarne.
Tveje-Merløse ved Holbæk, }

Bjernede ved Sorø, }
Thorsager ved Aarhus, } Rundkirker.
Horne ved Faaborg, }

Østerlars paa Bornholm,
Vestervig ved Thisted (ældgammel Klosterkirke; Liden Kirstens og Prins Buris's Grav).

Skarpsalling ved Løgstør.

Indholdsfortegnelse.

	Side
Kalender for Aaret 1891	1
Fra Kysthospitalet (Chr. Richardt). Med Billede	13
Det kristelige Hjem og Børnene (V. J. Hoff)	15
To Sonetter (Zakarias Nielsen)	23
Hans Jørgen Marius Svendsen (R. J. Holm). Med 4 Billeder . .	25
Tidstavle paa Skolens Omraade for 1889 (ved Udgifveren og Jensen- Præstholm)	56
Degnehistorier (ved Evald Tang Kristensen). Med Billede . . .	64
N. F. S. Grundtvig og Folkehøjskolen (L. Schrøder)	70
Skoleforholdene i Nordslesvig (H. P. Hanssen-Nørremølle) . . .	75
Aftensang (L. Budde), Melodi af N. K. Madsen-Stensgaard. Med Billede	80
Dansk Skolemuseum	82
Af Skolemateriellets Historie (ved E. Toepfer)	84
Om Sundhedslærens Betydning for Skolen (Axel Hertel)	93
Støjd (P. K. S. Overgaard)	104
Fysikundervisning i Landsbyskolen (Otto M. Møller)	109
Vejledning til Indsamling og Opbevaring af Insekter (F. P. J. Lund)	114
Ønskernes Fugl (Korch). Med Billede	120
Nyere tidssvarende Skolebygninger. Med 3 Grundplaner	123
 Fortegnelser.	
Det danske Kongehus	131
Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet	132
Rigsarkivet	132
Biskopper	132
Provstierne i Danmark	133
Amtmænd	136
Lærer- og Skoleforeninger	137
Foreninger eller Selskaber	138
Fond til Oplysningens og Videnskabelighedens Fremme . .	140
Kasser, der understøtter Lærerenker eller Lærerdotre	140

	Side
Understøttelsesforeninger for Lærerinder	141
Kapitelstaksterne for Afgrøden af Aarene 1885 til 1889 samt i Gennemsnit for 5 Aar med grafisk Fremstilling af Byg- priserne i de sidste 5 Aar 1885—1889	142
Skoler:	
Højere Undervisningsanstalter	144
Private lærde Skoler	145
Danske Folkehøjskoler	146
Danske Landboskoler	149
Handelskoler i København	151
Navigationsskoler	151
Folkeskoler	151
Tekniske Skoler	152
Kunstskeoler	152
Husflidsskoler	153
Abnormskoler	153
Nogle Eksaminer	154
Højskolehjem	156
Kirkelige og kristelige Foreninger	156
Oversigt over Missionshuse m. m.	158
Samlinger og Seværdigheder	158

Jeg modtager med Tak enhver Oplysning eller Meddelelse, der
tilsigter at rette indløbne Fejl eller hæve Mangler ved »Skolens Aar-
bøg«, ligesom jeg overhovedet vil være glad ved at modtage Raad og
Vink, der kunne bidrage til at gøre Bogen saa brugbar og formaals-
tjenlig som mulig.

Jordløse pr. Svebølle, i Juli 1890.

Udgiveren.

149